

Univerzita Karlova V Praze – Pedagogická fakulta, katedra výtvarné výchovy

Název práce:

NOVÉ MOŽNOSTI PROJEKTOVÉHO VYUČOVÁNÍ VE VÝTVARNÉ VÝCHOVĚ

Autorka RP: Olga Sklenářová

Učitelství výtvarné výchovy pro základní a střední školy

Typ studia (rigorózní studium)

Měsíc a rok dokončení prosinec 2005

Vedoucí diplomové práce: Doc, ak. mal. Ivan Špirk

Konzultant: PhDr. Jana Skarlantová

Anotace

Sklenářová O.: **Nové možnosti projektového vyučování ve výtvarné výchově.** /Rigorózní práce/, Praha 2006 - Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, katedra výtvarné výchovy

Ve své rigorózní práci si kladu za cíl přiblížit se k problematice současného vyučování na základních a středních školách.

Práce je rozdělená na několik částí, ve kterých se postupně pokusím analyzovat problémy současného školství a objasnit svůj postoj k této problematice.

V závěru své práce uvedu příklady dětských prací a popíšu svůj styl projektového vyučování, který zakládám na tradicích a zároveň moderním vyučování...

Klíčová slova: žákové kompetence, sebevědomí, seberealizace, sebepoznání, Práce ve škole, motivace, umění, výtvarné téma, projektová výuka,.

Charles University in Prague – Faculty of Pedagogy, Department of Art

Name of the study:

NEW POSIBILITIES OF PROJECT TEACHING IN ART

Author: Olga Sklenářová

Art teaching for primary and secondary schools

December 2005

Director: Doc. Ac. Art. Ivan Špirk

Consultant: PhDr. Jana Skarlantová

Anotation

Sklenářová O: NEW POSIBILITIES OF PROJECT TEACHING IN ART

Charles University, Pedagogical Faculty, Prague

An author's purpose is to solve theoretical problems of a primary and secondary schools pedagogical work.

The study is divided into parts in which questions of nowadays educational system are being analysed and concluded.

The final part is devoted to examples of pupils' works and a description of a Project teaching which would be based on the tradition as well as modern methods.

Keywords: students' abilities, confidence, self-realisation, self-knowledge, school work, motivation, art, theme, project education.

Poděkování.

Ráda bych poděkovala panu docentu Ivanu Špírkovi za odborné vedení a inspiraci při práci.

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

Místo vypracování Praha

vlastnoruční podpis

10.12.2005

Obsah

1. Úvod.....	8
1.1. K úvodu.....	9
1.2. Škola jako vzdělávací instituce.....	13
1.1.2. Problémy školství.....	15
1.2.2. Reforma školství.....	22
2. Kvality aktuální školy.....	42
2.1. Charakteristika aktuální školy.....	43
2.2. Výtvarná výchova ve škole.....	44
2.2.1. Výpočetní technika v hodinách výtvarné výchovy.....	47
3. Metody práce učitele.....	52
3.1. Hodnocení na škole.....	54
3.1. Žáci ve škole.....	57
3.2.1. Integrované děti.....	59
3.2.2. Nadané dítě.....	60
3.3. Rodiče.....	62
3.3.1. Spolupráce učitel- žák- ředitel- rodič.....	65
4. Zkušenosti, lekce, projekty.....	67
4.1. Samostatná práce.....	69
4.1.1 Reliéf a plastiky.....	73
4.1.2 „Tažní ptáci“.....	75
4.2 Skupinová práce.....	85
4.2.1 „Božská komedie“.....	89
4.2.2 Evropská Unie.....	109
5. Krátký přehled jiných výtvarných aktivit.....	113
5.1. Výtvarné téma „Stromy, jako lidi“.....	113
5.2. Člověk a prostor.....	122
5.2.1. Čára, linie skvrna.....	122
5.2.2. Čas, svět, perspektiva.....	130
5.2.3. Místo, město, architektura.....	141
5.2.4. Dům, interiér, design.....	158
6. Závěr	163
7. Použitá literatura.....	164

DIDAKTICKÁ ČÁST

„Chtěl bych takovou školu, která by byla zcela doopravdy dílnou lidskosti, cvičíc mládež nejen k vědění, ale ještě mnohem víc k počestným mravům, hlavně však k svaté bohopoctě a ke všemu, co vytváří podstatu lidství, tak aby každý, kdo je tu vzděláván, nestal se jen zlomkem člověka, nýbrž člověkem schopným celý život moudře začínati a celý vésti zdárně ke konci, tj., aby vyučen všechno správně chápati, všechno správně konati, o všem správně mluvit. A přál bych si, abychom měli neklamnou, krátkou a účinnou cestu, jak k tomu všemu mládež přivést, aby se tak tato předehra života prováděla takřka hrou a aby škola byla opravdu hřištěm vzdělanosti, a ne těžkou duševní robotárnou, z níž by raději utíkali, než by na ni setrvali.“

J. A. Komenský

1. Úvod

Ve své rigorózní práci si kladu za cíl přiblížit se k problematice současného vyučování na základních a středních školách.

Práce je rozdělená do částí, ve kterých se postupně pokusím analyzovat problémy současného školství a objasnit svůj postoj k této problematice.

V první, teoretické části popíšu podle vlastních zkušeností, s čím dítě vstupuje do školy a jak je fyzicky i psychicky připraveno se vzdělávat. Poté následují kapitoly, ve kterých budu vysvětlovat svůj názor na současné vyučování. Popíšu problémy, které ještě dnes existují, a pokusím se hledat cestu k lepší přípravě mladých lidí k dospělosti. Shrnu základní problémy reformy školství a důsledky, jimž se nevyhneme, pokud otázky špatného vyučování nebudou probrané a nebude snaha je řešit. Pak následují kapitoly, ve kterých se věnuji charakteristice účastníků vzdělávání, a to učitelů, žáků, jejich rodičů a zřizovatelů škol.

Zejména se zaměřím na žáky a prostředí, v němž žijí a rozvíjejí se.

V dalších částech se pokusím vysvětlit svůj názor, jak můžeme jako pedagogové dětem pomoci a jakou pomoc můžeme poskytnout.

V druhé kapitole ukážu z pohledu učitele výtvarné výchovy, jak otázku vzdělávání dětí řeším ve svých hodinách. Popíšu metody vyučování ve svých hodinách u dětí, které navštěvují základní školu s rozšířenou výukou výtvarné výchovy.

Ukážu, jak se prostřednictvím samostatného vzdělávání a týmové práce snažím připravit děti na řešení osobních konfliktů v dospělosti, na jejich zapojení do společnosti po ukončení školy a na zdravou konkurenci.

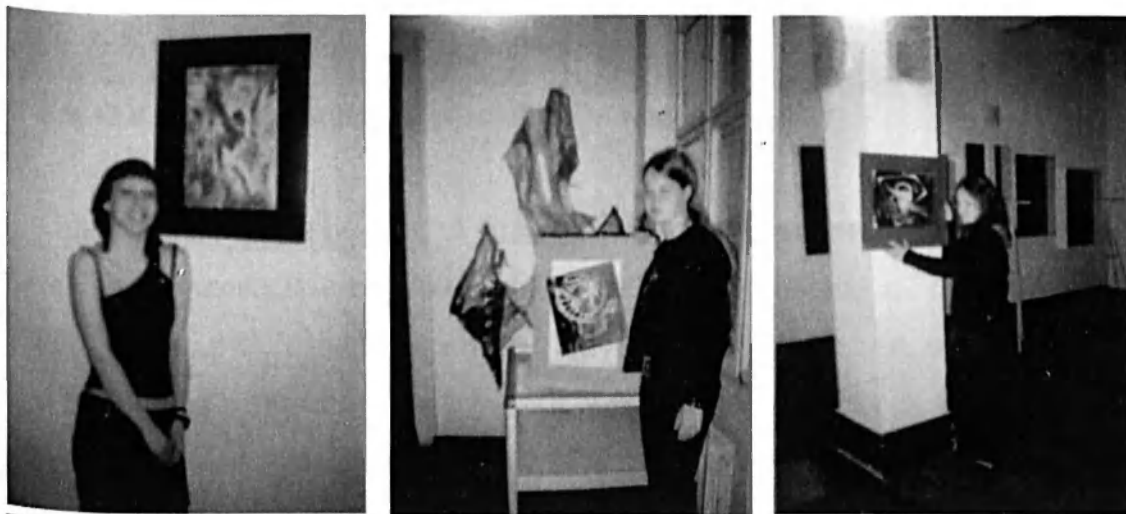
Ve své práci uvedu příklady dětských prací a popíšu svůj styl vyučování, v němž kombinuji tradiční a moderní metody výuky.

1.1. K úvodu

Každý člověk se učí od narození. Učí se doma, ve škole. Nejdříve se učíme mluvit, chodit, pak číst a psát. Když nám je šest let, jdeme se do školy vzdělávat. Někteří z nás se učí po celý svůj život.

V celém světě se stále více pozornosti věnuje problematice vyučování a učení.

Nepsaná konkurence, která existovala už v době studené války minulého století mezi militárním Sovětským svazem a Spojenými státy americkými, vedla vzdělávání a vědu daleko dopředu. Osvojování vesmíru a vojenská i průmyslová technologie potřebovaly řadu dobrých a kreativních specialistů a státní úřady dělaly všechno pro to, aby byly lepší než ti druzí.

Děti ve škole připravují svoji vernisáž

Stejně tak i západní Evropa s vysoce rozvinutým průmyslem a moderními technologiemi byla dlouhou dobu mezi prvními v žebříčku vzdělání.

Poslední dobou je známo, že západní styl učení se dostal do určité krize a hledá cestu ven.

Faktem zůstává, že západní Evropa se pomalu ocitá v ekonomické krizi. Na vrchol žebříčku rozvinutých technologií se dostaly asijské státy, m.j. Japonsko, Filipíny, Tchaj-wan a poslední dobou se k nim zařadila i Čína.

A samozřejmě Amerika je jedničkou v technologii, modernizaci a v počtu výzkumů. Oficiálně známým je fakt, že americký způsob vzdělávání je už dlouhou dobu na

jednom z prvních míst, stejně jako i úroveň rozvoje technologií a ekonomiky.

Jednou z pozitivních věcí v americkém školství je to, že tento stát vydává na vzdělání kolem 300 miliard dolarů, čímž zaujímá druhé místo za Čínou. Ale vysoké výdaje na žáka ještě neznamenají vysokou kvalitu a vysokou úroveň vzdělání. Například Finsko, Rakousko, Irsko či Korea, které mají nepříliš vysoké výdaje na žáka ročně, patří mezi země s nejvyšší úrovní znalostí v klíčových předmětech mezi patnáctiletými žáky.

Žáci na „Schole pragensis“ předvádějí výtvarné techniky

České školství bylo po dlouhá léta pod vlivem zastaralých totalitárních směrů řízených komunistickou stranou. Dohlížel na ně a kontroloval je Sovětský svaz. Přitom nové a progresivní nápady se málem trestaly a vůbec se netolerovaly. Ale i ve starém systému lze hledat a nacházet pozitivní body v rozvoji školství a ve vývoji vzdělávání. K pozitivním faktorům především patřila větší dětská zodpovědnost, větší kázeň. Úroveň technologií a množství kvalitního zboží velmi záleží na úrovni vzdělání v daném státě. Vzniká tak otázka, jakým směrem má Česká republika jít a jakým směrem se vydá. Česká republika, která teprve nedávno získala možnost svobodného výběru, kterým směrem půjde, má před sebou složitý úkol týkající se správného rozhodování, co je pro české školy nejlepším a nejvhodnějším řešením.

Už více než deset let hledá cesty k modernímu, demokratickému a konkurenceschopnému vzdělání. Můžeme si vybrat styl učení jakéhokoli západního nebo asijského státu, nebo můžeme jít svou vlastní cestou. Na tyto otázky je těžké odpovědět. Při reformování školství musíme brát ohled především na tradice české kultury, na způsob myšlení a řadu jiných aspektů. Musí být samozřejmostí fakt, že žádná vláda v České republice nesmí zavádět jednotné schéma pro výuku na školách. Neexistuje totiž žádná světově uznávaná a jediné správná metoda vyučování, ať už mluvíme o zeměpisu, dějepisu hudební výchově či jiných předmětech. A jedna skupina, i když je u moci, nemůže vnucovat svá dogmata týkající se vzdělání ostatním skupinám.

Žáci v dobových kostýmech oslavují 140. výročí založení školy

Celé evropské školství stojí před zásadními změnami. České školství má podobnou historii a potřebu se reformovat. Reforma školství je nejen složitým, ale i dlouhotrvajícím úkolem.

Jedním obrovským problémem české školy je přetíženost učivem, které se pedagogové snaží dětem „narvat do hlavy“. Je známým faktem, že české děti jsou zahlcovány informacemi a např. v sedmém ročníku se učí látku, kterou děti na západě mnohdy probírají až na středních školách. Otázkou je, jestli je to chloubou českých škol, nebo ukázkou zastaralých metod, které už v 17. století kritizoval J. A. Komenský.

Máme brát ohled na své tradice, etnickou mentalitu a dobu, ve které žijeme? Myslím si, že určitě ano. Máme dokonale zkopírovat školství západní Evropy, za několik desítek let se dostat tam, kde jsou teď oni, a stejně jako oni pak hledat cestu ven z krize?

Zvládne se Česká republika přizpůsobit americkému stylu vzdělání, když je ve své podstatě úplně jiným státem s jinou formou existence, a bude toto pro nás tou nejlepší cestou? Jaké politické strany budou vládnout v České republice a jaké reformy a koncepce se budou prosazovat? Na tyto a jiné otázky nám myslím může dát odpověď jenom čas.

Proto se ve své práci nebudu zabývat tím, kam půjde české vzdělání a české školství, ale vyjádřím se k problému, jakou roli v životě každého z nás by měla hrát škola a jaký úkol by mělo plnit dnešní školství.

Děti ve výtvarné výchově pracují nad společným tématem

1.2. Škola, jako vzdělávací instituce.

Práce je často samostatná

„Chtěl bych takovou školu, která by byla zcela doopravdy dílnou lidskosti, cvičíc mládež nejen k vědění, ale ještě mnohem víc k počestným mravům, hlavně však k svatě bohopoctě a ke všemu, co vytváří podstatu lidství, tak aby každý, kdo je tu vzděláván, nestal se jen zlomkem člověka, nýbrž člověkem schopným celý život moudře začínati a celý vésti zdárně ke konci , tj., aby vyučen všechno správně chápati, všechno správně konati, o všem správně mluvíti. A přál bych si, abychom měli neklamnou, krátkou a účinnou cestu, jak k tomu všemu mládež přivést, aby se tak tato předehra života prováděla takřka hrou a aby škola byla opravdu hřištěm vzdělanosti, a ne těžkou duševní robotárnou, z níž by raději utíkali, než by na ni setrvali.“¹

Hodina výtvarné výchovy je většinou pojata formou hry

¹ „Škola na jevišti“ J. A. Komenský, str.25

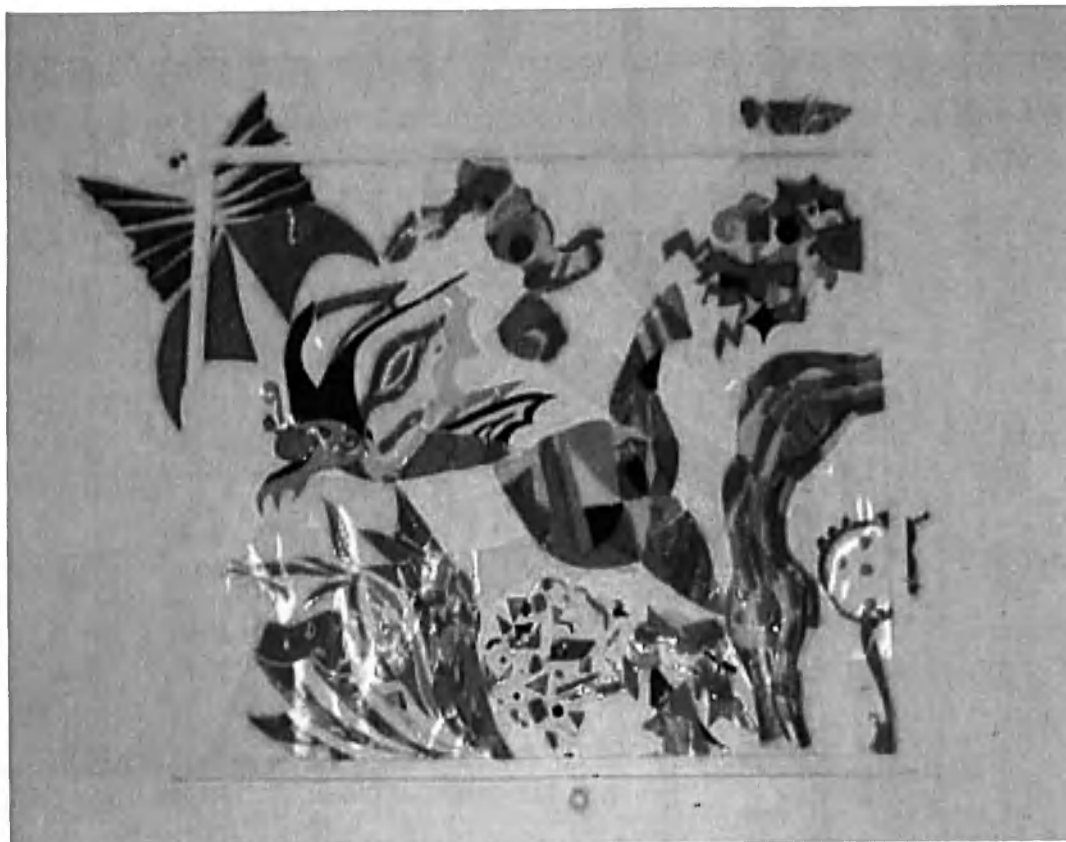
Jaký úkol má před sebou dnešní školství? Má rozvíjet lidské osobnosti, lidské myšlení, umění se prosazovat, řešit konflikty, spolupracovat, učit se učit, hledat informace a být konkurenceschopným.

Hlavním úkolem je vychovat schopné a samostatné lidi, kteří si pak v dospělosti dokážou sami poradit a pomoci i poradit ostatním.

Pro mnohé nebude žádným překvapením, že školy v České republice, ale nejen u nás, se dlouhodobě potýkají s řadou problémů. V postkomunistických státech tento problém je ještě ve větší míře, protože dlouhodobý totalitární režim pozastavil rozvoj škol na dlouhá léta.

Moje práce učitelky mě přivádí k zamyšlení nad řadou problémů, s kterými se potýkají ve škole nejen žáci, ale i pedagogové. Samozřejmě, že jsou problémy, které jsou vyřešitelné pomocí zákonů a nařízení. Ale řada věcí by se mohla zlepšit, když to budou chtít všichni, kteří jsou se školou nějakým způsobem spjati: učitelé, žáci, jejich rodiče.

1.1.2. Problémy školství.

Skupinová práce, 12 let „*Krajina mých snů*“, vitráž z barevné fólie, která by mohla zdobit školní knihovnu, 180x150cm

Ale teď k problémům ve školství. Z důvodu špatného financování škol prakticky ze škol zmizely školní knihovny, což je nepochybně velká škoda a určitě i krok zpátky.

V rozvoji dítěte hraje velkou roli kniha. Kniha pro každého člověka je zdrojem rozvoje inteligence a poznávání světa, ve kterém žije. I při rychlém rozšíření internetu stejně zůstává kniha jedním z důležitých zdrojů informací.

Proto by školy měly hledat zdroje financování pro zřízení knihovny v jejich areálu nejen pro děti, ale i pro pedagogické pracovníky, a měly by být vybavené velkou řadou knih, moderním dětským nábytkem, který by zpříjemnil prostředí, a počítači s připojením na internet. Návštěva školní knihovny by se mohla pro dítě stát nejen příjemným zážitkem, ale také by přiblížila dítě ke škole. Pokud by se kromě knih v knihovně daly půjčit také CD, videonahrávky a časopisy, děti by školu začaly chápat nejen jako vzdělávací zařízení, ale i jako příjemné prostředí k trá-

vení volného času. Škola by se tak pro studenty mohla stát skutečně příjemnou cestou k poznání. Jsem přesvědčena, že rodiče by to uvítali aspoň ze dvou důvodů: za prvé - děti by ve volném čase byly pod dohledem školy, a za druhé - rodiče by nemuseli shánět a platit další odpolední dětské aktivity. Děti, které v příjemné atmosféře čtou, a které získávají dobrý vztah ke knize, bývají později lepšími čtenáři a lépe se vzdělávají.

Nacvičování školního divadla v prostorách školy

Dalším problémem školy je dodržování kázně. Mezi žáky najdeme i jedince, kteří odmítají respektovat základní pravidla slušného chování, zčásti i proto, že jim tyto elementární zásady slušnosti nebyly v rodinném prostředí nikým vštěpovány. Rodiče si totiž dost často myslí, že by škola měla vychovávat děti za ně. A pokud vznikají nějaké kázeňské problémy, viní z toho především učitele a ukazují na neschopnost pedagoga zajistit si v hodině pořádek. Ano, je pravdou, že průběh hodiny záleží na připravenosti kantora do hodiny, na délce jeho pedagogické praxe, na jeho schopnosti zaujmout a zapojit děti do vzdělávacího procesu, ale nemůžeme z toho vynechat i roli rodičů, kteří jsou pro děti jejich prvními učiteli. Základ vzdělávání si totiž děti nesou z domova.

Školy mají problémy s kázní. Výzkumy ukázaly, že rodiče často mluví s dětmi o škole, ale většinou se rozhovor týká známek, na školní činnost a na chování svého dítěte se dotazují málokdy.

Často je od pedagogů slyšet, že i když se děti chovají slušně, tak je to jenom proto, že jsou zvyklí na přísný dohled ze strany dospělých. Jakmile je spustíte z očí, okamžitě zkoušejí dělat věci, které jim byly zakázány. Nejsou zvyklé na se-

bekázeň, jakmile se jim povolí jednou překročit pevně stanovené hranice, přerostou svým učitelům přes hlavu a stanou se nezvladatelnými.

Děti deváté třídy připravují svoji vlastní vernisáž

V poslední době, zvláště v médiích, se setkáme s informací o tom, že jsou děti stále agresivnější jak k sobě, tak i k učitelům. Ničí školní majetek a vědí, že za to nebudou kvůli mladému věku potrestány. Dalším problémem jsou sociálněpatologické jevy drogy a šikany na školách. Není to jen problémem České republiky, je to problém celosvětový. Na poplach bijí i vysoce vyspělé státy USA, Německo, Anglie. Dokonce se v už zmiňované Anglii zvětšil počet dětí, jejichž rodiče se rozhodli kvůli šikaně na školách své děti vzdělávat doma (informace MF Dnes).

Stejnou otázku domácího vzdělávání řeší i Česká republika. Zatím se doma můžou vzdělávat jen děti, které by jinak navštěvovaly jen první stupeň základní školy. Dětem druhého stupně domácí vzdělání není umožněno.

Současná demokracie dává žákům hodně práv a svobod, ale na druhou stranu vyžaduje i plnění povinností, což někteří žáci odmítají respektovat.

Děti často nemají zájem podílet se na organizaci školy, Jedním z důvodů je, že jsou to děti rodičů, kteří před dvaceti lety navštěvovali základní školy v době, kdy se podílet na organizaci školy znamenalo aktivní zapojení do socialistického režimu. Dobrovolná práce za komunismu byla spíše dobrovolně povinná, a za neúčast v ní se dávaly „černé puntíky“ a proto radost z takovéto „dobrovolné práce“ nebyla. Někteří rodiče se možná proto školy bojí a zaujímají k ní primárně negativní pos-

toj. A tento negativní názor přenáší, možná i podvědomě, na své děti. Názor, který převládá v současném životě je, že ten, kdo něco dělá zadarmo, není úplně normální. A dětská práce pro školu, ať to je školní parlament nebo práce ve školním časopise, je zadarmo, a tudíž není v pořádku. Podílet se na odpoledních aktivitách školy například při sběru papíru nebo úklidu školního hřiště je pro mnohé rodiče nepřipustné a dokonce i ponižující. Pokud by rodiče začali brát školu jako nedílnou a velice důležitou část dětského života, situace by se zásadně změnila. Rodiče si musí uvědomit, že škola je pro jejich děti začátkem společenského života a občanské povinnosti. K tomu však může dojít jen pozvolna, je to dlouhodobý proces.

Dětská módní přehlídka „Módní trendy roku 2005“, 12 let

Dobrovolná práce pro společnost známá jako „volunteering“ ve Spojených státech existuje už od dávných dob. Dobrovolně se pomáhá všude. Starají se o bezdomovce, docházejí do nemocnic, starají se o čistotu parků či dětských hřišť, věnují se ekologickým aktivitám. Žije-li dítě v takové společnosti, je zcela přirozené, že začne hledat možnost svému okolí pomáhat. Fenomén dobrovolné pomoci zatím dost chybí české společnosti, a proto děti nemají kde hledat inspiraci.

Žáci projevují o školu moc malý zájem, na mnoha školách odpoledne po skončení vyučování už nenajdete nikoho, školy jsou prázdné. Mezinárodní výzkumy ukazují, že české děti chodí do školy s mnohem menší chutí, než jejich vrstevníci v jiných vyspělých zemích. Některé děti se do školy těší, někdo prahne po vzdělání, po setkání s kamarády. Jsou však i děti, které školu berou jako nutné zlo, kterým musejí projít. A není třeba je zkoumat, je zapotřebí je řešit. Stává se, že i když učitel chce látku oživit, setkává se s lhostejností a nulovým ohlasem. Když se zeptáte dětí, co by rády dělaly v hodinách, tak vám odpoví, že buď neví, anebo nic. Děti, zvláště v posledních ročnících, se tváří otráveně. Jedním z důvodů může být, že formy vyučování jsou zastaralé a stereotypní.

Hodina pro děti musí být zajímavou a užitečnou

Učitelská přednáška, výpisky do sešitu, následné zkoušení u tabule, a to po dobu celé školní docházky, to vše vede k tomu, že v devátém ročníku je pro dítě hodina nekonečně dlouhá, nezajímavá a úplně stejná jako předchozí. Na školách učitelé dosud praktikují bezdůvodné opakování látky ze sešitu, učení se nazpaměť tomu, čemu děti nerozumějí, a co je úplně odtržené od reálného života, o čem jsou děti přesvědčené, že to nikdy v životě nebudou potřebovat. K ničemu to nevede, zvlá-

ště, když je tato látka svým tématem odtržená od reality života samotného dítěte, látku není schopno zapamatovat. A při zapamatování je stejně tak schopno rychle zapomenout. Ale každé téma by mohlo být zajímavé, pokud by bylo propojeno s hodinami zeměpisu nebo hodinami výtvarné výchovy, pomocí projektu, na kterém se můžou podílet nejen zájemci-děti různých ročníků, ale i zájemci-učitelé různých předmětů. Každý by do toho mohl vložit svůj projektový nápad a své zkušenosti. Příčinou je nedostatek peněz, které vydává stát na školství, a také neochota pedagogů měnit cokoli ve stylu učení a neochota se dál vzdělávat a měnit přístupy a myšlenky se změnou současné doby.

Děti v hodinách výtvarné výchovy zodpovědně přistupují k zadané práci

Děti mají problémy, když mluví před větším publikem. Nové technologie komunikační techniky, vpád počítačů a mobilů s MMS a SMS zprávami do našeho života způsobil to, že se děti přestaly vyjadřovat nahlas před větším počtem lidí, a rychlý životní styl je nutí se vyjadřovat rychle a stručně.

Problémem opomíjeným je tzv. vnitřní řád každé školy, který není vždy a všemi dodržován. Kdyby se děti a jejich rodiče na vytváření školního řádu podíleli, dalo by se předejít mnoha problémům. Školní řád by se měl tvořit za pomoci všech účastníků vzdělání, a tvořil by se na základě odpovědí předem připravených pro rodiče a žáky otázkami tvořenými ředitelem. A proto vzniká otázka, jestli se žáci musejí přizpůsobit škole, nebo se škola má přizpůsobit vlastnostem žáků.

Tímto tématem se zabýval tým kolem J. W. Keefea. Obě změny mají určitá rizika. Pokud by se škola vždy měla přizpůsobit žákům, navodila by tím pocit nemožnosti změny a také pocit, že jim vždy a všichni půjdou „na ruku“ neboli vstříc, a že se jim lidé a situace budou přizpůsobovat. Pokud opačně, škola by se měla přizpůsobit učitelům a zřizovatelům, tak by byla úplně odtržena od reality a tudíž od svého zákazníka. I když konzervativní anglické školství je důkazem toho, že dítě se při vstupu do školy zavazuje plnit pravidla, která škola má několik desetiletí (nošení uniformy nebo hodiny náboženství) a nezáleží na tom, jestli se to rodičům a jejich dětem líbí, nebo ne. Buď přistoupí při vstupu do školy na podmínky, které škola má, nebo si musejí hledat jinou školu.

Žáci předvádějí rodičům hodinu výtvarné výchovy v 19.st. Akce se účastní jak žáci a učitele, tak i rodiče

Rodiče se na životě školy často nechtějí podílet kvůli přetížení v zaměstnání, nemají na to čas a také se vymlouvají tím, že „učit se děti musí, my a naši rodiče se také učili“. Rozdíl mezi naším učením a vzděláváním našich dětí je v tom, že jsme měli mylné představy, že se o nás stát postará, a absolventi dnešních škol budou muset obstát na trhu práce se svými vrstevníky nejen z celé Evropy, ale dokonce i z celého světa.

1.2.2. Reforma školství

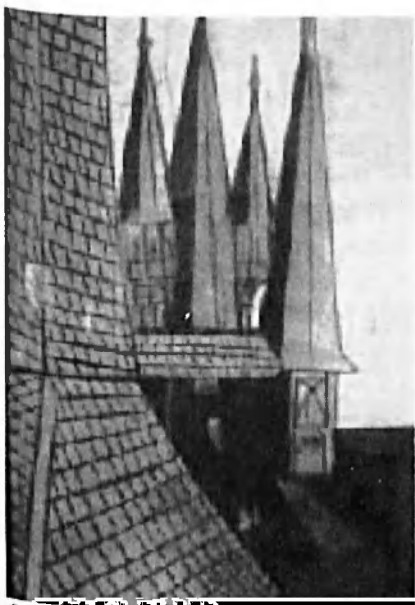
„Každý má právo na vzdělání“, dětský projev na téma „Lidská práva“, malba temperou, Eva Rožcová, 14 let

Mezinárodní projekt v oblasti měření výsledků vzdělání PISA v roce 2003 vyhodnotil 41 zemí, které se zúčastnily výzkumu schopností a vzdělávání patnáctiletých dětí. Tohoto výzkumu se zúčastnila i Česká republika. Do výzkumu se zapojilo 260 českých škol. U patnáctiletých dětí se měřily jejich schopnosti v čtenářské gramotnosti, matematice a gramotnosti přírodovědné. Testováním se zjišťovalo, jak jsou žáci připraveni školou pro pracovní, osobní a občanský život a jaké dovednosti budou využívat v různých životních situacích. Kromě testů se zjišťovala i další fakta formou dotazníků. Dotazník vyplňovali také ředitelé testovaných škol. Dobrých výsledků dosáhly české děti v matematických disciplínách, kde se umístily na 8. místě v celkovém řebříčku hodnocení, což je výsledek nad celkovým průměrem. Skoro stejně dobře dopadly děti i ve čtení a přírodovědných předmětech. Tyto výsledky jsou překvapivě příjemné. Ale jsou i děti, a je jich až 5%, které nedosáhly ani první úrovně způsobilosti. Znamená to, že nebyly schopny vyřešit ani nejjednodušší úlohy.²

² Informace je z <http://www.ucitelskenoviny.cz/12.2004/>

Mělo by to být velkým varováním nejen pro základní školy, ale i pro veřejnost, a také budoucí zaměstnavatele, protože těchto 5% žáků se bude v budoucnu potýkat s problémy v dalším vzdělávání a v soukromém životě při hledání zaměstnání. Samozřejmě, nejlepšího výsledku dosáhli žáci víceletých gymnázií, kde jsou na vzdělání mnohem větší nároky než na základních školách. Ve srovnání s minulým hodnocením se Česká republika významně zlepšila. Dobrou zprávou je i fakt, že kromě zlepšení došlo v České republice ke zmenšení rozdílu mezi dobrými a slabými žáky. Ale i přes tyto vyhovující výsledky potřebuje české školství reformu.

Mění se doba, a s ní se mění i školství. Problémy, které vznikají ve školství, je zapotřebí, stejně jako každý jiný problém, řešit okamžitě a razantně. I když víme, že některé problémy při sebevětší snaze nezmizí okamžitě. Ministerstvo školství přišlo s novou reformou, která by měla vyřešit řadu problémů a která má přiblížit české školství ke špičkovému vzdělávání ve světě.

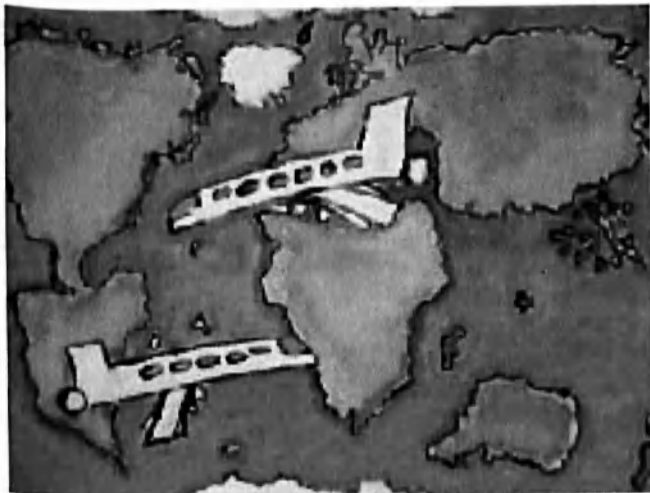
„Minulost našeho města“, kresba rudkou, práce žáků 12 let. V soutěži „Keltská a jiná minulost našeho města“ práce byly ohodnoceny, jako jedny z deseti nejlepších

Proto vyšel v platnost zákon č.561/2005-5b., a to v lednu 2005. Nyní jsou slyšet názory odpůrců i zastánců tohoto zákona.

Úkolem reformy je změnit vzdělání jako takové. Problematický postoj „žák má umět“ má reforma změnit na „žák má pochopit“ a z úkolu „žák se má naučit“ má dojít ke změně na „žák má porozumět“. Žák po skončení základní školy by měl porozumět problému v rámci kompetencí příslušejících jeho věku a svým vzděláním přispívat k dosahování určitých cílů, aktivního zapojení do života a do společnosti.

- **Rovný přístup ke vzdělávání**

Ve školském zákoně v paragrafu 2 odstavec a se píše, že vzdělávání je založeno na zásadách „rovného přístupu ke vzdělávání bez jakékoli diskriminace z důvodu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry a náboženství, národnosti, etnického, nebo sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu nebo jiného postavení občana.“

Z cyklu „Lidská práva“, „Svobodné cestování“, Dominika Doležalová, 14 let, malba temperou

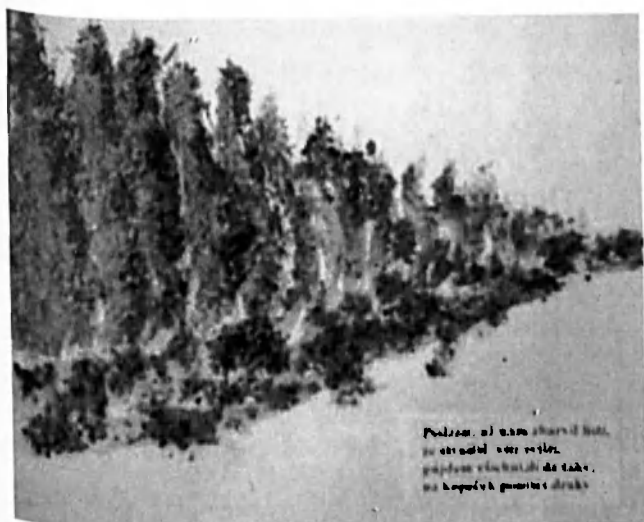
Zákon umožňuje vytvářet příznivé učební prostředky pro všechny žáky, včetně žáků národnostních menšin.

Otázka emigrantů zesílila až po roce 1989, kdy se Česká republika odvázala od totalitárního režimu a otevřela dveře lidem z jiných států. V dnešní době, zvláště ve velkých městech, neexistují školy, které by nevzdělávaly děti jiných národností. Čeští učitelé dost často na tento problém nejsou připraveni. Do tříd chodí děti, které často zpočátku vůbec nemluví česky, a domluva s takovými dětmi je velice obtížná. Ještě hůř na tom jsou rodiče těchto dětí. Pro učitele je velmi složité vysvětlit rodičům, jaké úspěchy či neúspěchy dítě ve vzdělávání má. Školy nemají peníze na formování speciálních tříd, kde by se dětem jiných národností, které se svými rodiči přestěhovaly do Česka nedávno, a proto češtinu neovládají na dostatečné úrovni, dodatečně mohli věnovat speciálně vyškolení pedagogové. Formou her a soutěží by dětem v jejich rodném jazyce poskytovali informace o České republice a zároveň učili děti českému jazyku. K tomuto problému přímo vybízí výtvarná výchova, díky které dítě se může vyjádřit i jinou formou než řečí.

„Jaro“, A. Maljukovová, 15 let, malba voskem a barvami na látku

Ve vyspělých západních státech byla problematika emigrantů včas podchycena. Vyučování v mateřském jazyce přispívá k dosažení lepších výsledků. Podstatou je ale dobrá příprava učitelů.

„Podzim“, Chen Dej, 11 let, koláž z suchých listů

„Pohádka o žlutém koníčkovi“, Aleksei Karhuthy, 12 let, malba vodovými barvami

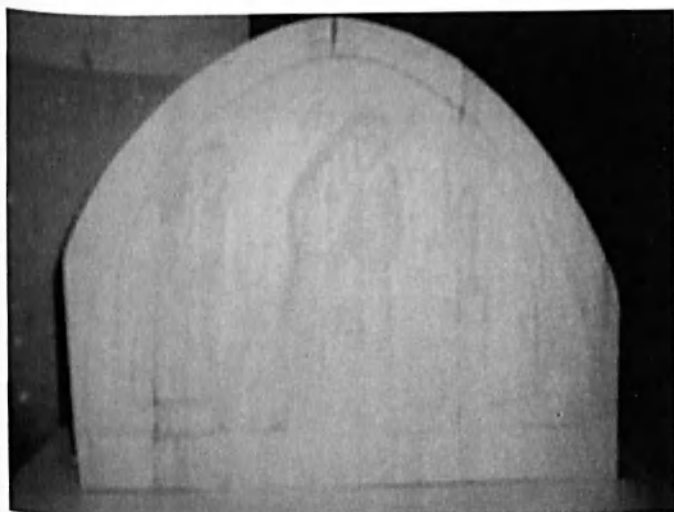
Po integraci České republiky do Evropské unie bude dětí jiných národností přibývat, a proto je třeba tento problém co nejdříve řešit. České školy respektují Deklaraci Spojených národů, ve které bylo v roce 1993 vyhlášeno právo na vzdělání všech dětí. Školy musí poskytnout všem dětem bez výjimky možnost se vzdělávat.

„Moje město, moje škola...“, Tonike Karseladze, 11 let, práce s papírem

- **Zohledňování vzdělávacích potřeb jednotlivce**

V odstavci *b* najdeme „Zohledňování vzdělávacích potřeb jednotlivce“, což znamená věnování pozornosti vlastním názorům a postojům žáka.

„Svatá rodina“, reliéf, řezba do dřeva, Jonatan Merta, Karel Sedláček, 14 let. Žáci se věnují řezbě do dřeva. Tato práce získala III. Místo v mezinárodní soutěži. Manuální schopnost a zkušenost ze dřevem pomohla K. Sedláčkovi ve výběru dalšího studia, oboru uměleckého truhlářství na střední škole. J. Merta také studuje střední uměleckou školu

Podporování přirozené tendence žáků vytvářet si vlastní názor a vlastní styl života. Škola má za úkol žáky naučit své vlastní názory správně a jasně formulovat, diskutovat o nich, vysvětlovat a učit děti se nebát své názory obhajovat. Škola má za úkol vybavit děti takovými znalostmi, které by jim umožnily v dospělosti se efektivně podílet na každodenním životě společnosti.

Dnešní svět nabízí neskutečné možnosti a zdroje informací. Pamatovat si veškeré informace, nebo si všechno uschovávat v paměti není ani reálné, ani důležité. Důležité je ale umět hledat zdroje informací a naučit se hledat „kvalitní“ informace. I když otázka kvality zůstává stále velmi subjektivní. Především my sami pro sebe hledáme kvalitu, a proto se dítě musí naučit umět hledat, srovnávat a analyzovat úroveň kvality a umět se o kvalitní informací samostatně rozhodnout.

Škola má za úkol se přizpůsobit schopnostem a dovednostem dítěte, dítě se nemusí přizpůsobit potřebám školy. Škola musí najít způsob, který pro vzdělávání jedince bude tím nejlepším a nejvhodnějším. A úkolem školy má být vzdělávání, které by bylo založeno na dobrovolnosti a vlastní iniciativě.

- **Vzájemná úcta a respekt**

„Vzájemná úcta, respekt, názorová snášenlivost, solidarita a důstojnost všech účastníků vzdělávání“.

Společná diskuse. Děti v hodině výtvarné výchovy společně diskutují o postupech práci, o vzniklých problémech, apod.

Velice důležitou a složitou otázkou ve školství je hledání společných názorů a společných cest k partnerství ve výchově dětí. Úkolem školy je pomoci dítěti se naučit slušnému jednání jak v rámci školy mezi vrstevníky a pedagogem, tak i mimo školu v rámci celého života a celé společnosti. A také respektovat právo ostatních na vysvětlení názorů. Člověk by měl být tolerantním, být schopný a umět ocenit a podpořit i odlišné názory, které člověk potká v každodenním životě bez ohledu na rasové, etnické či kulturní zázemí ostatních lidí. Umět otevřeně myslet a umět přijímat i odlišný názor.

Ale nejen mezi dětmi vznikají přátelské kontakty. Přátelské vztahy je nutno navazovat i mezi žáky a jejich učiteli. Učitel a žák jsou mezi sebou partneři a neexistuje žádná nadřazenost ani podřazenost. Část odpůrců této tendence tvrdí, že učitel je dospělý člověk s velkou životní zkušeností a pedagogickou praxí, a proto by se dítě mělo k němu chovat s úctou a respektem. Nikdo to samozřejmě nepopírá. Ale se stejnou úctou a respektem by se i učitel měl chovat k žákům. Za příklad vezměme Švédsko, kde se všichni profesori a studenti (mluvím o vysokých školách) přiklání k oslovování křestními jmény, tímto mezi profesorem a studentem vzniká kolegiálně partnerský vztah. A díky vstřícnému postoji švédských pedagogů

nemají studenti zábrany řešit s učiteli své studijní problémy. I když nesmíme zapomenout, že do švédských škol vkročila angličtina, která oslovování „vy“ nezná.

Děti osmé třídy pracují samostatně, pedagog jenom pomáhá v případech, kdy to děti potřebují.

Učitel by měl být pro dítě především dobrým dospělým kamarádem, na kterého se dítě může vždy v těžkých okamžicích spolehnout. Dokonce je známo, že děti jsou častěji ochotné se svěřit svému třídnímu učiteli než svým rodičům.

Problémy nastávají, pokud žák z různých důvodů není schopen respektovat předem daná pravidla tohoto vztahu, např. pokud nemá zkušenosti s podobným vztahem a komunikací ve své vlastní rodině. Toto naučené jednání si z domova dítě přinese s sebou do školy. Často také děti neznají, kde jsou hranice slušného chování, které člověk nesmí překročit. Děti velmi dobře znají svá práva a dokážou o nich dlouze a zasvěceně hovořit, mnohé však často zapomínají na to, že musí být na druhé straně všechna práva vyvážena povinnostmi.

- **Hodnocení výsledků vzdělávání**

„Hodnocení výsledků vzdělávání vzhledem k dosahování cílů vzdělávání stanovených tímto zákonem a vzdělávacími programy.“ Hodnocení žáků by mělo ukazovat na jejich postup. Neboli co dokázal žák v průběhu povinného navštěvování školy. V úvahu by se měl brát ne jenom obsah naučené látky, ale i to, s jakým přístupem se žák učil a jakou míru úsilí vzhledem k jeho předpokladům a schopnostem vynaložil. Dítě se hodnotí podle principu srovnávání jeho minulých znalostí a dovedností s těmi současnými. V žádném případě se dítě nesmí hodnotit a srovnávat podle úspěchů či neúspěchů jiných dětí ve třídě.

Nejde o to děti oznamkovat a někam podle tabulek zařadit. Jde o to dětem pomoci. I když je mnoho odpůrců klasického hodnocení na školách, stejně tak je mnoho jeho zastánců. Jedním z názorů je, že hodnocení jak výsledků učení, tak i procesu zlepšování výchovy žáků dává možnost nejen posoudit, jak žák uspěl nebo neuspěl při vyučování, ale zároveň hodnotit i postupy a profesionalitu kantora, který s žákem pracoval a také úroveň školy, která žáka vzdělávala.

Nová vyhláška navrhuje v budoucnu změny v hodnocení žáka. Má být zavedeno plošné a centralizované testování na školách pro žáky pátých a devátých ročníků. Výsledky těchto a dalších testů by mohly posloužit pro přijímací řízení na středních školách. Podle názoru mnohých odborníků tento systém testování zhorší už dnes špatný stav vzdělávání. Děti dostávají známky za svůj výkon, proto školy musí poskytnout takové prostředí a podmínky, aby děti měly možnost dávat nejlepší výkony. Na druhou stranu celoplošné testování už úspěšně existuje řadu let na evropských školách, a hodnotí nejenom žáky, ale i schopnosti pedagogů a kvalitu škol. Zatím žádný stát nepřišel s nabídkou zrušení hodnocení na svých školách.

- **Celoživotní vzdělávání.**

„Možnost každého vzdělávat se po dobu celého života při vědomí spoluodpovědnosti za své vzdělávání.“ Člověk se učí po celý svůj život a škola je jenom určitým úsekem ve vzdělávání.

V současné době celoživotní vzdělání se stává jedním z nejdůležitějších faktorů pro uplatnění jednotlivce na trhu práce. Pro zabezpečování schopnosti reagovat na požadavky doby je nutná podpora celoživotního vzdělávání, jeho propojení s orientací na potřeby trhu práce.

Vzdělávání v českých školách nekončí povinnou školní docházkou, a proto je maximálně důležité naučit dítě se vzdělávat po celý svůj život. Člověk, který nemá problémy s celoživotním vzděláváním a rekvalifikací, je schopen v budoucnu se přizpůsobit požadavkům na trhu práce. Proto je celoživotní vzdělání v současné době naprostou nutností.

Probíhá hodina povinně volitelné výtvarné výchovy. Příčinou této volby není jen dobrá známka, ale především chuť samostatně a kreativně pracovat. Žáci si tento předmět volí, protože rádi tvoří

Opět se vrátím k výsledkům PISA, které byly získány v roce 2003. I když budu přistupovat opatrně k názoru na ovlivňování výsledků, můžu s jistotou říci, že faktorem vysoké úrovně hodnocení testovaných dětí je vysoký ekonomický a sociální vývoj společnosti. Velký vliv na výsledky v různých zemích měl HDI (index lidského rozvoje). Tento index je založen na řadě faktorů, mezi které patří materiální úroveň, zdraví a kvalita života. Kromě toho na úroveň vzdělání má velký vliv jak vzdělání rodičů žáků, tak i úroveň vzdělání celé populace. Znamená to, že čím je větší délka vzdělávání dospělých, tím je lepší úspěšnost mladé generace. Z výsledků vyplývá, že ve státech, kde se lidem v průběhu života dostalo delšího vzdělávání, je vyšší sociální a kulturní úroveň života a také vyšší úroveň ekonomiky. Proto by měl stát dbát především na celoživotní vzdělávání občanů, které bude přispívat k celkovému rozvoji společnosti.

Z posledních průzkumů vyplývá, že vzdělávání dospělých ve státech Evropské unie se rozvíjí lépe a efektivněji, než u nás. „*Těžké řešení problému motivace spočívá v tom, že na národní úrovni neexistují pobídky a mechanismy, které by rozvoj vzdělávání dospělých účinně stimulovaly.*“³ Stát má za úkol nejen umožnit přístup k terciálnímu vzdělání co největšímu počtu zájemců, ale i u zaměstnaných lidí podporovat rozvoj distančního vzdělávání. Vzdělávání na školách je jen první etapou v celoživotním vzdělávání jedince, a proto má základní škola spíše přípravnou úlohu pro děti v jejich dalším studiu.

³ Citát z Bílé knihy

- **Rozvoj osobnosti člověka**

„Rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život, výkon povolání nebo pracovní činnost, získávání informací a učení se v průběhu celého života.“

„Letní tabor“, Marie Janků, 14 let, kresba tužkou

Škola by se měla snažit dítě zapojit do života tvůrčími a myšlenkovými nápady a praktickými dovednostmi. Dítě postupně vyrůstá v osobnost a je třeba k tomu maximálně přispívat a pečlivě pečovat o jeho rozvoj. Proto škola nabízí řadu předmětů, které napomáhají kulturnímu vzdělávání, ekologickému vzdělání, občanské a morální výchově. Škola učí znalostem, dovednostem a zodpovědnosti.

Mladí lidé v průběhu studia pochopí základní hodnoty, které ponесou s sebou po celý svůj život.

Cílem a mottem amerického školství je „I think. I can“ což v překladu znamená „já myslím, já můžu“. Jsou to slova, které by si české školství mohlo převzít. Cílem školství by měl být rozvoj myšlení dítěte, umění zacházet s komunikacemi, naučit děti se učit a mít školu a učení rádi.

Úkolem školy je rozvíjet vrozené schopnosti dítěte. Ukázat dítěti cestu ke vzdělání nejen na základní škole, ale naučit dítě se celoživotně vzdělávat. Umět jít stejným tempem s rozvojem společnosti, s moderní technologií. Přizpůsobit se požadavkům moderního života. V žádném případě by škola neměla potlačovat osobní názory dítěte, pokud tyto názory nejsou v rozporu s lidskými právy a demokratickými svobodami. Konkrétněji se budu zabývat demokracií v následujícím odstavci.

Škola má rozvíjet u dětí kreativitu

- **Uplatňování zásad demokracie**

„Pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu s odpovědností a smyslem pro sociální soudržnost.“

Z cyklu „Lidská práva“, „Zrušení trestu smrti“, Marie Janků, 14 let, malba vodovými barvami. Velice zajímavým způsobem se žákyně 9.tř. vypořádala s tématem, který si sama vybrala.

Dítě učíme porozumět demokracii. Výchova k životu v demokratické společnosti je jedním z hlavních úkolů školského vzdělávání.

Pojetí demokracie na školách je především svobodné rozhodování jedince, konkrétně žáka, ale i jeho větší zodpovědnost za to, jak se chová a co dělá. Škola má za úkol seznámit děti s problematikou demokracie, vysvětlit pojem demokracie a ukázat a charakterizovat příčiny, které jsou s demokracií v rozporu.

„Demokracie je otevřený politický systém, který je schopen konflikty ozřejmovat a řešit, jakož i absolvovat nové požadavky společnosti“.

K. Lenk

Zlepšit výchovu dítěte a pochopit toto téma děti můžou na základě mezipředmětových vztahů a mezipředmětových projektů. V hodinách dějepisu, zeměpisu a zvláště v hodinách občanské výchovy by se měly seznámit s historickými aspekty tohoto tématu. Na druhém stupni základní školy a na středních školách je toto téma možné probírat i v hodinách výtvarné výchovy. Škola by také měla učit žáky tolerovat jiné názory. Děti starších ročníků a studenti středních škol by měli umět charakterizovat a znát nejenom naši historickou, ale i ideologickou minulost.

Stejně tak by žáci měli být seznámeni s tím, co jsou lidská práva, a pro zachování svobody jedince by měli znát význam ochrany lidských práv. Důležité je umět vyhledávat informace o lidských právech a také se ve vyučovacích hodinách učit diskutovat. Umět rozpoznat, v jakých případech se lidská práva respektují a zda jsou porušována. Děti by měly odejít ze školy jako sebevědomí a zodpovědní mladí občané, protože úkolem školy je příprava dětí k životu v demokratické společnosti.

- **Poznání světových a evropských kulturních hodnot**

„Poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic. pochopení a osvojení zásad a pravidel vycházejících z evropské integrace jako základu pro soužití v národním a mezinárodním měřítku.“

„Svatá rodina“, skupinová práce, 15 let. Tato práce získala II. Místo na mezinárodní soutěži Praha, Vídeň, Brno, Bratislava, Krakov, „Mosty mezi městy“, téma „Vánoce ve městě“, technika kaširování

Škola by měla u dětí vyvolávat zájem o Evropu a její kulturní identitu. Škola by měla vést děti k poznání nejen kulturních tradic České republiky, ale i k poznání hodnot a kultur celé Evropské unie. Děti by měly umět pracovat s politickými a geografickými mapami a také vědět, jakou roli a jaké postavení má Česká republika v Evropě. Rozvíjet svůj osobní zájem o kulturním a historickém dědictví jiných zemí a národů. Formou diskuse v hodinách by měly umět formulovat svůj názor na roli ČR ve společenství svobodných národů a charakterizovat vztah mezi českým národem, jeho kulturní tradicí a Evropou.

Velice dobře se toto téma dá probírat v hodinách výtvarné výchovy, kde se děti učí a poznávají kulturu a lidovou tvorbu jiných národů. K tomu patří takové lidové tradice, kterých se děti mohou zúčastnit a předvést v hodinách výtvarné výchovy, jako malování velikonočních kraslic nebo oslava Vánočních svátků v jejich regionu.

Dobrou a užitečnou může být spolupráce mezi školami různých regionů a dokonce i států. Děti u sebe na škole organizují výstavy. Těchto výstav se účastní žáci z různých škol, které posílají výtvarné práce o životě ve svém městě, o své kultuře a tradicích. Výstavy by se také měly účastnit děti cizinců, žijících v České republice, a děti etnických menšin. Výstavy se mohou uskutečnit formou soutěží, nebo formou diskusí, povídaní, přednášek, promítání filmů, a jiných akcí a aktivit, které by pomohly k lepšímu poznání cizích kultur a hodnot.

Dobrou prezentací jak školy, tak i svého regionu může být vydávání na internetových stránkách školního časopisu, v kterém děti různých věkových kategorií formou výtvarné tvorby prezentují tradice své školy, města, kraje či státu. Výhodou této formy výtvarné prezentace je rychlost a dostupnost informací pro veřejnost, a také zkušenosti, pochopení a lepší ovládnutí výpočetní techniky dětmi školního věku.

Jednou z takových akcí je mezinárodní vánoční soutěž „Vánoce ve městě“, které se účastní děti základních, středních a speciálních škol.

Vitráž „Katedrála“, barva na skle, skupinová práce, 12 let, 80x200cm

S postupem času a se zvětšením popularity k soutěži se zapojují další města z různých států. V roce 2004 se výstavy zúčastnily Praha, Vídeň, Brno, Bratislava a Krakov.

Města se předem dohodnou na termínu a názvu soutěží. Děti v hodinách výtvarné výchovy formou různých volně volených technik, nástrojů a materiálů malují, kreslí, a vytvářejí prostorové práce a kompozice na tematiku oslavy Vánočních svátků v jejich městě či státě. Bohatá nabídka současného umění umožňuje využívat neomezené možnosti ve vyjadřování nápadů. Existuje nepřeberné množství prostředků, pomocí kterých může dítě vyjádřit své myšlenky. Někdo upřednostňuje tužku, jiný štětec. To znamená, že si člověk vybírá přes své já techniky, témata, materiály, které jsou mu nejbližší. Děti mají tvořivost a fantazii v podvědomí. Učitel dává žákům svobodu myšlení. Pak si práce navzájem rozesílají. Práce jsou k nahlédnutí nejenom pro žáky - účastníky soutěží a jejich rodiče, ale i pro veřejnost.

Poslední vánoční soutěž se konala v prostorách krásné pražské památky - v Betlémské kapli. Děti se účastnily ve čtyřech kategoriích: I kategorie - obecná škola, II kategorie - žáci 6-9 tříd, III kategorie - studenti středních škol, a IV kategorie - žáci speciálních škol.

„Anděl“, papírová koláž, 13 let

Po integraci České republiky do Evropské unie takových soutěží a společných vernisáží by mohlo být mnohem více. Svou výtvarnou tvorbou by děti vyprávěly nejen o svátcích ve svém kraji, ale i o každodenním životě, o dodržování tradic v rodině a v celém etniku.

- **Získání znalostí o životním prostředí**

„Získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje a o bezpečnosti a ochraně zdraví.“ Dítě se učí úctě k přírodě a k životu a ví, jaké je negativní působení člověka na přírodu a co znamená ekologie.

„Anděle“, řezba do dřeva, autoři: J Merta, M, Kopeček, K Sedláček. Práce získala II. Místo v mezinárodní soutěži „Mosty mezi městy“

Škola neučí dítě zapamatovávat si určité kapitoly a poslouchat kázání dospělých, co a jak se má nebo nemá dělat, ale děti musí mít příležitost samy o tom přemýšlet. Napomoci tomu můžou hodiny výtvarné výchovy, které budou probíhat v terénu. Výhodou takové výuky v terénu je možnost učit a vychovávat formou zážitku a hry, přičemž děti poznávají vliv prostředí na krajinu. Děti v přírodě skicují, malují nebo prostě přírodě naslouchají a tím získávají k přírodě určitý pozitivní vztah.

Škola může vzbudit fantazii a zájem dítěte procházkou podzimním parkem, návštěvou botanické zahrady nebo výletem, kde se děti učí poznávat krásu přírody. Příroda silně působí nejen na děti, ale i na dospělé. Inspiruje, povzbuzuje myšlenky, probouzí fantazii. Děti se učí přímo v plenéru rozumět barvám i tónům a cítit je. A hlavně se učí chovat se k přírodě a okolí s úctou a respektem. Děti i díky hodinám výtvarné výchovy mohou pochopit důležitost znalostí a ochrany životního prostředí. Velkou roli by v tom mohla hrát mezipředmětová spolupráce. Například

děti stejné téma probírají v hodinách přírodopisu, občanské výchovy, zeměpisu a výtvarné výchovy. Každý z předmětů řeší stejné téma ze svého hlediska a ze svého úhlu pohledu a svým způsobem, a cíl je jediný - naučit dítě chránit přírodu a okolí, v kterém bydlí, pochopit důležitost zachování kvality přírodního prostředí ne jenom pro nás, ale i pro budoucí generace

Všem paragrafům školského zákona se samozřejmě věnovat nebudu, není to cílem mé práce. Rozebrala jsem jen několik, podle mě velice důležitých aspektů, které vysvětlují normy moderního vzdělání, a které jsou tématem pro hodiny výtvarné výchovy.

2. Kvality aktuální školy

Škola žákům nabízí získání dovedností, vedení k analýze a hledání souvislostí. Jedním z předpokladů kvalitní školy jsou pracovní vztahy, založené na vzájemné spolupráci. Tyto vztahy by měly vzniknout především mezi učitelem a žákem. Ale velká spolupráce by měla být mezi všemi účastníky vzdělání.

Opět se obrátím na školský zákon, který v paragrafu 44 hlavy II o vzdělávání říká: „Základní vzdělání vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učily tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické a duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění.“

Škola by měla vytvářet příležitosti pro další vývoj jednotlivce.

Každá škola má předem určená pravidla: práva a povinnosti. Rodiče mají právo se podílet spolu se svými dětmi na stanovení vnitřních pravidel, neboli školního řádu. A pak by se tato pravidla měla dodržovat. Otázka, do jaké míry by děti měly spolupracovat na formování školního řádu, je velice sporná. Alternativou klasičtých škol jsou školy typu Montessori nebo waldorfské školy, kde děti se učí formou her a divadel. Tyto školy jsou neméně úspěšné než běžné školy.

Je zcela v kompetenci rodičů, kterou z forem vzdělávání pro své dítě vyberou. Faktem zůstává, že školy, a zvláště gymnázia, která dodržují přísný školní řád a nastolují přísná pravidla, mají u rodičů velkou váhu, a jsou rodiči žádané. Důkazem toho je velký počet zájemců o studium na těchto školách.

2.1. Charakteristika aktuální školy

V oblasti sociální by škola neměla v dětech vzbuzovat strach či nedůvěru. Děti by se do školy měly těšit, mít ji rády a být na ni hrdé. Důležité je, aby od počátku školní docházky bylo dítě vedeno k samostatné práci. Důkaz je kladen nikoli na průměr, ale na individualitu. Snahou učitele není za každou cenu přivést nejslabší a podprůměrné žáky na průměrnou úroveň a zároveň nepřihlížet talentům. Vzdělání má vycházet z myšlenky, že každý člověk je v něčem dobrý a v něčem vyniká. Škola by měla pomoci dětem ve vzdělávání podle jejich studijních výsledků. Děti v rámci školy budou mít možnost pracovat na různých úrovních.

Úkolem aktuální školy a snahou kvalitního učitele by mělo být nalézt to nejlepší v každém dítěti a maximálně to rozvíjet.

Aktuální škola působí uceleným dojmem bez známek rivality. Vzdělání by nemělo být samoúčelné, tedy vzdělání pro vzdělání, ale především by mělo formovat budoucí život člověka. Učí-li se dítě něco, je pro ně dobré vědět, jak a zda vůbec své znalosti bude v životě potřebovat.

Stejně důležitou je i mediální výchova. Mediální výchova na aktuální škole má vybavit žáka základní úrovni gramotnosti. Vzdělávací časopisy mají velký přínos pro vzdělávání žáka a přispívají k schopnosti se úspěšně vzdělávat.

2.2. Výtvarná výchova na škole

Probíhá hodina výtvarné výchovy.

„Veselé leto“, malba suchým pastelem, 10 let. Žákyně výtvarnou tvorbou poukázala na radostné vzpomínky z letních prázdnin

Děti malují, modelují, rýsují, to vše zcela svobodně, učitel jim jen vytváří podmínky a nabízí prostředky k jejich práci – filmy, knížky, časopisy, reprodukce. Zároveň je pozoruje při činnosti a nenápadně je vede správným směrem, používá svých zkušeností i vzdělání v daném oboru. Pomáhá vyřešit kompozici /nahoru, dolů, doprava, doleva/ a velikost obrazu /jestli má záměrně kompozice vyčnívat z formátu nebo nemá/, pomáhá, řeší. Spontánní práce dítěte je pro pedagoga dalším posunem ve vzdělání, další praxí. Žák, i když si to sám neuvědomuje, svým přístupem a myšlením podsouvá pedagogovi nové nápady a nová témata. Učitel se učením sám učí.

Výtvarná výchova na aktuální škole by měla umožňovat rozvoj v dítěti jeho osobní tvořivost, originalitu, citlivost, a zvyšovat jeho kulturní gramotnost. Proto je důležité, aby učitel nabídl dětem taková témata, činnosti a metody práce, které by odpovídaly skutečným zájmům dětí. Přitom je nutné brát ohled na věk žáků, aby na své úrovni dostali příležitost pochopit výtvarnou tvorbu, a mohli vnímat i interpretovat tvořivost.

Je známo že čím člověk má bohatší vnímání, tím je pro něj bohatší svět.

Žák v průběhu učení veden k uvědomování si a uplatňování vlastních

zkušenosti. Hodiny výtvarné výchovy by měly učit dítě vyvíjet svůj vlastní názor. Dáváme žákovi prostor k vyjadřování jeho originálních myšlenek, názorů a postojů. Snažíme se mu pomoci v nacházení nových a originálních řešení.

„Fialový kůň“, malba temperou, 12 let

Žák by měl v hodinách výtvarné výchovy dostat příležitost osobitě se vyjadřovat, experimentovat s dostatečným množstvím prostředků, a to jak tradičních (malba, kresba, modelování), tak i netradičních (počítačová grafika, divadelní výtvarné pojetí, reklama, apod.) Dítě je vedeno ke kreativním přístupům v práci.

„Stádo barevných koní“, malba temperou, 11 let

Škola ho učí být otevřeným k novým, neověřeným řešením a být připraven na nové výsledky. Hodiny výtvarné výchovy v mladém člověku rozvíjejí vnímání, a to je jedním z úkolů dobré školy. Kromě rozvoje vnímání nelze zapomínat i na rozvoj jiných schopností, a to pohybové, hmatové, apod. Je samozřejmé, že přístup učitele k dítěti bude vstřícný a motivující.

Na aktuální škole učitelé věnují stejnou pozornost všem žákům, bez ohledu na složitost a zvláštnost jejich situací. Vzhledem k tomu, že výtvarné výchově je věnováno poměrně málo času, a proto není možno v hodině dát příležitost všem dětem, dbají na to, aby tato příležitost byla rozdělena rovnoměrně všem dětem.

Vstřícná atmosféra pomáhá k vytvoření dobré spolupráci mezi učitelem a žáky, a mezi žáky navzájem, a přispívá k upřímné debatě a diskusi během vyučovací hodiny. Pomocí výtvarné výchovy dítě se učí vyjadřovat pocity, myšlenky, představy, dojmy. Skrz výtvarnou výchovu se dostává o kus dál. Výtvarná výchova se může stát prostředkem výpovědi o vztahu člověka k vnějšimu a vnitřnímu světu, může se stát pomocníkem v hledání různých variant a způsobů řešení má nezpochybnitelný přínos pro vzdělávání jako takové.

Děti 6.tř. v hodině dějin umění si zahrály na pravěké lidi, a kreslily jeskynní malby na pomačkaný papír, který svou strukturou připomínal kamen.

2.2.1. Výpočetní technika v hodinách výtvarné výchovy.

Doba, kdy se jen z tabule opisovaly příklady do sešitu, je dávno pryč.

Vyhledávání z knížek, opisování do sešitu samozřejmě nemůže celkově zmizet z novodobých škol, protože svým způsobem vede děti k jejich sebevzdělávání.

Ale s příchodem nových, moderních technologií se hodně věcí ve škole změnilo, a to i způsob podání informací. Knižky a atlasy doplnily, v žádném případě nenahradily elektronické knížky a výukové programy, které řada firem připravují pro školství.

Probíhá hodina výtvarné výchovy zaměřená na počítačovou grafiku. Je důležité, aby škola měla dobré hardwarové vybavení. Součástí počítačové učebny by měly být scanner, multimediální tabule, tiskárna a grafické programy, které by umožnily dítěti maximálně realizovat své nápady

Dá se hodně polemizovat o výhodě a nevýhodě internetu a informačních technologií, které koncem 20. století celoplošně vtrhnuly na základní školy. Většina se shodne na tom, že zavedení internetu na školy byl jedním z nejvýznamnějších okamžiků ve školství za poslední dobu.

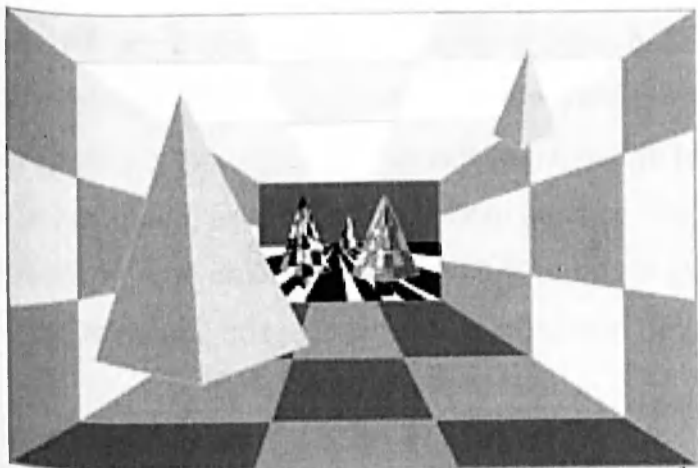
Elektronické učebnice.

Poslední dobou s rozvojem počítačových sítí a telekomunikací vhodným a velice rozumným řešením pro pedagoga by mohlo být používání internetu, jako zdroje moderních informací, a rychlé i dostupné možnosti sehnat veškerou informaci.

Najít, a přečíst obsah knížky je mnohem jednodušší, než ji hledat v obchodě.

Problémem je, že mnoho pedagogů nemá kladný vztah k počítačům. Musely by totiž absolvovat speciální kurzy ve svém volnu, a kromě toho měnit formu vyučování, na které byli po dlouhá léta zvyklí.

Nejen knížky a internet existují v současné době. Spousta vyučovacích programů, které zaplnily rychlým tempem trh, můžou napomoci při vzdělávání. Výukové programy jsou užitečné i pro děti s různými poruchami: dyslexie, dysgrafie, zrakově nebo sluchově postižené.⁴

„Prostor v prostoru“, Alžběta Burešová, 15 let, počítačová grafika

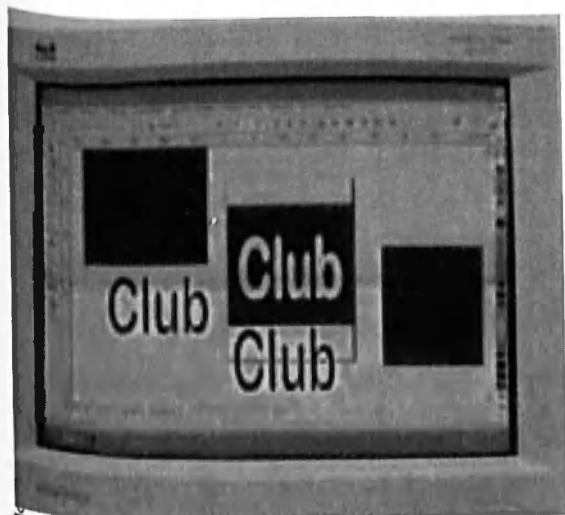
Pedagog používá počítač v hodině nejenom pro vyučování, ale i pro hodnocení výsledků. Výhodou je to, že počítač není ovlivňován různými lidskými faktory (např. dosavadní dobrý nebo špatný přístup žáka k učení, osobní ambice učitele).

„Krajina mých snů“ počítačová grafika, Dominika Horská, 14 let

⁴ „Využití výpočetní techniky při redukaci specifických poruch učení“, Smutný R., Šafrová A.

Student, který pracuje s počítačem, odpovídá na otázky na předem připraveném programu a za správné odpovědi dostává určité body, nemá strach před tím jak zareaguje okolí na jeho špatné odpovědi. A když je špatných odpovědí více, práce může zopakovat, a při tom nezatěžovat ostatní děti čekáním na další postup. Přitom žák okamžitě sám vidí chyby při odpovědích. Výukové programy jsou naprogramovány tak, že dítě může podle svých schopností volit obtížnost otázek. Stejně tak sám si může zvolit limity času na odpovědi podle vlastního typu charakteru. Při učení žák si sám volí složitost úkolu podle vlastních možností. Příjemné uživatelské prostředí, jako například barevné pozadí a barevný text, velký počet fotografií a k tomu příjemná povzbuzující hudba přispívají k tomu, že dítě má o práci zájem, a takovým způsobem se chce učit. Spousta programů fungují způsobem, kde do dalšího kola je možné se dostat jen pomocí správných odpovědi v kole minulém, což je založeno na přirozené dětské zvědavosti a soutěživosti.

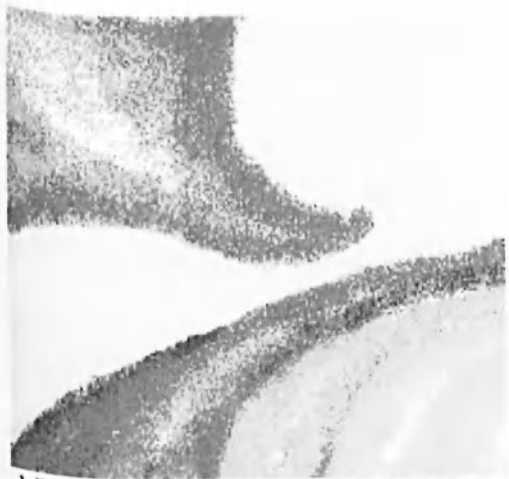
Žáci starších ročníků pracují v grafickém programu Corel Draw. Od jednoduchých návrhů písma, až po složité návrhy reklamních plakátů a katalogů. Na obrázku vidíme návrh na neonové písmo, Ondřej Chrpa, 15 let

Díky počítačovým sítím a propojením mezi počítači se dá formou testu hodnotit ve stejnou dobu větší množství žáků a studentů. Při tom program může okamžitě uvést výsledky textu, které se dají porovnat nejenom mezi konkrétními žáky, ale i mezi třídami, školami, regiony a i po případě státy.

Otázkou peněz v současné době je výuka pomocí audiotekniky. Díky rozvoji internetu, počítačových programů by v krátké době jedním z možností vyučování

mohlo být vyučování přes internet. Kdy třeba nemocné dítě, které nemůže navštívit školu a být přítomným v hodině, by mohlo poslouchat přednášku a komunikovat ze třídy pomocí internetového připojení a webkamery.

Ne jenom nemoc, ale i snaha komunikovat mezi různými typy škol a různými předměty by měla dát možnost vstupu na školy audio a videotechniky. Situace by mohla vypadat následovně: Školy probírají stejná témata a pomocí internetu, vedou diskuse. Rámcové vzdělávací programy by tak mohly fungovat nejenom v rámci jedné školy, ale i mezi více školami.

„Vitr“, Karolína Francová, 15 let, počítačová grafika

Pro dlouhodobě nemocné děti, které buď nemůžou být klasifikovány, a nebo i dokonce kvůli nemocím musí opakovat ročník, má internet velkou výhodu. Děti posílají své domácí práce, které učitel zkontroluje, a výsledek okamžitě vyšle zpátky.

Nerozdílnou součástí výuky je i video a audiotechnika. Usnadňuje práci jak žákům, tak i učitelům. Učitel může promítat obrázky a reprodukce přímo z CD nebo přímo z internetu. Internet je nejrychlejší způsob předávání informací, jeho možnosti jsou neomezené, a vyvíjí se s obrovskou rychlostí. *On-line education* nebo *on-line test* umožňuje komunikaci a vzdělávání nezávisle na místě a čase.

Nejen mezi žákem a učitelem ale také mezi učitelem a rodiči je možná komunikace přes počítačovou síť. Zjišťovat a probírat situace v hodině můžou pomocí internetu rodiče s učitelem vždy, aniž by žák o tom věděl. A tím by rodiče, které jsou občas kvůli své práci hodně zaneprázdnění mohli vědět o žákovi všechno, aniž by museli školu navštěvovat.

„Počítače vytvářejí spolehlivé a přitažlivé prostředí pro učení, které dětem nevyhrožuje ani neublíží, naopak je láká a přitahuje.“⁵ Pokud vezmeme rychlost, dostupnost, a malé náklady, tak počítače a internet jsou nejdostupnějšími formami vzdělávání. Ale přitom se zapomíná na ztrátu lidských hodnot, mezi kterými jsou komunikace s pohledem do očí, fyzický kontakt při podání ruky nebo emoce při jednání. Toto všechno výpočetní technika neumožňuje, a proto přibýváním počítačů mizí komunikace mezi lidmi. Další nevýhodou je zatím poměrně vysoká nákupní cena hardwaru a softwaru, která ve mnohých případech je pro řádu rodičů nedostupná. Proto komunikace přes počítač by se měly zúčastnit buď všechny děti ve škole, nebo nikdo. Škola by neměla dělat rozdíly mezi bohatšími a sociálně slabšími dětmi.

„Můj sen“, počítačová grafika, K. Francová, 15 let

Aby žák měl maximální možnosti využití počítače, musí především učitel umět tyto možnosti žáku poskytnout a umět tyto možnosti žákům nabídnout. Proto je důležité učitele v tomto směru proškolit.

⁵ „Využití počítačů při vyučování“, str.10 Černohová M., Komrská T., Novák J.

3. Metody práce učitele

Pokud si my, dospělí vzpomeneme na naši školní léta, vybavíme si příjmení a jména učitelů, kteří zůstaly v naší paměti. Toho učitele si pamatujeme proto, že nás něco naučil, byl důsledný, přísný, měl určité charisma, nebo naopak byl neschopným, nezodpovědným nebo měl další negativní rysy, které jsme si zapamatovali. Podle toho, jaký je učitel, mnohdy záleží i celkový přístup dítěte k učení.

Nová reforma školství by mohla dát velkou svobodu pedagogickým pracovníkům v maximální realizaci svých možností. Učiteli, na vlastní zodpovědnost, dává svobodu ve výběru učebnic, jeho osobního stylu učení, výběru témat, které považuje za více nebo méně důležitá. Učitel by měl mít možnost se volně a svobodně rozhodovat, jakým způsobem učit a dosáhnout zlepšení učebních výsledků. Měl by brát stejný ohled na všechny žáky, a to jak na výjimečně nadané, tak na normální, a žáky s různými poruchami. Měl by dokázat rozpoznat, který s žáků vyžaduje zvýšenou pozornost, i když ve třídě, kde máte až 26 žáků, to není jednoduchý úkol. Měl by umět rozvíjet v dítěti vnitřní motivaci a umět děti aktivně zapojit do práce v hodině.

Učitele si navzájem pomáhají, ne konkurují. Učitele by měli spolu mluvit o vznikajících problémech, nebát se k tomu přiznat. A také učiteli na dětech musí záležet.

Tvořivost učitele je stejně důležitá jako tvořivost žáka. „Pro poznání a rozvíjení tvořivosti ve škole je nesmírně závažné rehabilitovat introspektivní fenomenologii tvořivosti a vést sebe i žáky k tomu, aby rozvíjely vnímavost k vnitřním procesům, které jsou nezbytné pro tvořivé nápady: hra volných asociací vedoucích k iluminaci, intuitivní ponoření se, inspirace, ale i četba různých pramenů - podporujících inkubaci - a často jen volně spjatých s problémem.“⁶

Výsledky prací nejsou okamžité, výsledky jsou dlouhodobé. Je na učiteli, co bude učit a jak to bude učit, proto jeho osobní charisma a profesionalita je jednou s podstatných faktorů ve vzdělávání. Při přípravování se do hodiny je na učiteli zvážit, co je pro jeho žáky prosperující, a na jaké úrovni jsou děti schopny pochopit látku.⁷

⁶ „Měsíčník mapující školní a mimoškolní výchovu dětí.“ str.9 Šmejkal V.

⁷ „Krasa umění a výchova“, str.81, Spousta V., popisuje učitelovu osobnost a její vliv na žáka

Tyto metody se navzájem prolínají a navazují na sebe. Použití jenom jedné z metod bude neefektivní.

Výklad

Učitel se předem připravuje na hodinu. Sbírá důležité informace, třídí je a způsobuje složitost podle věku a schopnosti dítěte. Výklad by měl především být srozumitelný, v žádném případě ne příliš dlouhý.

Dialog

Učitel komunikuje s dětmi o tématu, který probírají, a tím navazuje zpětnou vazbu. Děti komunikují mezi sebou, učí se prosazovat své myšlenky a naslouchat a respektovat myšlenky ostatních dětí ve třídě. Dialog mezi žákem a učitelem, a také mezi žákem a žákem. Komunikace je důležitá pro člověka. Dítě pomocí komunikaci řeší problémy, prosazuje svůj názor. Člověk se musí učit umět vést dialog. Při dialogu se učíme srozumitelně se vyjadřovat, dávat možnost jiným říci svůj názor. Pamatovat si že při dialogu nikdo nemá nadřazenost, všichni mají stejná práva, a že závěrem dialogu nemusí být jenom jedná správná myšlenka. Dialog by měl mít stejné téma. Při dialogu se děti učí vyslechnout názor, neskákat do řeči, mluvit v společně dohodnutém pořadí. K dialogu by se měly předem připravit.

Použití techniky

Svůj výklad učitel doplňuje promítáním filmů, prohlížením fotografií. Ve třídě je nainstalováno několik televizí. Děti jsou rozdělené do skupin a každá skupina má své otázky, které společně musí vyřešit. Učitel prochází mezi skupinami a pomáhá těm, kteří jeho pomoc potřebují. Tento systém vyučování usnadní práci učitelům, a zároveň pomůže žákům. Další pomocí pro učitele je používání předem připravených fólií. V poslední době pro výuky školy začaly používat multimediální tabulí.

Nácvik

Učitel nechává žáky aby si samy zkusily to o čem se předtím mluvilo. V hodinách výtvarné výchovy děti zkoušejí různé techniky malby, kresby nebo grafiky. V hodinách zeměpisu a dějepisu pracují s mapami. V hodinách cizích jazyků s knížkami, slovníky a pod.

Analýza

Učitel spolu se žáky hledají vzájemné vztahy mezi jednotlivými částmi učiva, jevy nebo věcmi. Učivo se pokoušejí rozložit na části a pak je opět spojují do celku.

Experimentování

Děti v hodině experimentují, aby zjistily, co se stane když... Jedno čínské přísloví říká. " *Slyším- zapomenu, vidím- zapamatují si, udělám- pochopím.*" Děti se už předem pokoušejí získané informace používat při dalších hodinách. K tomu používají vlastní kreativitu a vlastní zkušenosti získané v předchozích vyučovacích hodinách.

3.1. Hodnocení na škole

Mnohým z nás se při slovu škola vybaví známky. V současné době je mnoho odpůrců známkování ve škole, ale všichni se určitě shodnou, že bez hodnocení by se škola obejit nemohla. Hodnocení ne jenom poukazuje na znalosti, které dítě získalo v průběhu školní docházky, ale i poukazuje na úroveň vzdělání jednotlivých škol a také motivuje děti k učení. Mnozí si myslí, že známkování je na škole zastaralou záležitostí, a že pod tlakem špatné známky se člověk nic nenaučí. Možná je na tom něco pravdy, ale mladí teenageři jsou ve věku, kdy si ještě neuvědomují, že je pro ně učení důležité, aby se učili bez jakékoli motivace. Dále, střední škola navazuje na základní školu, kde v poslední době dochází k zrušení přijímacích zkoušek, a proto často známkování na základní škole je základem přijetí na střední školu. Děti, které jsou dobře vedené z domova a vědí že budou pokračovat v dalším studiu na střední škole, si známky pečlivě hlídají, a je to svým způsobem ukázkou jejich zodpovědnosti.

hodnotí se nejen dětský výkon, ale i snaha a přístup k práci

„Známky jsou jednou z nejhorších motivací k učení, protoželikviduje vnitřní motivaci a mění dítě v pejska, který si stoupne na zadní, jen když se objeví cukr a bič. Ve skutečnosti se známky v tradiční škole užívají proto, aby v situaci, která je po všech stránkách ke vzdělání nevhodná, vůbec k nějakému učení došlo.“⁸ Tento publicista a novinář má právo na svůj názor a také jeho názor můžeme respektovat. Ale v dnešní době musíme brát ohled na rodiče, kteří také chodili do školy, kde se známkovalo, a proto na známky jsou zvyklí a se známkováním, souhlasí a dokonce si je přejí.

Na víceletých gymnáziích je známkování součástí vzdělání a z obrovského zájmu o gymnázia vyplývá, že tato forma hodnocení rodičům vyhovuje.

Je tedy třeba zvážit, zda je nutné zkoušet něco, co už bylo dávno vyzkoušeno a neosvědčilo se. Pravda je, že kromě známkování se dá využívat i jiné typy hodnocení.

Hodnocení žáků by mělo být zaměřeno na výstupní úroveň znalostí. V úvahu by se měl brát nejen obsah naučené látky, ale i to, s jakým přístupem se žák učil a jakou míru úsilí přiložil vzhledem k jeho předpokladům a schopnostem.

Dítě se hodnotí podle principu srovnávání jeho minulých znalostí a dovedností se současnými. Chybné je hodnocení založené na principu vzájemného srovnávání dětských výkonů. Jen individuální přístup rozvíjí u žáků dovednost být schopnými konkurence a učí je obstát nejen ve školním prostředí, ale i v jejich budoucím životě, aby se žáci dokázali prosadit a dále se vzdělávat.

Celkové zlepšení při hodnocení ve třídě svědčí o dobré práci a dobré kvalitě pedagoga. Ukazuje na to, že dítě během určité doby udělalo pokrok.

Mezi veřejností jsou názory, že hodnocení žáka je jeho šikanováním. A že hodnocení není vždy objektivní. Učitel si může hodnocením vyřizovat své účty, nebo řešit své vlastní problémy. Aby k tomu nedocházelo, podle slov Franka Sicconihho učitel musí především

„Odpovídat, nejen reagovat

akceptovat, ne soudit

nacházet řešení, ne chyby,

zaměřit se na smysl, ne na řešení,

posilovat, ne ovládat“.⁹

⁸ „Ředitelská kuchárka“, Tomáš Feřtek

⁹ „Hry pro výchovu k zodpovědnosti a sebedůvěře“, Frank Sicconi

Hodnocení na škole usnadňuje komunikaci mezi žákem a jeho rodiči. Pětistupňové hodnocení na českých školách je tradicí a jak rodičům, tak dětem a jejich učitelům známkování na školách vyhovuje.

Slovní hodnocení by mělo význam v případě popisu individuálního postupu žáka. Ale pokud jde o hodnocení a měření vědomostí, známka je dostatečným hodnocením.

Hodnocení do školství patří, protože hodnotí nejen znalosti žáka, ale i úroveň a profesionalitu pedagoga. Jakým způsobem by jinak společnost mohla zjistit, jestli dotyčný učí dobře nebo špatně. „Kde není možné měření, nelze racionálně řídit.“ A pak jsou možné ze strany učitele výmluvy: „Jak učím a co učím, je mou soukromou věcí. Jestli se vám to nelíbí, běžte si na jinou školu.“ Nebo: „Dítě neumí, protože nemá k učení předpoklady, já za to nemohu.“

Ale pokud mluvíme o běžné vyučovací hodině, měla by se hodnotit spíše pracovitost dítěte, než jeho informační znalosti. *„Podstatou výchovy je v každém případě změna žáka, která směřuje k nějakému cíli.“¹⁰*

Na výsledky žáků působí nejenom typ školy či povaha učitele, ale i jejich zázemí. Povolání rodičů, jejich úroveň vzdělání, celkový přístup k životním hodnotám. A nemalou roli v tom hraje i to, jak rodiče chápou vzdělávací proces a jakým způsobem pomáhají škole ve vzdělávání jejich dětí.

Jenom dobrá spolupráce mezi školou, žákem a jeho rodiči mohou zajistit dobré výsledky ve vzdělávání. Vliv zázemí se projevuje nejenom na jednotlivých žácích, ale i na celkovém provozu školy. Školy, na které chodí žáci s dobrým sociálním zázemím jsou lépe vybavené, mají lepší disciplínu. Velice těžké je hodnocení dětí při skupinové práci, proto by mělo být založeno i na pozorování práce jednotlivců.

⁹ „Od výrazu k dialogu ve výchově. Artefietika“ str.19, Slavík J.

3.2. Žáci ve škole

Stejně jako rodiče, tak i učitelé potřebují znát schopnosti dítěte. Hodnotí se nejenom to, co dítě umí, ale i jakou cestu k poznání vybralo. Jaký pokrok udělalo, jaký rozdíl je mezi jeho dosavadními znalostmi a schopnostmi a jeho znalostí po probírání látky. Jak dokáže znalosti používat v životě, jak umí hledat nové informace.

„Aby si učitel zjednodušil práci, zakáže napovídání, opisování z taháku a další projevy zdravé inteligence a zdravých vztahů ve třídě.“ Vzniká otázka od kdy porušování zákonů a pravidel se stálo v moderní škole zdravým vztahem ve třídě.

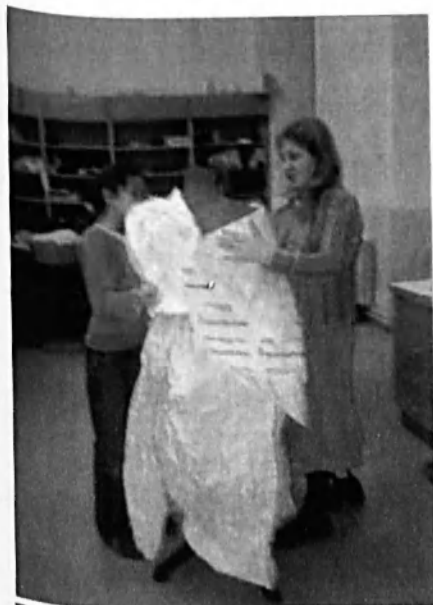
„Zdravý kolektiv nenechá „rupnout“ slabšího jedince, kamarád nenechá v nouzi kamaráda. Pokud vychováme děti tak aby odmítli pomoc kamarádovi, nejsou na dobré cestě stát se charakterními lidmi.“¹¹ Ano, pokud jde o týmovou práci. Ale pokud jde o testy a kontrolní zkoušení, existují pravidla pro prokázání znalosti, a děti musí vědět, že pravidla se mají dodržovat, opisovat se nesmí, a neposkytnutí pomoci kamarádovi není bezohlednost, ale dodržování pravidel. Ty žáky, které zůstávají, mají možnost doučování, nebo si můžou volit formu výuky podle zvláštního individuálního plánu, který učitel připraví po dohodě s pedagogicko-psychologickým poradcem. Moderní školský systém jim vychází maximálně vstříc. Je jim poskytována pomoc formou individuálního vzdělání nebo individuálního přístupu pedagoga k žákovi. Horší na tom jsou mimořádně nadané děti. Zdá se, že v normální škole pro takové děti není místo. Děti jsou svými znalostmi a připraveností hodně popředu, a proto učitel jím věnuje méně času než ostatním. Často se stává, že dokonce i učitelé vadí jejich soustavné vyrušování otázkami. Dítě se pak musí přizpůsobit ostatním dětem, nebo často čelí šikaně způsobené jeho výjimečnými schopnostmi.

Klasikou na školách je stejný věk dítěte ve stejném ročníku. I když v poslední době jsou některé školy, které děti zařazují nikoliv podle věku, ale podle zkušenosti. Tato otázka je velice spornou, a mnoho pedagogů s tímto postupem nesouhlasí.

¹¹ „Škola je hra!“, Tomáš Houška, str.70

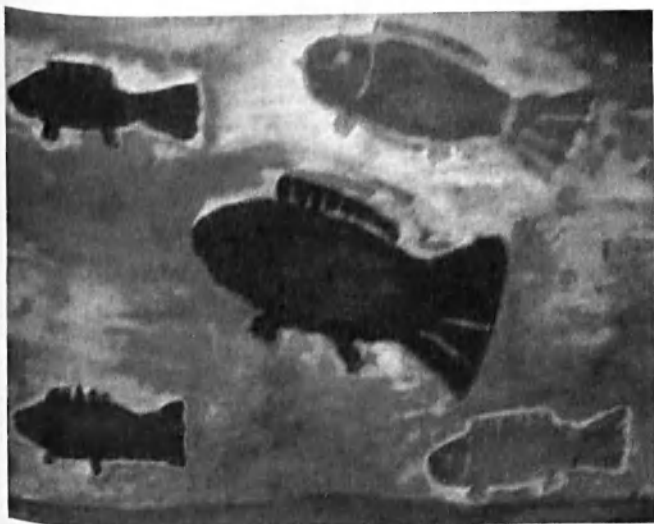
Děti jsou zařazovány do skupin, zvláště při výuce cizích jazyků podle vstupních rozřazovacích testů. Má to své výhody. Skupina může rychle jít do předu a nezdržovat se kvůli některým dětem. Zase skupina méně pokročilých jde plynule pomalu a bere ohled na všechno, co děti zdržuje. Další výhodou je to, že děti méně pokročilé při práci se nemusí stydět za špatné odpovědi před dětmi lepšími. Je to něco jako lyžařský výcvik. Začátečníku neprospěje místo mezi špičkovými jezdci.

Velkou pomocí pro nadané děti by mohly být specializované kurzy pro pedagogy, které by je připravili k práci s těmito dětmi. Školy jsou tu pro děti, a proto je zapotřebí udělat všechno proto, aby vyhovovaly dětem jak těm méně nadaným tak i výjimečně talentovaným.

Děti v odpoledních hodinách mají možnost navštěvovat výtvarný ateliér

3.2.1. Integrované děti.

„Kapři“, malba temperou, práce integrovaného žáka, 11 let. Výtvarná výchova pomáhá se realizovat žákům s poruchami v chování

Škola je vzdělávacím zařízením pro všechny děti, žáky a studenty bez ohledu na jejich schopnosti. Přesto existuje skupina dětí, kterým společné vyučování nevyhovuje, a proto pro ně musí být vytvořeny zvláštní podmínky. Proto děti s handicapem mají být vzdělávány takovým způsobem, který bude odpovídat jejich duševním a fyzickým možnostem. Žádné dítě nesmí být a priori považováno za nevzdělávatelné.¹²

Vzdělávání především nesmí dětem ubližovat. Proto by škola měla maximálně vyhovět v rámci dostupných financí jak požadavkům integrovaných dětí, tak požadavkům učitelů. Třídy by měly být málopočetné, s veškerým technickým vybavením, které by pomáhalo jak dětem tak i pedagogům ve vzdělávání. Postupné zrušení speciálních škol dalo možnost dětem integrovat se v běžných třídách. Vytvářejí se speciálně málopočetné třídy, v kterých má učitel více možností věnovat se žákům, než v běžných třídách s počtem až sedmadvacet žáků. Ale všechny postižené děti nelze zařadit mezi běžnou populaci, proto speciální třídy a školy musí zůstat pro určitou skupinu dětí zachovány. V takových speciálních školách by často mohlo docházet k poměru jedno dítě – jeden pedagog nebo rehabilitační pracovník, asistent, psycholog.

¹² „Dyslexie, a další poruchy motoriky“, Kirbiová A.

I v běžných třídách v případě integrovaných dětí by měl být přítomen druhý, pomocný učitel. Na cestě ke vzdělanosti je třeba nadále zachovávat i polointegrované vyučování a speciální třídy a školy.

Z ankety, uspořádané mezi rodiči vyplývá, že rodiče jsou s tímto stavem spokojeni. Důležitý je výběr informací a způsob, jakým toto téma prezentují.

Ředitel školy může povolit individuální vzdělávání žáka, pokud jsou k tomu závažné důvody.

3.2.2. Nadané dítě.

Stejně jako handycapovaným dětem je možné věnovat individuální péči i výjimečně nadaným dětem. Proto jak první, tak i druhé skupině musíme pomoci, aby své schopnosti a dovednosti mohly rozvíjet optimálním způsobem. Z školského zákona vyplývá že: „školv a školská zařízení vtvářejí podmínky pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů. K rozvoji nadání dětí, žáků a studentů lze uskutečňovat rozšířenou výuku některých předmětů nebo skupin předmětů.“

Výtvarně nadané děti mají možnost navštěvovat třídy s rozšířenou výukou výtvarné výchovy. V hodinách se můžou maximálně realizovat

Při vzdělávání musíme respektovat jak dědičné předpoklady, tak i prostředí, ve kterém dítě vyrůstá.

„Motivace znamená, že někdo má vůli a sílu provést určitou úlohu nebo dokončit započatou práci. Motivace rovněž znamená, že člověk se cítí určitou úlohou přitahován, že na něčem pracuje s potěšením. Motivovaný člověk si umí stanovovat cíle, dělat plány a dovede podstoupit rizika a překonat faktory nejistoty.“¹³

„Tvořivost (kreativita) je schopnost vytvářet neotřelé, jedinečné koncepce, mít originální nápady a uskutečňovat je na základě samostatného a produktivního myšlení, ke kterému jsou žáci programově vedení.“¹⁴

Starat se a rozvíjet talent nadaných jedinců má za úkol každý vyspělý stát. *„Péče o nadané jedince a rozvoj jejich talentu je v centru pozornosti všech vyspělých států. Schopní a nadaní přinášejí do společnosti kvality, kterými je možné se prosadit v konkurenci jiných států...“ „Výtvary, nápady či výkony nadaných jedinců přispívají nejen k jejich osobnímu uspokojení (seberealizaci), ale obohacují i samu společnost a vytvářejí výrazné prvky její kultury...“¹⁵*

Aby se dítě mohlo maximálně rozvíjet a realizovat, musí se jeho nadání a talent podchytit co nejdříve. Nejlepším pro to je doba předškolního věku a základní školy. V tomto období se má umožnit dítěti absolvovat co nejbohatší škálu aktivit: hudební, výtvarnou, sportovní, jazykovou, technickou či jinou výchovu. Na pomoc talentovaným dětem by měli přispět speciálně vzdělaní učitelé. *„Je třeba naučit učitele znát a běžně používat moderní výukové metody, které se nejen ve světě k práci s nadanými používají, ale jsou vhodné pro rozvoj potenciálu všech žáků...“* (citát s Bílé knihy). Zatím tato otázka přípravy učitelů ke vzdělávání výjimečně nadaných dětí v českém školství není vyřešena.

¹³ „Nadané dítě“, str.21

¹⁴ „Nadané dítě“, str.22

¹⁵ Bílá kniha

3.3. Rodiče

Rodiče by se měli aktivně účastnit života školy, kterou jejich děti navštěvují. Děti připravily pro své rodiče divadlo

Vliv školy na žáka je silný, pokud působí v kombinaci s vlivem rodinného zázemí, protože rodinné prostředí má obrovský vliv na žáka a jeho studijní výsledky. Ale ne jenom na žáka jako jedince, rodinné prostředí má také vliv na celkový provoz školy, její výsledky a kvalitu její práce.

Spolupráce rodičů a žáků

Poslední názory společnosti obviňují školy že zvýšení agresivity a snížení morálky u mládeži. Vyčítají školám neschopnost hodnotně vzdělávat děti. Přitom zapomínají na to, že na učení dětí především působí domov. Dítě nastupuje do školy s předem vytvořenými předpoklady jak v učení, tak i ve chování. A proto především rodiče jsou zodpovědní za své děti. A škola je může pouze usměrňovat.

Rodiče pro dětské divadlo organizují hudební doprovod

Dítě přichází do školy s určitým zázemím: kulturným, etnickým, náboženským, a proto prostředí, ve kterém se dítě bude vzdělávat by mělo být slučitelné s prostředím rodiny a mělo by navazovat na ně. A nesmělo by být v rozporu s rodinnými hodnotami dítěte. Rodiče dnes mají možnost volného rozhodování, která škola pro jejich děti je nejvíce vyhovující a pokud jsou nespokojení, můžou dítě přeřadit na jinou školu. Přístup na internet dává možnost rodičům dozvědět se o veškerých informacích o škole, její zaměření, rámcových vzdělávacích plánech, pedagogických pracovnících a o veškerých akcích a aktivitách, které se v průběhu školního roku na škole konají.

Samozřejmě, že výchovu ovlivňují i genetické předpoklady dítěte.

Kritika školství ze strany rodičů je mnohdy oprávněná. Ale na druhou stranu se mnoho rodičů zajímá o školu až ve chvíli, kdy dítěti hrozí špatná známka na vysvědčení. Rodiče jsou dnes velmi zaměstnaní a nemají čas pravidelně navštěvovat školu a zjišťovat veškeré informace o tom, jak se jejich dětem ve škole vede. Ve

většinou případů se vymlouvají na nedostatek času. A při tom každý s rodičů dobře ví, že soustavná spolupráce rodič, dítě, škola je velice nutná.

Rodiče nejen se dívají na vystoupení, ale i pomáhají dětem k přípravě divadla

Nezájem rodičů, málo času na výchovu dětí, to vše přezpívá k tomu, že děti podávají mnohem horší výkony než by se od nich dalo očekávat.

.Ale jsou i rodiče, které o děti zájem mají, školu pravidelně navštěvují, a dokonce škole i pomáhají. K takovým rodičovským aktivitám patří například společné výlety, opravy, sponzorské dary či jiná důležitá pomoc.

Na chování dětí ve škole působí také denní řád života dítěte doma a autorita rodičů. Pokud se děti chovají nevhodně mimo školu při nějakých školních aktivitách, nemůže za to jenom škola, ale i rodiče, které s nimi málokdy chodí někam za kulturou. Pak se nemůžeme divit, že při nástupu třídy do dopravního prostředku mnoho cestujících raději vystoupí, aby na sodě nepocítili dětskou neukázněnost.

Jen rodina může dát dítěti to jedinečné, co nemůže dát žádné prostředí ani škola. Rodina především vede dítě k plnění určitého řádu, pořádku.

Nejenom rodinné zázemí hraje velkou roli ve vzdělávání žáka. Stejnou roli hraje i to z jakého celkového prostředí pochází dítě.

3.3.1. Spolupráce učitel žák, ředitel, rodiče

Rodiče, škola a žák přímo rozhodují o výsledcích vzdělání.

„Není třeba, myslím, zdůrazňovat, jak významnou úlohu má v tomto procesu pedagog, učitel, vychovatel, rodič. Má-li druhé vést k tvořivosti, musí být sám tvořivou osobností. To znamená, že by měl být otevřený a citlivý k druhým, měl by se vyznačovat tolerancí k odlišným názorům, ale současně by měl být náročný a vytrvalý při sledování problémů a realizaci nápadů. Od tvořivé osobnosti se očekává zvědavost, samostatnost, silná motivovanost, ale též smělost a odvaha v myšlení, osvobození od egoismu, od konfliktů a stresů, poněvadž tvořivost vyžaduje svobodu i ve vnitřním duševním světě člověka. U učitele se navíc předpokládá, že se dovede ztotožnit s objektem zájmu a že zvládne umění dialogu a diskuse ve skupině. Je otázka, zda po této stránce provádíme správně výběr uchazečů o učitelství a zda se též vhodným způsobem k tomuto povolání budoucí učitelé připravují.“¹⁶

Škola by měla přihlížet k postojům rodičů, k jejich názorům a požadavkům a usilovat o jejich důvěru.

Problém spoluúčasti rodičů na životě školy je také aktuálním. Rodičovská dobrovolná práce, jako pomoc při vykonávání dozoru na výletě, hlídání na školním hřišti nebo pomoc učitelce při přípravě školních akcí, by pomohla dětem učit se z toho, co vidí. Tím, že rodiče obětují svůj volný čas a dobrovolně pomáhají škole, ukazují dětem, jak silně je milují. Výhodou pro pomocníky - rodiče ve třídě je i to, že vidí způsob, jakým jejich dítě pracuje, jak pracují ostatní děti. Rodiče se takto v hodině mohou seznámat s metodami práce učitelky. Jako poděkování by škola mohla pro rodiče, kteří se na životě školy podílejí, připravit koncem školního roku čajový večer, kde si rodiče spolu s řediteli a učiteli u čaje mohou odpočinout.

Především dětem by určitě přispělo, kdyby se při nástupu do školy do dotazníků a katalogových listů zapisovaly nejenom informace o zaměstnání rodičů, jejich národnost a státní příslušnost, ale také informace o dětech. Jaké má dítě koníčky,

¹⁶ „Pedagogické otázky tvořivosti“, Josef Maňák,

co ho baví, v čem je z pohledu rodičů dobré a co mu naopak nejde. V čem potřebuje pomoc a na co by měl při vyučování učitel dávat zvýšenou pozornost.

„Požitkář“, z Božské komedie „...jí kuře, a tváří se blaženě...“ Děti ve škole hrají školní divadlo. Kostýmy pro divadlo navrhují a šijí sami

Spojením mezi školou, žákem a rodiči je vysvědčení. Na vysvědčení, které dostanou dnešní děti, chybí slovní hodnocení jednotlivých předmětů. Znamky samy o sobě sdělují příliš málo informací o dítěti. Na vysvědčení by mělo být také písemné hodnocení nejenom chování dítěte, ale i schopnosti pracovat a spolupracovat s jinými žáky ve třídě. Mělo by také být místo pro zprávu na konci školního roku, zda se dítě zlepšilo nebo zhoršilo a v jakých předmětech. Zda pracuje dostatečně rychle či pečlivě a jak umí organizovat svůj čas. Tyto informace jsou velice důležité jak pro dítě, tak i pro jeho rodiče, a pomohly by ke spolupráci rodičů se školou. Měl by se především dávat důraz na vyjádření pokroku dítěte v daném předmětu. Škola by neměla být izolovanou institucí vyhýbající se kontaktům s rodinou a rodiče pak by neměli být těmi, kdo do školy své dítě pouze odkládají a výuku či cokoliv jen kritizují. Rodiče musejí mít možnost a i téměř povinnost účastnit se dění školy v mnoha různých podobách. Je to přece i jejich škola a musí jim na ní záležet. Většina školních aktivit by měla být založena na pomoci rodičů. K lepšímu pochopení a porozumění životu jejich dětí na škole by přispěly odborné přednášky, určené rodičům, které by mohla škola pořádat.

4. Zkušenosti, lekce, projekty

Současné české školství a první verze rámcových vzdělávacích programů se opírá o Bilou knihu, která spatřila světlo světa v roce 2001. Rámcové vzdělávací programy, obsahují pokyny, které chce stát, a k tomu prostor, který škola má poskytovat pro vzdělání a výchovu dětí. Pedagogický proces se zakládá na cílech, obsahu a podmínkách, proto by škola měla mít různé programy pro vzdělávání žáků. Díky novým možnostem může kromě obyčejných tříd vytvářet i další podtřídy, jako například vyrovnávací pro děti dlouhodobě nemocné, nebo cizince a děti, které s rodiči byly dlouhodobě v zahraničí, kterým by mělo být poskytnuto plynulé zařazení do běžného vyučování. Je přípustné vytvořit na škole disciplinární třídu pro děti nezvladatelné a neukázněné nebo s poruchami v chování. Na prvním stupni základní školy je možnost vzniku řečové třídy pro děti, které čtou pomalu nebo mají problémy se slovní zásobou.

Díky vzniku speciálních tříd a spojení různých předmětů podle společné problematiky můžou školy ušetřit peníze na tak důležité věci; jako zaměstnávání na částečný úvazek, logopeda, terapeuta, školního psychologa a řadu dalších specialistů, kteří dětem pomůžou. Zkrátka žák má být lépe vybaven pro dospělý život.

Klíčové kompetence obsahují komunikaci v mateřském a cizím jazyce, matematické dovednosti, základní dovednosti ve vědě a informačních technologiích a v řešení problémů. Velkou roli v tom hraje práce kantora, který má pomoci žákovi do života. Důraz by měl být kladen na rozvoj tvůrčí stránky osobnosti.

Školský zákon v paragrafu 44 říká „Základní vzdělání vede k tomu, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické a duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění.“

Zodpovědným za své učení by měl být především žák sám, až pak učitelé a rodiče. A k tomu má být dítě vedeno už od první třídy základní školy. Povinností školy je vybavit žáka a rozvinout klíčové kompetence v dovednosti vyučování, vést žá-

ky k určitým praktickým dovednostem, učivo by k tomu mělo být pouze prostředkem. Škola musí počítat i s tím, že s RVP se zvýší i počet vyučovacích hodin. Cizí jazyk by se měl zavádět už od 3. ročníku. Další novinkou bude nabídka druhého cizího jazyka od 6. třídy. Škola ho musí nabídnout, však rozhodnutí, zda se bude žák věnovat druhému cizímu jazyku, zůstane pouze na něm, respektive na jeho rodičích. Další nutností současné doby, se kterou počítají RVP, je zavádění ICT na prvním stupni. Žák si může vybírat podle vlastního rozhodování některé předměty. Stejně tak je v kompetenci školy si vymýšlet název předmětů a spojovat je podle témat a vzdělávacích oborů. Tak jsou v jedné vzdělávací oblasti například tělesná výchova, přírodopis a rodinná výchova. Mohou být vytvořené i jiné vzdělávací oblasti, jako například člověk a práce nebo člověk, umění a kultura. Formou povinně volitelných předmětů škola může nabízet řadu dalších oborů, jako jsou např. pohybové aktivity, divadelní výchova, mediální výchova či jiné. Všechny tyto obory se můžou zařadit do průřezových témat. ŠVP by měly zohledňovat nejen potřeby a možnosti žáků, ale také i reálné podmínky a možnosti školy.

Chybou je, že neběží mediální kampaň pro propagaci reformy školství, která by zapojila ne jenom učitele, ale i rodiče. Škola před projednáváním a prosazováním ŠVP by měla brát ohled na oprávněné požadavky rodičů a tázat se, jaký předmět by rodiče uvítali. Předem připravený dotazník upozorní a poukáže na něco, co ve škole není nebo chybí, nebo naopak potvrdí, co už úspěšně existuje.

Díky otazníku škola dává rodičům příležitost se k věcem vyjádřit. Oprávněný požadavek rodičů přitom nesmí být v rozporu se ŠVP. I když program a jeho tvorba je jenom v kompetenci ředitele školy, etickou a morální zodpovědnost nesou všichni pedagogové.

ŠVP by měl pomoci ne jenom žákům v dosažení cíle, ale i učitelům rozvíjet tvořivý styl práce a neomezovat je při uplatnění případných časových i metodických odlišností, které vycházejí ze zkušenosti učitelů s efektivními způsoby výuky a z konkrétních potřeb žáků.

RVP pomůžou učitelům i dětem jak v samostatné práci, tak v práci s odbornou literaturou. Dbát se na to má už od první třídy. Určité téma, jako příroda nebo dějepis, se může společně zpracovávat v jednom předmětu v mnoha podobách. Děti k tématu můžou číst knihy, kreslit obrázky, jezdit na exkurze, mohou si ho přiblížit i hravou formou (divadelní hrou).

4.1. Samostatná práce

Projektové téma „Hudba“, děti kašírují postavu hudebníka

Správná rodina by měla umět připravit dítě na samostatný život. Úkolem školy je tomu napomáhat. Dítě ke svému úspěchu potřebuje učitele. K úspěchu nedojde bez určité konstruktivní kritiky. A neobejde se ani bez metodiky a řádu. Protože tvořivost vyžaduje nejen určitou svobodu, ale i určitý systém. Od samého začátku by se dítě mělo učit tomu, aby v budoucnu umělo naplnit svou roli ve společenském životě. Roli otce či matky, roli spolehlivého zaměstnance nebo úspěšného zaměstnavatele, dobrého kamaráda či prostě občana. Každá role, i ta nejmenší, vyžaduje určitou aktivitu a zkušenost. V každé najdeme element sebehodnocení a práce se sebou samým. Stále však musíme brát v úvahu, že každé dítě je jiné. Proto mu musíme umožnit, aby si samo vybralo správnou cestu, a i kdyby to mělo trvat jakkoliv dlouho, nesmíme jej v tomto svobodném rozhodnutí nijak omezovat či jej někam směřovat.

První činnosti, které začíná dítě vykonávat samo, jsou obyčejnou dětskou hrou. Když si třeba doma na koberečku skládá z barevných kostek hrad nebo na písčovišti vozí autíčkem písek. S dospíváním dítěte se hra mění nejdříve v jednoduchou, ale později složitější a složitější práci. Téměř od prvního roku života se dítě snaží samostatně jíst lžičkou nebo samo pije z hrníčku. Ve třech letech už zaznamenáváme první pokusy samostatně se obléknout nebo obout botičky. Pomoc v této fázi potřebuje spíše "vizuální". "Pracovní naplň" se zvětšuje a komplikuje

s věkem dítěte. Například k oblékání kabátku se časem přidává další práce - zapínání knoflíčků na kabátě. Při větší složitosti práce se zvětšují i nároky, které na sebe dítě samo klade. Malé dítě zpočátku zajímá jen vlastní pracovní proces, ale s věkem jej pak začínají zajímat i výsledky vykonané práce. Důležitým se pro něj postupně stává i názor okolí na vykonanou práci. Samostatné práci se dítě učí jen tehdy, když něco skutečně může vykonávat samostatně. Práci a radost z ní prožívá samo, a proto mu zážitky zůstávají v paměti hodně dlouho. Mnohem více si zapamatuje, co udělalo samo než to, co by za ně udělal někdo jiný.

Psychologové dospěli k názoru, že samostatným plněním každého nového zadání získává dítě přirozeně větší sebevědomí a možnost seberealizace v budoucnu. Samostatné zpracování úkolů a úloh ve školním věku vyvolává v dítěti pocit odpovědnosti za samostatně odvedenou práci. Podvědomě je nuceno dovést započatý úkol k úspěšnému konci. Díky samostatné práci se postupem času mění i vztah dítěte k sobě samému. Dítě si začíná věřit a umí zhodnotit své síly. Učí se zodpovědnosti k sobě samému.

Téma „Stromy jako lidi“. Děti lepí koláž ze suchých listů. Práce je samostatná, děti se sami rozhodují o kompozici a postupu při práci

Dítě se samozřejmě setkává s určitými problémy při výkonu práce. A proto se u dítěte probouzí problém - otázka pomoci.

Začátek školní docházky znamená pro dítě začátek nového druhu práce - učení. Tato práce se zásadně liší od předškolních samostatných prací - her. Učení, neboli školní práce se stává náročnější a vyžaduje větší zodpovědnost a více

volného času.

Samostatná práce dítěte na prvním stupni základní školy zahrnuje učení a drobnou pomoc v domácnosti. S věkem dítěte se typ práce mění. Dokáže si už uvědomit, kdy končí hra a kdy začíná práce. S věkem se stupňují i nároky. Výchovný proces, spojený s vykonáním samostatné práce, má obrovský význam pro rozvoj dítěte a pro formování jeho osobnosti. Každý člověk, a dítě především, si více váží práce, kterou vykonal sám, než té, která mu byla poskytnuta někým jiným.

Samostatná práce vede dítě od pocitu nejistoty k sebevědomí, od slepého napodobování ostatních k vlastní emancipaci, od sobectví a narcismu k toleranci k ostatním, od tupého hledání podpory u rodičů a učitelů až ke spoléhání se na sebe samého, od uznávání dospělých jako vzorů k jejich přijetí jako partnerů, od přecenění se nebo naopak nedocenění k objektivnímu sebeocenění. Dosáhnout úspěchů v budoucnu může jen člověk vychovaný samostatnou prací a dobře na tuto práci připravený. Škola je zaměřena na realizaci toho cíle. Úkolem školy je naučit dítě přistupovat k práci samostatně a z osobní iniciativy. Pouze dítě, které udělalo něco samostatně, může náležitě ocenit práci ostatních lidí a vážit si jí.

Pomocí kartónových krabic, lepidla a barvy vzniká klavír k tématu „Hudba“, práce žáků Martyny Lešnik a Michala Vanička 13 let

Velice podstatnou věcí ve výchově dítěte je spravedlivé ocenění jeho práce. Způsob učení a přístup pedagoga k prvním samostatným pracím má velký význam pro další rozvoj dětské osobnosti a také pro rozvíjení pocitu zodpovědnosti a pro postoj k další práci.

Čím je dítě starší, tím více touží po samostatnosti. Je to logické a normální. Samostatnost totiž znamená dospělost. Spolu s pocitem samostatnosti roste také pocit spokojenosti se sebou

Tento problém nalézáme obecně v dětském životě, ale i přímo ve škole. Totéž se dá pozorovat i v hodinách výtvarné výchovy. Nepochopení ze strany pedagoga souvisí s podceňováním nebo přeceňováním dětských možností. Pokud učitel zadá úkol těžší, než je dítě schopno zvládnout, ztrácí sebedůvěru a sebevědomí, v důsledku toho pak i motivaci. A naopak – při zbytečně jednoduchém úkolu se dítě nudí. Proto by měl pedagog klást nároky o trochu vyšší, než je dítě schopno jednoduše zvládnout.

Dospělým nedělá samostatná práce tak velké problémy jako některým dětem, jsou totiž zvyklí pracovat automaticky. Úplně jinak je to s dětmi, zvláště v hodinách výtvarné výchovy. Je tedy důležité vědět, že každý složitý úkol se skládá z řady několika menších, jednodušších úkolů, které by měly být vyřešeny postupně, v individuálním tempu, které odpovídá schopnostem jednotlivého dítěte i náročnosti zadaného úkolu, a to pod dohledem zkušeného pedagoga a zároveň podle nejvlastnějšího svědomí dítěte.

Velký význam při samostatné práci má předem stanovený řád, který je v průběhu činnosti nutno dodržovat. Dítě, které nemá osvojena základní pravidla pořádku při práci, pak zbytečně plýtvá svým časem na méně důležité věci. Objevuje se nesoustředěnost a nervozita. Dítě je nuceno zabývat se věcmi, které nejsou podstatné pro splnění úkolu, a proto jej pak nestíhá dokončit ve stanoveném čase, který vyčlenilo ministerstvo školství na vyučování výtvarné výchovy na základní škole. Samostatná práce nevznikne sama od sebe, dítě se musí této práci pozvolna naučit. Aby samostatná práce měla nějaký smysl, musí být dítě přesvědčeno, že to, co dělá, je především v jeho zájmu a pro ně prospěšné.

Teď se budeme věnovat tomu, jak by měla vypadat samostatná práce v hodinách výtvarné výchovy na druhém stupni základní školy. Chci ukázat, jak vypadá samostatná práce dětí při tématické škole v přírodě na krásném a romantickém hradě Svojanově. Vybereme vždy nějaké téma zajímavé pro děti na druhém stupni základní školy. Ze stavebního materiálu, pískovcových tvárnic, budou tentokrát sochat „**Tažné ptáky**“

PRAKTICKÁ ČÁST

4.1.1. Reliéfy a plastiky

„Výtvarným prostředkem musí být plocha a pravouhlý hranol v primární barvě (červená, modrá, žlutá) a v ne-barvě (bílá, černá, šedá). V architektuře platí prázdný prostor jako ne-barva. Hmota může platit jako barva.“

Piet Mondrian

Toto téma je vhodné jak svou náročností s ohledem na věk dětí, tak i svou přitažlivostí s odkazem na vztah člověka k přírodě. Děti mají přírodu rády, ale ne všechny ji dokonale znají. Proto se zde nabízí spolupráce s učitelem přírodopisu. Ten má za úkol zopakovat probranou látku sedmé třídy o ptácích a k tomu doplnit další důležité informace, které by pomohly dětem ve výtvarném projevu. Pak následuje návštěva přírodovědného muzea, kde mají děti možnost seznámit se přímo se strukturou a tvarem ptačích těl.

Skicování ptáka, Děti skicují v muzeu 3 až 4 hodiny tužkou nebo i jiným grafickým materiálem na bílou čtvrtku nebo šedý balicí papír.

Po skicování v muzeu pak mají možnost zhlédnout dokumentární film o ptačí říši, který v dnešní době nabízejí vzdělávací studia. Po celou dobu přípravy pracují děti samostatně pod vedením a dohledem zkušeného pedagoga. Pak mají možnost ještě si propracovat některé návrhy doma. Domácí úkoly i ve výtvarné výchově jsou dalším krokem k samostatnému vzdělávání. Když děti získaly dostatek

informací na dané téma, následuje společná diskuse, při které si všichni rozloží na zem své dosavadní výkresy a společně o nich debatují.

Díky vzájemné diskusi se jim začínají objasňovat určité chyby a nedostatky v jejich práci. Zároveň se v tomto momentu projevuje jejich sebevědomí a schopnost prosadit svůj názor. Hlavní slovo mají v debatě děti, pedagog jenom pozoruje její chod a opatrně dává nahlédnout do svých názorů, aby nezmanipuloval dětské myšlení.

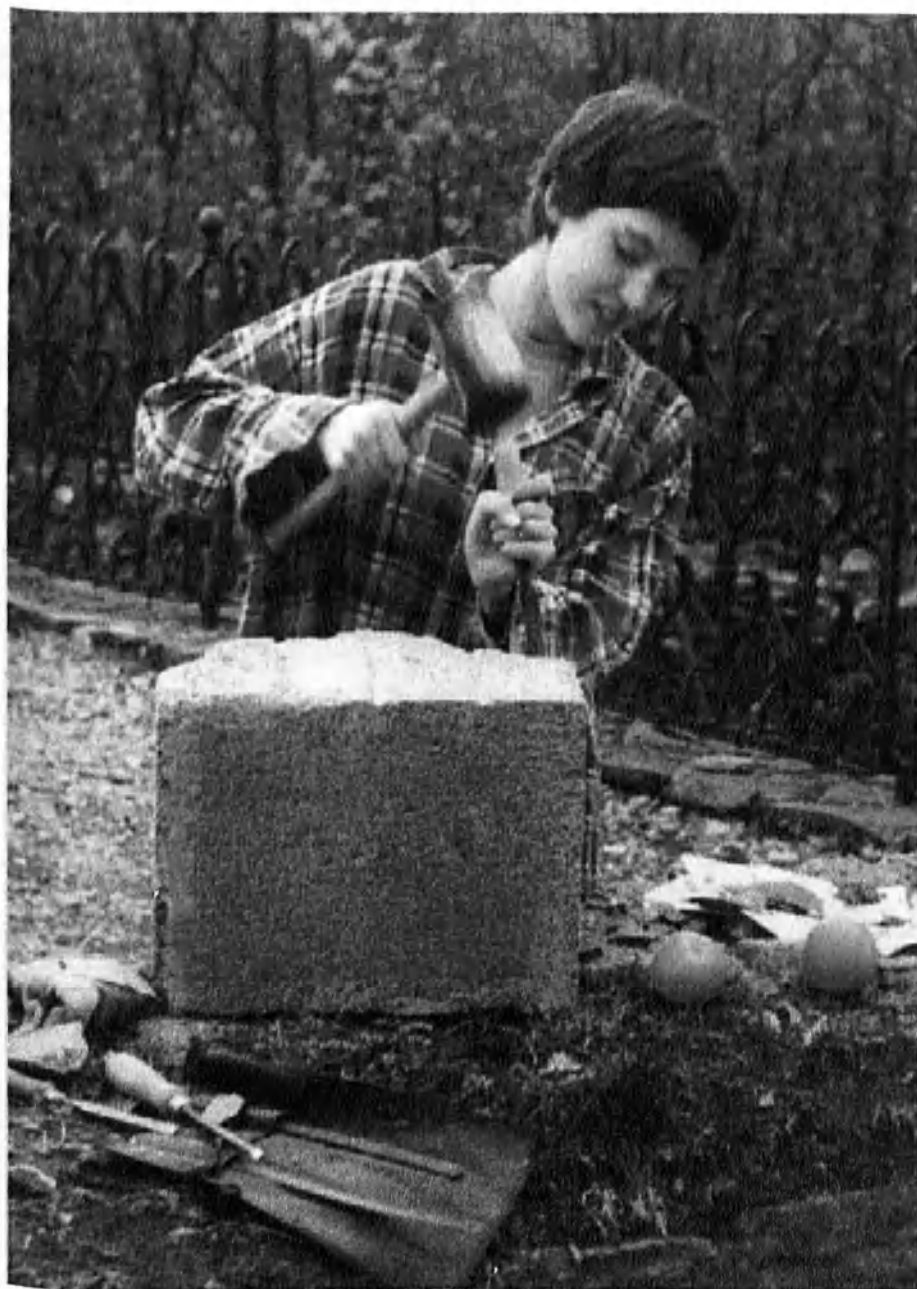
I ti, kteří dosavadní přípravu odbyli, se nyní snaží napravit situaci. Při společném jednání o problematice si vyjasní, kam ještě mohou pokračovat. V tomto momentu máme před sebou realistický obraz tažného ptáka, který zatím nemá nic společného uměním, a proto je na čase se podívat, jak si s tímto tématem dokázali pohrát významní umělci. Učitel předkládá dětem předem vybraná výtvarná díla renomovaných výtvarníků od pravěkého umění až po současnost.

Děti se inspirojí uměleckými díly světoznámých sochařů a malířů. Z práci se učí poznávat a zjednodušovat tvar a siluetu ptáků. První práce od Maria Cornelia Eschera „Malý drozd“, linoryt z 1917 roku. Druhou v pořadí je plastika *Maiestra*, Konstantin Brancusi. V plastice poznáváme tvar sedícího ptáka. Třetím je „*Modrošedý pták*“ od George Bravura. Žáci se jen inspirojí, nikoli napodobují umělecká díla.

Dětské práce po návštěvě muzea a po skicování ještě nejsou hotové. Zatím před sebou máme pouze „suché“ vidění přírody.

4.1.2. „Tažní ptáci“

„Dobré umění nesoudíme dle směru, ale dle kvality, na které konec konců vše závisí. Pak dobří umělci stáli vždy tak trochu stranou škatulkování a zařazování a musela být spíše brána na potaz jejich osobnost než určitý směr. Není někdo ještě dobrý proto, že dělá nejnovější směr. „Nejdále“ není měřídlem výtvarných hodnot. Může být hodnotnější umění někoho, kdo třeba není „ještě tak daleko“.

Václav Špála

Děti mají možnost podle vlastního rozhodnutí tesat reliéfy nebo volit plastiku.

Na začátku se pokusíme věnovat dětským reliéfům. Je to práce méně náročná, a proto ji volí mladší děti ze druhého stupně základní školy. Dalo by se říci, že reliéf je jakýmsi malířstvím v architektuře. Proto na jedné straně představuje své objekty jako fyzickou hmotu, na straně druhé stejně jako malířství potřebuje pozadí, tedy přesněji řečeno přidávání prostoru. Malířství kromě objektů zachycuje i pozadí a prostor. Totéž můžeme vidět i v reliéfu. Pozadí reliéfu je však pouze náznakem. Aby mohl žák z pískovcového kvádrů snáze vytvořit reliéf, musí si jej nejdříve rozpůlit. Pak je vhodné si jeho polovinu položit před sebe, aby na něj bylo lépe vidět a byl snadněji dosažitelný. Kolik hmoty žák ubere, to záleží čistě na něm samém, a proto mohou vznikat reliéfy značně vysoké, ale naopak i velmi nízké.

“Cílem už nejsou předměty, nýbrž niterný souzvuk jejich tvarů.”

Vasilij Kandinskij

Pískovcová tvárnice má rozměry 70x40x30 cm. Termín plastika se používá v souvislosti s uměním, které se může vyjadřovat přes trojrozměrné předměty. *“Sochařství vyjadřuje reálnou stranu světa umění. Realita formy v plastice je jako rytmus v hudbě.”*⁴⁷

Jaký je postup při sochání plastiky z pískovcového kvádrů? Dítě si především musí uvědomit tvar a formu něčeho, co zatím neexistuje a co je zatím jakoby uvnitř tvárnice. Při otesávání zbytečného materiálu je nutné být velice opatrný, neboť tvárnice je poměrně měkká. Má to svou výhodu – tesání může zvládnout i žák základní školy.

Na druhou stranu i při nepatrném tlaku může dojít k tomu, že se odloupnou i ty části, které jsme vůbec odstranit nechtěli. Plastický projev vyžaduje časté otáčení tvořeného objektu, abychom mohli vizuálně zhodnotit konečný výsledek. Na povrch tvárnice je nutné schematicky předkreslit návrh, který dítě původně v hodinách výtvarné výchovy zpracovalo. Návrh se předkresluje na všechny čtyři strany kvádrů a také ze shora. Z každé strany se kreslí to, co má být v konečném výsledku vidět. Jak jsem již uvedla, dítě musí opatrně ubírat hmotu z bloku materiálu pomocí dláta a kladiva. Vyžaduje to jak fyzickou sílu, tak i velkou představivost a manuální zručnost. V první fázi práce se z bloku odebere veškerý přebytečný materiál. Vznikne první stadium plastiky - její hrubá forma, neboli silueta.

Děti tesaly na hradě Svojanov

Posléze se tvárnice otesává pomocí tenčích a menších dlát a rašplí do hlubších forem a tvarů. Začíná se rýsovat silueta a správné proporce plastiky. Při tesání se

¹⁷ Ve své knize „Filozofie umění“ se známý německý filozof Kunst zabývá rolí a významem umění.

odlamují nejen větší kusy hmoty, ale i drobný prach, na který je vhodné používat obyčejnou domácí prachovku. Pokud je dítě na prach alergické, používá roušku a pracovní brýle. Při tesání si žák musí pamatovat, že chyba je nevratná, nelze ji opravit, protože odseknutý kus už nelze vrátit.

Dokončení detailů už závisí na vlastním záměru tvůrce - může plastiku vybrou-
sit a práce v tomto případě dostává hladkou až lesklou formu, nebo může rýhy od
dláta v díle záměrně ponechat a tím mu vtisknout určitý charakteristický rukopis.
Děti tak vedeme k originalitě. U menších žáků se dost často stává, že konečná
práce není úplnou kopií skicy, kterou žák původně navrhoval. Při tesání si musí
pamatovat, že díky prostotě a jednoduchosti forem získává plastika na kráse.¹⁸
Známý francouzský umělec *Henri Matisse* řekl: *„Přesnost není pravdivost“*

Děti, které dobrovolně podstupují riziko odlišnosti od ostatních, by měly být učí-
telem maximálně podporovány.

Při tesání plastik jsem došla k názoru, že tato činnost baví jak výrazně výtvarně
nadané děti, tak i ty méně nadané, stejně ty mladší jako i žáky vyšších ročníků
základní školy. Zkrátka každé dítě dokáže v této činnosti objevit určitou krásu.

Nejsložitějším pro děti bylo, přenést návrh do trojrozměrné podoby

¹⁸ V. Roeselová ve své knize *„Techniky ve výtvarné výchově“* popisuje spoustu technik které dítě může použít ve svém výtvarném projevu.

Zeptáme se na pocity dětí, které jely tesat plastiky na hrad Svojanov poprvé:

„Sem na Svojanov jsem přijela kvůli pár věcem. Za prvé, abych mohla zkusit novou aktivitu - tesání, a za druhé, abych lépe poznala holky z naší školy. Je to tu bezva, super počasí, až na to, že se musíme učit, ale bez toho to by asi nešlo.“

Kačenka Bastlová, 13 let

„Jel jsem proto, abych vyzkoušel, co to je tesat..... Na Svojanově se mi líbí, že se tady dozvíme něco zajímavého o tom, čemu se věnujeme ve škole umění.“

Janek Čížkovský, 13 let

„Minulý rok jsem tady byl a byla to nejlepší škola v přírodě. Mohli jsme tesat, měli jsme volnost a moc se mi tu líbilo. Myslím si, že je to tu fajn. Hezká příroda, možnost se seznámit s jinými lidmi a mít možnost tesat.....“

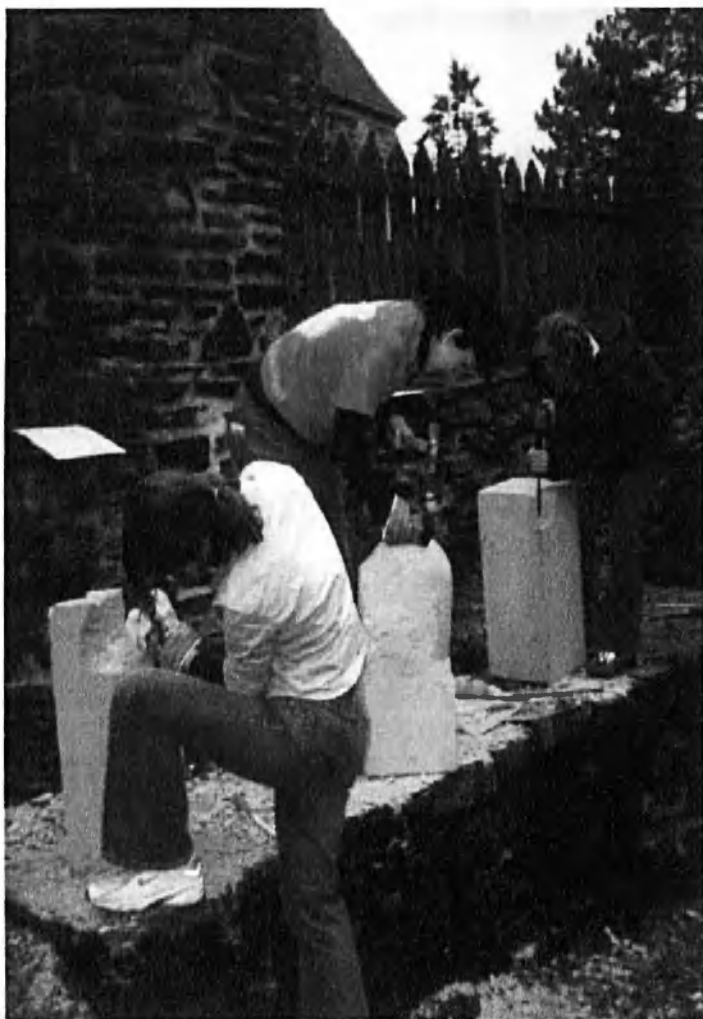
Max Flimmel, 14 let

„Na Svojanov jsem se celkem těšila, chtěla jsem si zkusit, jak se tesá. Mně to tesání celkem baví. Líbí se mi příroda, hrad je také hezký... Stálo za to sem jet, aspoň si vyzkouším něco nového.“

Martina Chytrá, 13 let

„Na Svojanově jsem podruhé, přijela jsem proto, že je tady legrace, hezká příroda a baví mě tesat. Hrad Svojanov je velmi hezký objekt a jsou tu příjemné lidé. Je tu také příjemná atmosféra, při které se dobře tesá. Tesání mě baví, i když to není žádná legrace.“

Bára Komárková, 14 let

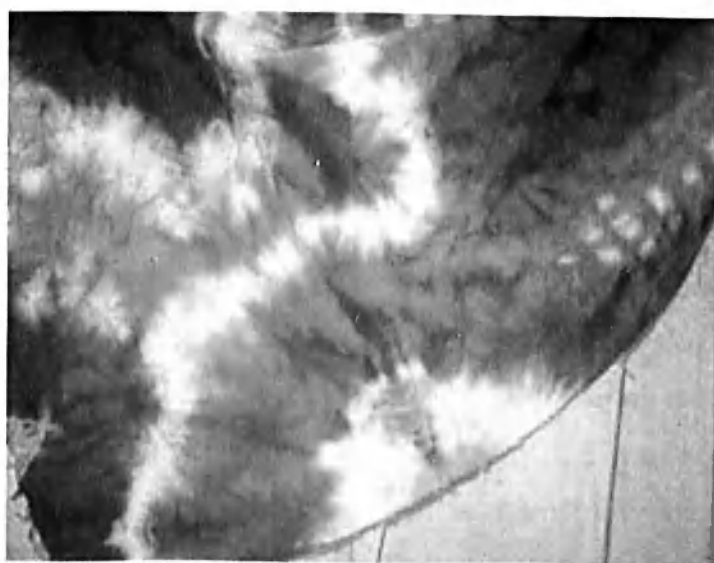
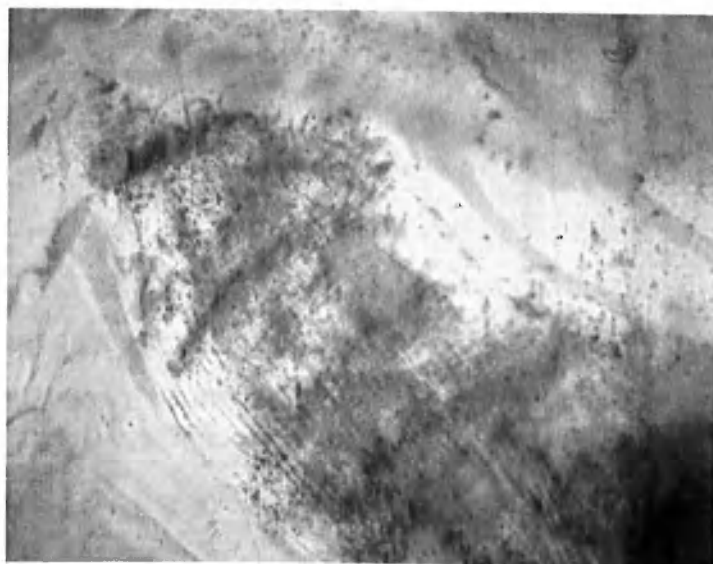
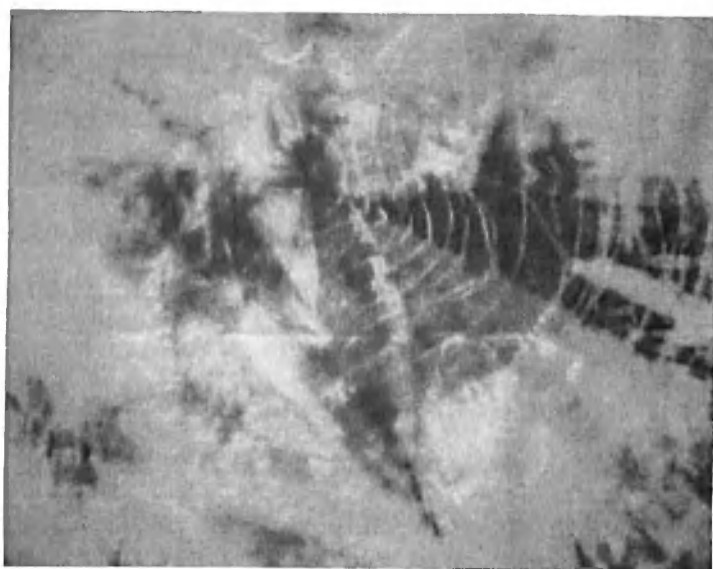

Děti opatrně odebírají hmotu, a tím pomalu vzniká plastika. Nesmějí však spěchat. Malá neopatrnost, i můžou se odlámat kusy, které podle návrhu by se odlamovat nesměly. Může se stát to nejhorší, buď se mění návrh, nebo se vezme nová tvárnice

Práce je konečně hotová. Zbývá poslední krok k úplnému dokončení díla – autor musí svému objektu vymyslet název, který bude odpovídat jak plastice, tak i celému tématu

Aby projekt nebyl jednostranný, přidali jsme k němu ještě jednu výtvarnou formu. Děti při přestávkách v tesání ještě batikovaly. Byla to svým způsobem relaxace, jakási změna: odlišná náplň práce, jiná technika, změna barevnosti prostředí. Vyvazovaná batika byla pro tento účel a v těchto podmínkách nejvhodnějším řešením. Bílou nebo jakoukoli světlou látku děti svazovaly pomocí provázků nebo nití, další možností bylo prošívání. Navrstvení látky tvořilo jakousi rezervu, kam se barva během barvení nemohla dostat nebo tam pronikla pouze v menší míře než na ostatní plochu.

Různé typy batiky: vyvazovaná, sypaná, odbarvovaná

Tím vznikaly krásné, obdivuhodné abstraktní tvary. Kromě vyvazování děti používaly i jiné metody: stahovali látku gumičkami, kolíčky, spínaly špendlíky, skládaly látku do různých čtverečků a trojúhelníků. Na látce vnikaly různé kruhové vzory díky tomu, že látka byla uprostřed svázaná motouzem. Provázanou látku barvily v barevném roztoku. Pro evokaci podzimu, který je dobou stěhování tažných ptáků, pracovaly děti s barvami světlých teplých tónů žlutých, oranžových, hnědých, teple zelených. Pro evokaci podzimní oblohy využívaly naopak barvy studené - modrou, fialovou. Mícháním různých barev jsme dosáhli bohaté kombinace rozmanitých odstínů. Děti experimentovaly také s jinou technikou batikování – odbarvováním. Žáci přikládaly na tmavší látky různé přírodniny: listy, větve, trávu, a následně látku stříkaly roztokem SAVA nebo odbarvovače. Díky chemické reakci se místa, která nebyla zakryta, obarvila různými tóny a místa přikrytá si zachovala původní barvu. Při batikování se samozřejmě nesmělo zapomínat na bezpečnost práce. Děti musely zacházet opatrně jak s horkou vodou, tak i s odbarvovačem, aby nedošlo k opaření a zranění očí. Vlastním experimentováním děti dospěly k zajímavým kompozičním vzorům a neobvyklým barevným odstínům.

Batiky nejen obohatily a oživily jednotvárné a velice náročné tesaří, ale svými barvami a originalitou významně přispěly k příjemné atmosféře závěrečné vernisáže.

Batikované látky se pak daly použít při vernisáži. Svou barevností a tvarem pomohly evokovat podzimní oblohu a přírodu.

Nejlepším oceněním dětské práce a nejvýznamnější motivací bude v tomto případě vernisáž, která se uskuteční ve škole. Vystaveny budou všechny práce: i ty nejlepší, i ty méně zdařilé. Tím učitel názorně demonstruje, že si váží i práce slabších žáků, především pro jejich snahu a pracovitost.

Školní vernisáž připravují samy děti pod vedením pedagoga. Je nutno vyřešit, kde bude která práce umístěna, je zapotřebí připravit úvodní slovo. Na vernisáži se může vyjádřit každý - žák, pedagog, rodič. Rodiče pak mají možnost prohlédnout si práce svých dětí. Výstava trvá delší dobu, aby děti mohly předvést výsledky své usilovné práce i svým dalším příbuzným a známým. I rodiče jsou zapojeni do organizace vernisáže - pomáhají třeba tím, že připravují kliprámy, stojany, podílejí se na instalaci světel a výběru hudby.

Děti s každou novou výstavou získávají nové sebevědomí, rodiče zase zažívají úžasný pocit radosti a štěstí z úspěchu svých potomků. Občas díky výtvarným dílům svých dětí odhalují skutečnosti, které jim doposud zůstávaly skryté, nyní však vystupují na povrch a překvapují je.

Největší snaha, nikoliv nejlepší výkon se odměňuje věcnými dárky - knihami, výtvarnými potřebami apod.

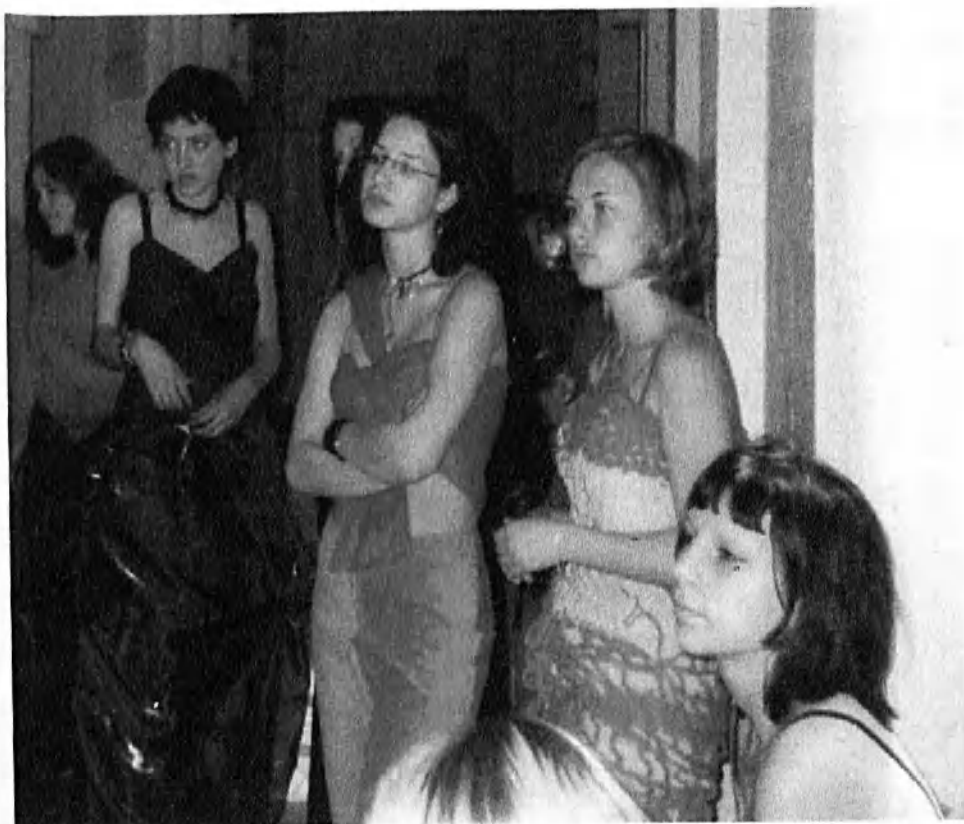

Dětská vernisáž na hradě Svojanov. Děti si vernisáž připravily sami. Téma „Tažní ptáci“ korespondovalo s místem a krásným podzimním počasím

4.2. Skupinová práce.

„Základem lidského světa nemůže být izolovaný jednotlivec nýbrž dva lidé, jimiž začíná společnost“.

Bertold Brecht

V minulé kapitole jsme se zabývali problémem, jak naučit dítě samostatně pracovat. Nyní se budeme soustředit na další složitou problematiku školního věku dítěte, kterou je práce ve skupině.

Při dlouholeté práci s dětmi zjistíte, že jsou děti, které spolupráci s vrstevníky a pedagogy zvládají bez problémů. Jsou svobodné a přirozené ve svém chování, dokážou snadno najít společnou cestu k řešení jakéhokoliv problému a také cestu k jakékoliv společné práci. Cítí se dobře ve společnosti dospělých i dětí.

Existují však typy lidí, a zvláště mezi dětmi, které mají s navázáním kontaktu velké problémy. Neumějí získat sympatie a oblibu v prostředí, ve kterém se běžně pohybují. Na vině je pocit strachu a nejistoty. Proto se bojí zapojit do společné hry nebo společné práce.

Podívejme se, v čem tkví příčina tohoto dětského chování. Především musíme zmínit vrozené povahové rysy, které dítě získalo od svých předků. Tento problém můžeme řešit jen obtížně, snad jen pokud se naučíme měnit genetickou výbavu dítěte. Jinou příčinou může být výchova a prostředí, v nichž dítě vyrůstá. Malé děti si berou za vzor především členy své rodiny: maminku, tatínka, prarodiče nebo sourozence. Učí se od nich a napodobují jejich chování k sobě navzájem.

Ve třech, čtyřech letech jsou děti už hodně společenské, nechtějí si už hrát samy, volí si raději kolektiv svých vrstevníků. Jejich hry a aktivity se časem stávají náročnějšími a smysluplnějšími.

Tak vypadá dětská skupinová práce. Žáci společně řeší a probírají další postup. Každý situaci má právo se vyjádřit.

Děti můžeme podle chování ve skupině rozdělit zhruba do dvou kategorií. Do první patří ty, které se chovají přirozeně, nepředvádějí se moc, záměrně na sebe neupozorňují a jsou poslušné. Do druhé kategorie řadíme děti – vůdce, kteří rádi rozkazují a od jiných očekávají poslušnost. A právě skupinová práce napomáhá dětem, aby se naučily kooperovat, vzájemně komunikovat a tak se spolupodílet na řešení vzniklých problémů. O skupinové práci mluvíme tehdy, když děti při plnění zadaného úkolu musí spolupracovat. Učí děti nejen poslouchat, ale i vzájemně si naslouchat. Všichni ve skupině se musí dohodnout, podílet na společném řešení a v konečné fázi také realizovat výsledek své dohody, to znamená ve spolupráci

s ostatními problém vyřešit. Zvítězit by měl vždy názor, který je neoptimálnějším pro všechny účastníky skupinové práce, a proto nejlepším z řady navrhovaných řešení.

Už od narození potřebuje člověk v té či oné míře kontakt s jinými lidmi, a proto se jej už dětství snaží nějakým způsobem navázat. První kontakt vzniká mezi miminkem a jeho maminkou. Pak dítě roste, dospívá, učí se mluvit a komunikovat s okolím. Činí tak i hrou ve školce nebo na pískovišti. Pokud si chce hrát ve skupině, musí se naučit rozdělovat práci. V něčem se to podobá zaměstnání dospělých. Každý plní zadání, které mu bylo určeno nebo stanoveno v průběhu hry. Jedno z dětí třeba vozí autíčkem písek na provizorní staveniště, jiní se pak podílejí na stavbě hradu z navozeného písku. Je to první forma spolupráce, první krok ke skupinové práci. Poprvé se musí na něčem shodnout, navzájem si naslouchat, mezi mnoha různými názory vybrat jediný, na němž se shodne většina. Samozřejmě, ne vždy to jde hladce. Občas se ani hra neobejde bez konfliktů. Dítě nechce ustoupit, vzpouzí se podvolit se názoru někoho jiného. Stává se, že děti se pohádají a jdou si raději hrát samostatně. Ale i tímto způsobem se učí navázat kontakt s jinými. Učí se respektovat zájmy a názory ostatních dětí, které se účastní hry.

Skupinová práce ve škole je svým způsobem pokračováním dětské hry na pískovišti, ale je založena na plnění složitějšího úkolu. Děti si po vzájemné dohodě rozdělují jednotlivé úkoly, respektují názory jiných. Je nutné, aby si každý člen pracovní skupiny uvědomil, že jeho špatná práce nebo nedbalý přístup připraví o úspěch celou skupinu. A naopak, maximální snaha celé skupiny a vzájemná podpora zajistí všem, i těm méně nadaným, možnost zažít úspěch.

V průběhu společné práce si děti mezi sebou vytvářejí určitý vztah, určitou jednotu. Při společné komunikaci otevírají své nitro ostatním, snaží se upozorňovat na své nálady, na své problémy, na sebe sami. Proto je důležité společnou práci komentovat. Tyto komentáře mohou být ve formě otázek nebo rozhovoru.

Každý člověk je osobnost, je něčím jiný, je individualitou, a proto jsou rozdíly i v tom, jak se kdo dokáže integrovat do skupiny. Ne každý má schopnost do skupiny „zapadnout“. Na jedné straně citlivější děti se bojí překonat distanci mezi nimi a ostatními dětmi, jiné se naopak brání tomu, aby ke skupině, jejímiž jsou členy, byly přijaty i jiné děti. Děti, které jsou něčím výjimečné nebo odlišné, děti, které se chovají jinak, než většina skupiny nebo mají názor odlišný od většiny, takové

děti nevyhovují ostatním členům ani silným jedincům, vůdcům, autoritám skupiny.

Jakýmsi mostem mezi jedním a druhým typem dětí ve škole by měl být učitel, který má určité vzdělání, určitou životní praxi, je zkrátka dospělým člověkem. Jak by měl tedy správně postupovat? Děti méně sebevědomé, ale snaživé by měl více chválit a naučit je hledat v sobě samých lepší stránky svého JÁ a učit je umět tyto přednosti ukázat. V dnešní době se hodně často používá fráze "umět se úspěšně prodat". Zní to dost drasticky, ale má to určitý smysl. Nyní se vracím k již mnohokrát použitým termínům v mé práci: *sebevědomí, sebedůvěra a vlastní vůle*.

Jenom sebevědomý člověk se silnou vůlí dokáže ve společnosti prosadit svůj názor. Dokáže beze strachu čelit odporu i nesouhlasu. Dokáže rozumně spolupracovat ve skupině. Cesta k samostatnosti je dlouhá a složitá. Dítě se musí naučit pracovat nejdříve chvíli, postupem času déle a déle bez soustavného dohledu někoho jiného. Musí se naučit získávat vnitřní impuls k činu.

Úlohou učitele je naučit ty sebevědomé a sebejisté jedince chovat se s tolerancí k dětem od přírody nejistým a skromným.

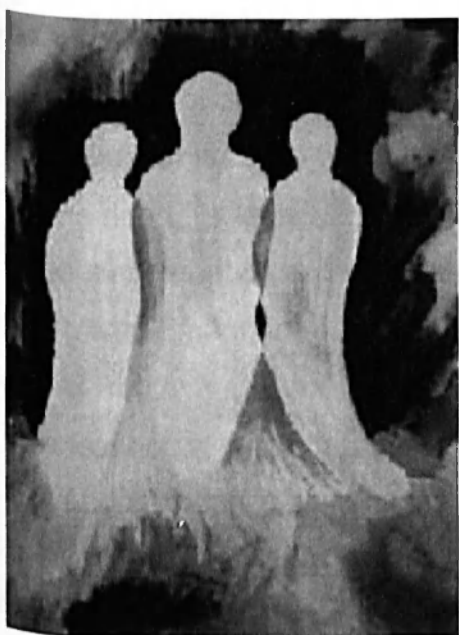
Podívejme se na to, jak se s tímto problémem můžeme vypořádat v hodinách výtvarné výchovy na druhém stupni základních škol s rozšířenou výukou výtvarné výchovy nebo na výtvarně zaměřených gymnáziích.

Děti si po dlouhé společné diskusi vybraly téma, které je svázáno jak s literaturou, tak i s divadlem.

4.2.1. „Božská komedie“

„Největším Dantovým dílem je ovšem komedie (Boccaccem přezvaná na Komedii božskou)... Již současníci Dantovi vytušili, že jde o dílo velkolepé. Několik let po básníkově smrti byla Komedie čtena na mnoha univerzitách...“

Vladimír Mekeš

Dante, Beatrice, Vergilius, Anička Cinkajzlová, 14 let, malba vodovými barvami

S renesančním uměním se děti setkávají v hodinách dějin umění a také v hodinách literatury v sedmém ročníku. Proto je toto téma vhodné až pro děti devátých tříd, nebo studenty středních škol, které už mají znalosti a představu o tom, co budou společně dělat. Vybrali jsme si módní přehlídku formou divadelní hry na motivy Dantovy „Božské komedie“.

Jistě si mnozí položí otázku: Proč zrovna „Božská komedie“? Myslím si, že je to téma, jehož problematika vždy byla a je stále přítomna ve světě, v němž existuje bytost, která se nazývá člověk. Téma hříchu, závisti, rozhazovačnosti, pýchy, lakomství a řada dalších negativních lidských vlastností vždy přitahovala pozornost spisovatelů, umělců, psychologů už od dob antiky přes renesanci až po dneš-

ní dobu. Problematiku dobra a zla, pekla a ráje můžeme nalézt v prastaré knize, jež byla napsána před tisícem let, v bibli. Nenajdete člověka, který by o této knize aspoň neslyšel.

Podíváme se, co přivedlo Danteho k napsání této komedie.

Dante žil v době celospolečenského rozkladu. Jeho verše hlasitě hovoří o neštěstích těch dob. Zdrojem inspirace pro Dantovu komedii byla láska k mladé dívce - Beatrici. Tuto lásku Dante zvěčnil ve svých sonetech i dílech, psaných prózou. Jeho pozdější životní osudy - vyhoštění z Florencie, zločin a neštěstí celé epochy v něm zažehly „božský“ úmysl - stvoření díla „Božská komedie“.

I s odstupem několika staletí můžeme směle tvrdit, že základní teze tohoto velikého díla jsou stále platné, že principy, které nám Dante tímto dílem nastiňuje, tu byly vždy a budou věčně, snad až do posledních dnů tohoto světa.

„Božská komedie“ je typickým renesančním dílem, a proto bychom se měli podívat na dobu, ve které vznikala.

Renesance neboli znovuzrození či obrození antické kultury v umění. Zasáhla jak výtvarné umění, tak i hudbu, literaturu a architekturu. Kolébkou renesance byla Itálie.

Renesance si vybírala pro svou tvorbu náboženské náměty, výjevy ze Starého a Nového zákona, ze života svatých a hříšníků, světců a mučedníků. Stejně významná jako náboženská témata byla i témata mytologická, alegorická či historická.

Tvorba, nebo tvůrčí proces sestává ze dvou etap. První etapou je právě inspirace. Druhou etapou je vlastní zpracování. Obě etapy jsou stejně důležité.

První fáze projektu je přípravná. Děti mají za úkol navštívit knihovny, muzea, výstavy, galerie, které by je měly motivovat k praktické činnosti. V hodinách výpočetní techniky mají možnost na internetu získat veškeré informace, které by jim dobu renesance jakýmkoli způsobem přiblížily a motivovaly k další práci.

Druhou fází projektu je seznámit se v hodinách literatury s lyrickými verši „Božské komedie“. Souhlasím s tím, že knížka je dost náročná a občas i pro dospělého člověka obtížně pochopitelná, ale s významnou pomocí učitele literatury, který ve zjednodušené formě probral toto téma a přitom spojoval lidské hodnoty se současným světem, se podařilo dětem vytvořit si jakousi vlastní představu Pekla, Očistce a Ráje.

Dobrou inspiraci pro děti byly ilustrace k „Božské komedii“ českého výtvarníka Jiřího Andrla. Tyto ilustrace pomohly nejenom k vytváření skic kostýmů a linorytů, ale i samotného prostředí pro „Božskou vernisáž“.

Děti si vybraly módní přehlídku, kterou doplnily texty, sice velmi zjednodušenými, ale vhodnými pro dětské pochopení a pro podkreslení současnou hudbou. Pro větší efekt divadelní hry bylo použito barevné světlo divadelních reflektorů, které divákům napomáhalo vstoupit do doby mýtů, historie křesťanstva a světových dějin. Kostýmy byly doplněny linoryty. Byl to kontrast barevných látek, kostýmů a jednoduchých stejnobarevných grafických prací. Dva typy uměleckého projevu, které se doplňovaly a zároveň spolu kontrastovaly.

Dalším úkolem dětí bylo prostudovat historii kostýmů a látek od pravěku až po modernu.

Teď krátce o samotné „Božské komedii“. Všechno se odehrává v jakémsi ne-reálném světě. Dante zabloudí v temném lese, „...v němž je tak trpko, že jen smrt je trpčí“. Chce se dostat k slunečnímu vrchu. Ale v cestě mu brání tři šelmy, pardál - smyslnost, lev - pýcha, vlčice - nenasytlost.

„Tři šelmy“ linoryt, autor Anna Balcarová, 14 let . V tomto případě práce žákyni není příliš povedená, nevytváří situaci a napětí, které je popsáno v knížce. Práce má nepříliš dobré kompoziční řešení. Jsou výhrady k technickému zpracování, i když je třeba brát v úvahu věk dítěte, a tím i jeho věkové schopnosti a možnosti

Pak cestou Dante potkává stín Vergilia, který je antickým symbolem moudrosti a vědění. Vyslala ho Beatrice - „...*moudrost posvěcená, moudrost-láska*“. Virgilius mu slibuje, že mu ukáže cestu do Ráje, ale musí tam jít přes Peklo a Očistec. Na prahu Ráje na něj bude čekat Beatrice.

„V čase, kdy život je v půli své pouti, jsem zbloudil, kolem byl hustý les, já z pravé cesty zabředl jsem v houšť proutí...“

Jen vzpomenu a obchází mě děs...“: říká Dante.

Dante, autor kostýmu Honza Pour, 14 let. Zde žák pro lepší pochopení postavy hlavního hrdiny volil kostým, který svým tvarem a stříhem připomíná oblečení toulavých a moudrých básníků středověku

*„Jsem Vergilius, symbol vědění a moudrosti!
Narodil jsem se na sklonku panování Julia
Caesara, on umřel dřív, než poznal mě.“*

„Vergilius“, Milan Sova, 14 let

Prochází branou pekla, vidí duše těch, kdo ve světě nekonali dobro. „Neschopnost lásky (peklo) je ztratit čas, stát se jeho obětí, láska (ráj) je schopnost nakládat s časem, tvořit, pracovat. Láska je úkol, úkol pekelně těžký...“

Vladimír Mekeš

Návrhy k divadelnímu představení od Salvadora Dali byly ukázkou alternativního pojetí „Božské komedii“ v 20. století. Vlevo *Dante*, malba akvarelem, r.1951, uprostřed *Cerberus*, ilustrace k „Božské komedii“, r. 1951, vpravo *Posláni*.

„...Mnou vchází se do trýznivého města,

mnou vchází se do věčné bolesti,

mnou vchází se k těm, jež Bůh věčně trestá.....

Zanechte naděje, kdo vstupujete.“

„Peklo“, linoryt autor Klára Cíhová, 14 let

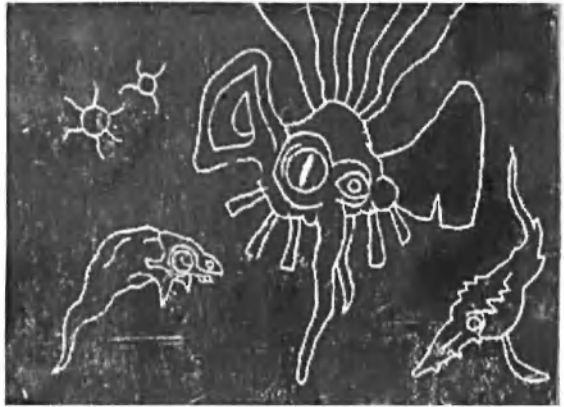
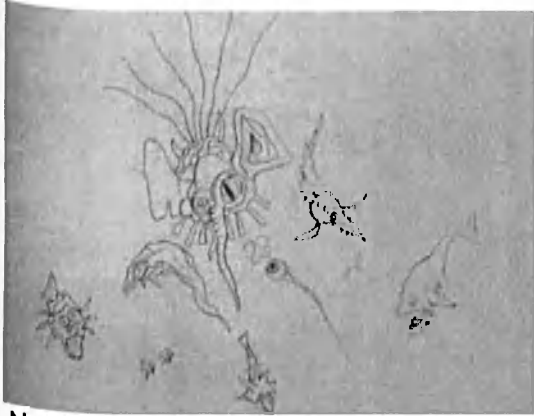
V Pekle cestou potkávají hříšníky: nepokřtěné, smyslné, kacíře, nevěřící, násilníky, zrádce.

„Násilník“, linoryt, Kristián Pilc, 15 let

Na obrázku vidíme grafické zpracování tématu „Božská komedie“. Žák zvolil tmavé až černé pozadí, aby lépe vykreslil postavu násilníka. Práce je vykonána grafickou technikou linorytu. Pro matrici použil rubovou stranu linolea. Různé velikosti rydel a protáhlé dlouhé linie, které procházejí horizontálně celou kompozicí, dodávají práci strohost a napětí.

Tento typ práce navazuje na výtvarné činnosti z předchozích ročníků, kde si děti procvičovaly linoryty na plastelinovém sgrafitu. Uprostřed kompozice žák zobrazuje člověka s grimasou násilí ve tváři. Z široko otevřených rtů vychází výkřik hrůzy a strachu, oči jsou široko otevřené, a stejně jako rty mají v sobě panický strach.

„Nevěřící“, návrh na linoryt (vlevo) a linoryt (vpravo), autor Jonatán Merta 14 let
Podle kresby a námětu je možné poznat charakter dítěte. Postava nevěřícího má dost originální námět. V tomto případě vidíme typ temperamentu žáka a jeho emoční prožívání

Dok. Vágnerová poukazuje na to že „...v tématické kresbě lze zjistit i způsob nazírání a postoj k určité zkušenosti, např. rodinným vztahům či sebepojetí.“¹⁹

Vrátíme se nyní k módní přehlídce a k zpracování kostýmu. Žáci pro postavy násilníka, kacíře, nevěřícího a požitkáře si zvolili stejnou látku ale jiný námět. Je třeba brát v úvahu, že kostýmy si šili sami, a proto volili jednodušší střih.

¹⁹ „Diagnostika dětí a dospělých“ str.271

Požtkář - Jonatán Merta - Násilník, Krystian Pilc, Kacíř - Karel Sedláček,
Nevěřící - Martin Kopeček 14 let

Dante a Vergilius jdou Peklem dál, a potkávají Zrádce. Zde trestaní jsou ti, kteří obelstili toho, kdo jim věřil.

*„Nemoc je zlá, ale zrada je ještě horší.
Mnoho mrtvých už zůstalo za mnou.“*: říká jim
Zrádce.

Zrádci, Jan Štoček, 14 let

Vergilius a Dante kráčí cestou dále do Očistce.

*„O druhé říši, kde se očišťuje duch člověka, já hodlám nyní pěti, a odkud
vstoupat v ráj se připravuje.“*

*„Můj synu, kráčeš za mým krokem, tam obraťme se, kde pláň se kloní v nejnižší
svah,“* říká Vergilius a vcházejí spolu do Očistce. Zde, na očistcové hoře, se očiš-
ťuje duch člověka od hlavních hříchů a připravuje se na stoupání do ráje. Hle,
hlavní hříchy, od nichž musí být lidská bytost očištěna: Lakomci a Rozhazovače,
Pýcha, Závist, Smilstvo, Lstivost.

Je sám příčinou své bídy, i při svých velkých statcích je vždy chudý. Takový je Lakomec.

Kostým Lakomci, Nina Třeštíková 14 let. Šaty z drahého a rozkošného saténu, a na nich, zničená časem a roztrhaná chudobou šála.

„Lakomec“ Nina Třeštíková, linoryt, 14 let. Ke kostýmu žákyně navrhla linoryt. Praveká Eva drží v ruce jablko - symbol lidských hříchů, a sladce se usmívá.

Dante s Vergiliem kráčí Očistcem dál a potkávají Pýchu: „*Když vychází Pýcha, zapadá štěstí. Přemož tedy svou pýchu, neboť jen nekonečná malost bývá provázena nekonečnou pýchou.*“

„Dokážu zničit každého. Já svrhla jsem samotného Satana z nebe, jsem věčná pro lidstvo i tebe.“

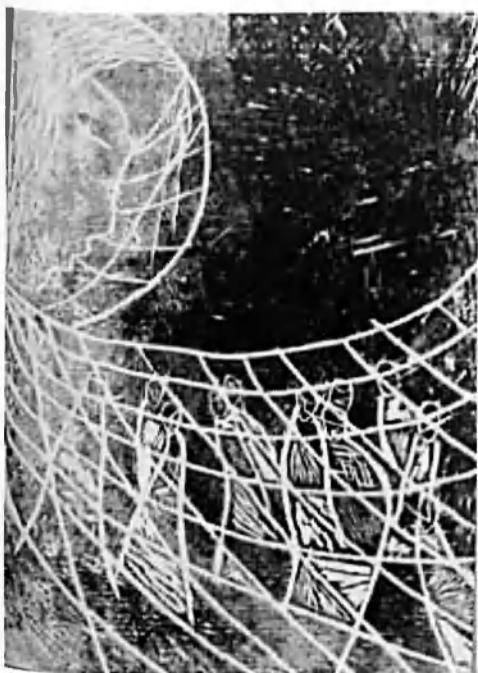
Pýcha, Rozálie Hanáková, 14let

Žákyně se při návrhu kostýmu inspirovala renesanční módou, která začala používat konstrukce z kovových obručí. Rozálie při studiu renesanční módy dokázala svůj kostým myšlenkově přiblížit současnosti. Úspěšným byl i výběr látky, která svou chladnou strukturou a leskem odkazuje k lidskému chladu a nepřístupnosti.

Pýcha, linoryt Rozálie Hanáková, 14let

Očistec má sedm pásem podle sedmi hlavních hříchů. Třetím pásmem je Závist. Dante Alighieri považuje závist za hřích, který může přerůst v Nenávist.

*„Jsem ze Sieny, zde se čistím slzami
z hříchů. Já moudrá nebyla a cizí škodě jsem
pěla chválu. Drze jsem obracela tvář
k nebeskému trůnu a děla Bohu: Nebojím se
tebe!*

*Leč v stáří s Bohem usmířiti jsem se
toužila.“*

Závist, linoryt Veronika Jonczyová, 14 let

Závist, kostým Veronika Jonczyová, 14 let. Veronika Jonczyová si vybrala velice náročnou, ale zároveň krásnou a složitou techniku háčkování. Barva a střih tomu napomáhají. Návrhu a realizaci výtvarného projektu předcházelo pečlivé studium systému a charakteru dané techniky. Při vlastní výtvarné práci s háčkem a přízí využila žákyně bohaté tradice lidové textilní tvorby. Náročným zpracováním kostýmů předcházely studie a sledování módných přehlídek a studium současných trendů v návrhářství. Motiv a kompozice linorytu „Závist“ koresponduje a navazuje na kostým, který žákyně předvádí.

Předběžné návrhy kostýmů k „Božské komedii“. I když se děti snažily při navrhování sledovat proporce lidského těla, nevždy se to povedlo. Proto dost často se stává, že velikost hlavy je proporcionálně větší k tělu. Stejným problémem byly končetiny, které děti buď nemalovaly vůbec, a nebo navrhovaly kostýmy, které svou délkou je maximálně přikrývaly.

*„I já tu čekám na rozhřešení...
A ona láska, když ke zlu vás řadí,
tu ruku zlou vám podá a ta vás dále svádí...“*

Klasický moderní střih a lesklou látku červené barvy volila Kristýna Kothánková při zpracování kostýmu Smilstva.

Stejný styl a barvu použila při zpracování linorytu.

„Lstivost“, kostým a linoryt, Daniela Krivská, 14 let.

Dante spolu s Virgiliem projdou Očistcem kolem sedmi hlavních hříchů, potom se zastaví. Zde se musí rozejít, protože do Ráje Vergilius vstoupit nesmí. Nežil totiž v křesťanské době. U brány Ráje na Danteho čeká Beatrice, která je prochnuta čistotou a pravdou. Beatrice ho bude Rájem provázet.

„Vergilia poslala Beatrice. Kdo to je? Dívenka, kterou Dante zahlédl dvakrát v životě, poprvé devítiletý, podruhé osmnáctiletý, nikdy s ní nepromluvil, ani za ruku ji nevzal....“ Dante se do Beatrice hluboce zamiloval. Díky ní vznikla řada nádherných literárních děl. Protože *„láska je klíč ke světu, k vesmíru, my ji posíláme před sebou - jsme-li jí schopni - jako svůj ráj. Láska odemkne nás, svět, vesmír, protože se proměnila v celý náš vesmír. Ne v jedinou hvězdu, tu naši, která patří nám, a která rozdrtí, když se zhroutí z nebes výše jako hvězda Máchova.“*²⁰

²¹ Citát z předmluvy k překladu Dantovy Božské komedie od autora Vladimíra Mekeše.

*„Jsem Beatrice! Hled' můj pohled snést!
Jak to, že nahoru jsi přijít ráčil? ...*

*...Nevěděl jsi, že zde člověk najde štěstí?
Nač rozmýšlíš se?
Že příliš se ti teplem lásky skvějí,
jak na zemi to obyčejem není, takže tvé
oči toho nesnášejí...*

*V poznané dobro hned v tom
okamžení.“*

„Beatrice“, autor Bára Zedková, 14 let
V návrhu kostýmu se inspirovala antickou kulturou a uměním epochy klasicizmu.

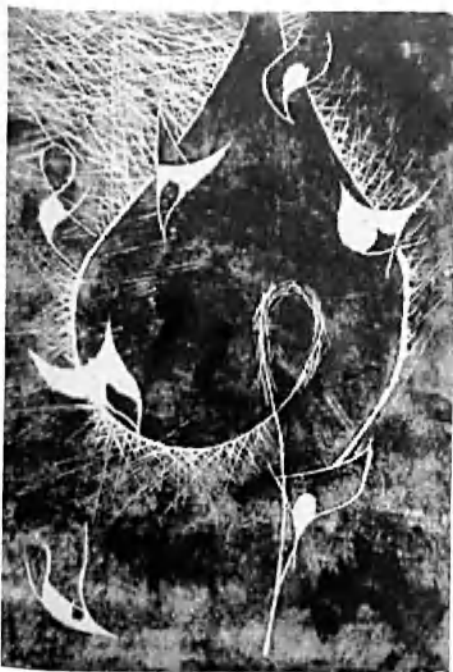
„Beatrice“ linoryt, autor Bára Zedková, 14 let

*„Ty všechny věci mají rád vzájemný,
a to je forma ona,
již vesmír podoben je Bohu v ráji.“*

Ráj ztvárnila Jana Šebelová. Použila techniku sypané batiky. Aby dílo evokovalo skutečný ráj, žákyně navrhla z hedvábných šátků různobarevné motýly, kteří na tenkém drátě ovíjejí šaty, a tím vzbuzují dojem motýlů kroužících nad hlavou.

Je to technika, o které jsem ještě nehovořila. Technika sypané batiky je velice jednoduchá, avšak látka batikovaná touto technikou vypadá velmi efektně a zajímavě. Bílá bavlněná látka se nejdříve namočí ve vodě. Pak je třeba ji dobře vyždímat. Prášková barva se z velké vzdálenosti sype malými špetkami na rozloženou látku. S barvou se to nesmí přehánět, protože barva se reálně projevuje až po nějaké době. Pro lepší vzor je možné barvy míchat nebo používat několik barev najednou. Zbytek barvy se z látky odstraní vyklepáním. Hotovou práci je nutné opláchnout ve vodě ředěné octem, aby se barva ustálila.

„Ráj“ linoryt, autor Jana Šebelová 14 let

Spolu s Rájem uvidíme i několik planet, které krouží v Dantově Ráji: projdou Měsíc, Merkur, Venuše, Slunce, Mars, Saturn a Hvězdy.

Venuše (vlevo), batika Rozálie Hanáková, Měsíc (uprostřed) a Mars (vpravo), batika Kateřina Bátorová,
Všechny kostýmy jsou vykonány technikou vázání batiky. Jen pomocí barev můžeme poznat o kterou planetu se jedná.

Beatrice: *“Ó sbore! Žijte tak, aby vaše touhy byly naplněny, pomněte, že své štěstí a svůj osud si každý neseme sám v sobě...”*

Na závěr Dante pronese myšlenku, která shrnuje konečný smysl tohoto představení:

„Vše to, co jste viděli, platilo, platí a platit bude, co svět světem bude stát.“

Dante a Beatrice

Pro velký úspěch Dantova „Božská komedie“ se předváděla dětmi formou módní přehlídky v prostorách Poslanecké sněmovny České republiky.

4.2.2. Členské státy Evropské unie.

Prezentace v programu Power Point

Nedílnou součástí dnešní doby jsou počítače. Umět pracovat s počítačem je dnes stejně důležité jako umět číst, psát či počítat. Proto je důležité se na školách maximálně věnovat vzdělávání žáků v oblasti informačních technologií.

Školy nabízejí velkou řadu programových vybavení, určených pro výuku. Stejně důležitým je i moderní a kvalitní hardware, který se rozvíjí závratnou rychlostí a zároveň rychle svou technologií stárne, a proto nutí školy do informačních technologií investovat. Výpočetní technika umožňuje žákům základních a studentům středních škol využívat nesčetné množství informací pro své vzdělání. K tomu slouží i školní výukové programy cizích jazyků, matematiky, fyziky, dějepisu apod., které pomáhají ve výuce nejen dětem, ale i pedagogům. Tyto programy pomáhají studentům při přípravě referátů, školních časopisů, projektů.

Jedním z takových projektů je skupinová, a částečně samostatná práce, vykonaná v počítačovém programu Power Point **Členské státy Evropské unie.**

Prezentace Belgie, skupinová práce, 15 let

Skupinová je proto, že nad těmto tématem pracují děti, rozdělené do menších skupin po třech až pěti osobách ve skupině, podle vlastního zájmu a rozhodnutí.

Částečně samostatnou je proto, že studenti mají za úkol mnoho informací získávat v mimoškolním čase, a to sledováním dokumentárních filmů v televizi, studiem odborných časopisů, čtením knih.

Brusel

- Brusel je hlavním městem Belgie i Evropské unie. V jeho srdci leží známé Grand Place (Velké náměstí) a okolo něj najdete řadu muzeí (mj. Muzea starobylého a moderního umění) a dalších zajímavých míst. Mezi všemi vyniká královský palác a známý "kurajecí chlápek" (Belamuseen Pinx).

Antverpy

- Antverpy leží na řece Šeldě, jsou druhým největším evropským přístavem.
- Známá je zdejší židovská čtvrť a diamantový průmysl, ale i malířské umění 17. století (okamžik vzpomínka na jméno Rubens – a výhled se návštěví Rubensův dům a galerie).
- V Antverpách jsou rovněž největší belgický židovský kostel (1666–1674) a Vlámské muzeum (1818) a královské muzeum umění.
- Za návštěvu stojí i židovské ghetto, zvláště v řadě synagogách a v 17. st.

Ardeny

- Do Arden se zřejmě vydají milovníci krásné přírody nebo zajemci o historii druhé světové války. A už sem zamířte kvůli řadě údolím a hlubokým lesům, nebo za jednou z velkých válečných vjáv. Vhodným východním bodem pro vás zřejmě bude město Namur.

Lázeňský Knokke-Heist v Belgii

- Lázeňské městečko Knokke-Heist se nachází na břehu severního moře, ne daleko belgických Brno, a nabízí se všude se pohodlně na do cestování a na psích chůzích. Město je i v roce charakterizováno výhledem východně (prohledání poznání Belgie, vždy se najde i svoji oblíbenou věc) a v každém případě je to jedno z nejkrásnějších městeček v Belgii a Nizozemí.

Účtí samostatně v mimoškolním čase vyhledávají informace o daném státě. Používají k tomu například internet, encyklopedie, nebo katalogy s nabídkou zájezdů cestovních kanceláří

Práce vypadá následovně. Skupina si vybere jeden ze členských států EU. Přitom státy se nesmějí opakovat a také se nesmí z nějakých důvodů jakákoliv členská země vynechat. Děti v hodinách výpočetní techniky pomocí internetu zjišťují veškeré informace o vybrané zemi. Další informaci doplňují samostudiem.

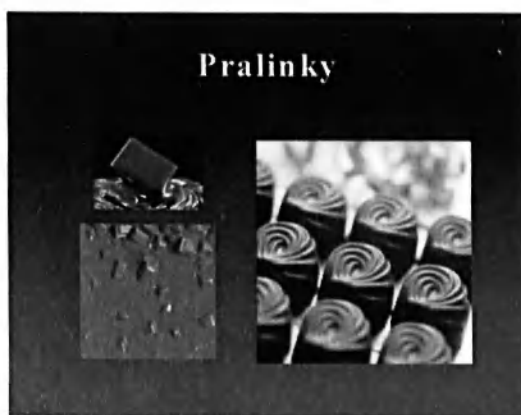
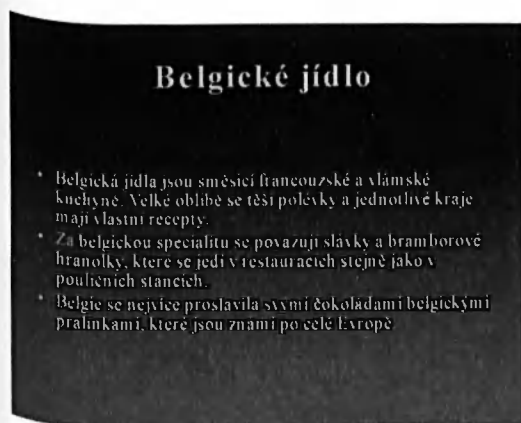
Práce v Power Pointu má být rozsahově přiměřená. Průměrný počet snímků je kolem šesti. Při práci s prezentací nesmí chybět scanner, pomocí kterého děti scénují fotografie z časopisů a fotografie ze soukromých cest.

Program Power Point umožňuje u každého snímku používat jinou animaci a jiný přechod, což dělá samotnou práci jak pro autora, tak pro diváka mnohem zajímavější. Pokud studenti pracují doma samostatně, v hodinách probíhá její přesná kontrola. Práce lze také posílat pedagogovi na kontrolu e-mailem.

Každé podtéma práci je rozděleno v prezentaci barvou pozadí, stylem písma, hudební tvorbou. Avšak práce nesmí působit dojmem přehlcení informacemi a divočinou

Po předchozí přípravě si děti ve skupině rozdělují své povinnosti. Někdo má za úkol zpracovat současnou ekonomickou situaci, někdo se zabývá, historií či kulturou. Formu prezentaci a styl si skupina volí podle vlastního rozhodnutí. Aby práce nebyla nudnou fotografií musejí být kvalitní a zajímavé, a texty stručné a srozumitelné.

Suchá data a přesné encyklopedické informace nestačí, pro zpestření prezentace studenti uvádí zajímavé informace např. o kultuře vaření uváděného státu, či moderních hudebních skupinách, festivalech a konkurzech

Velkou roli při prezentaci hraje hudba. Proto skupiny můžou se samy rozhodnout zda na úvod a závěr zazní státní hymna, lidová píseň nebo známá moderní skupina.

Hotová práce se uloží na disketu, CD, nebo FLASH disk.

Prezentace je možné uvádět formou přednášky v projektové hodině. Skupina volí mluvčího, který podává informace a odpovídá na případné otázky, a „technika“, který zajišťuje v průběhu prezentace práce softwaru a hardwaru.

Sochy v ulicích Bruselu

Historie

- Historie Belgie je úzce spjata s jejími sousedy.
- Dobývaly ji germánské a keltské kmeny. Žila pod nadvládou Franské říše.
- Po smrti Karla Smělého (1477) ji ovládli Habsburkové, v roce 1516 se stala součástí Španělského Nizozemí. Posléze Belgie patřila i Francii a Rakousku.
- V roce 1830 získala nezávislost.
- Ačkoli Belgie prováděla neutrální politiku, nevyhnuly se jí v minulém století 2 světové války.
- V roce 1948 vytvořila spolu s Nizozemskem a Lucemburskem Benelux. Následoval poměrně silný ekonomický růst a válba Bruselu za sídlo úředníků Evropské unie a NATO.
- Belgie je konstituční monarchií s federativním uspořádáním.

Prezentace lze používat i v běžných hodinách dějepisu, zeměpisu či občanské výchovy. Může zůstat v archivu školy a pomáhat pedagogům a dětem ve vyučovací hodinách

V hodinách lze zpracovávat i jiná volná témata:

1. Prezentace České republiky
2. Prezentace předmětů ve škole
3. Prezentace třídy
4. Prezentace zájmů, koníčků, mimoškolních činností
5. Prezentace dějin umění

5. Krátký přehled jiných výtvarných aktivit

Ve stručnosti uvádím přehled jiných výtvarných aktivit a projektů v hodinách výtvarné výchovy a v hodinách výpočetní techniky.

5.1. Výtvarné téma „Stromy, jako lidi“

„Starý strom“, malba pastelem, Karolína Fatyková, 12 let

Každý den cestou do školy nebo ze školy potkávají žáci rostoucí stromy. Stromy staré i stromy nově zasazené. Občas si ani neuvědomujeme, jak jsou nádherné, originální a neopakovatelné. Každý strom stejně jako člověk má svou duši a svůj život.

Děti mohou pro toto téma volit techniky a materiály podle svých představ. Práce je bude bavit a zároveň se budou moci realizovat dle svých vlastních možností. Děti formou hry a kresby vytvoří svůj vlastní svět přírody, svět pozorování a naslouchání. Výběr pomůcek a techniky by měl odpovídat povaze žáka, zároveň ale nesmíme zapomenout na to, že zvolená technika by měla stimulovat žákův výtvarný projev.

Téma „Stromy“ je jedním z nejoblíbenějších témat, a to již od chvíle, kdy dítě začíná vnímat své pocity a snaží se je předat na papír. Děti stromy malují rády. Především proto, že v ranném dětském věku není těžké namalovat strom, a kromě toho strom má v sobě jakési okouzlení, které při pohledu na něj láká k pozornosti a přemýšlení.

Pokud má dítě za úkol namalovat strom, ve většině případů malbou nebo kresbou vyjadřuje svůj vnitřní svět. Mnozí psychologové doporučují pro pochopení dětského charakteru právě malbu stromu. Testováním dětské psychiky pomocí nakresleného stromu se zabývalo několik autorů. Nejznámějším je Der Baumtest Karla Kocha, který vyšel v roce 1949. Základem jeho hypotézy je předpoklad, že kresba stromu je popisem sebe samého. Podle Kocha člověk v kresbě stromu ztvárňuje svůj pohled na sebe a svoji představu o sobě, i když si to většinou ani neuvědomuje. V kresbách stromů lze spatřit i představu jedince na světě, který ho obklopuje.

„Stromy“, dětské práce, 11 let, kresba tužkou

Před tím, než se žák pustí do práce, by měl učitel zapojit žáky do debaty o tom, jak strom roste, jak odolával větru a bouři. Jak byl mladý a křehký a jak s plynutím času se stal silným, mohutným a odolným. Nezapomene, že tématem práce je ukázat nejenom to, co vidíme, ale i vcítit se v osud stromu. Děti by měly mít na realizaci tohoto tématu dostatek času. Po debatě a rozboru modelu následuje ukázka technik a postupu při práci.

K povzbuzení zájmu a k inspiraci můžeme použít reprodukce různých výtvarných děl, fotografií, vědeckých a populárních časopisů, knih apod.

Velice zajímavou je práce Maria Cornelia Eschera „Zčeřená hladina“, (vlevo), ve které autor maluje stromy jejich odrážením ve vodní hladině. Červený strom (uprostřed), Piet Mondrian, 1908. Kvetoucí stromy, Piet Mondrian 1912. Toto je ostatečná verze červeného stromu která obsahuje jenom čáry a vlny, lehce zavěšené ve vzduchu. Ten, kdo nezná historii tohoto obrazu, se nezamyslí nad tím, že zdrojem jeho tvaru byl „Červený strom“.

Žák na druhém stupni základní školy volí libovolnou techniku podle svých představ a manuálních schopností.

I když se na první pohled může zdát, že je kresba jednoduchá, nesmíme při malování obrázku zapomínat na umístění kompozice do formátu tak, aby se jádro stromu vešlo spolu s rozvětvením koruny na papír. Dost často se při tom stává, že dítě při kresbě kmene stromu přehání jeho šířkovou proporcí. I když z pohledu dospělého lze každou práci, tedy i tu méně povedenou, analyzovat z hlediska psychologického a lze v ní nalézt vždy i něco pozitivního.

„Strom“, kresba pastelem, 12 let

Z. Altman uvádí seznam hodnotících kritérií. Toto hodnocení se používá výhradně k tomu, aby učitel lépe pochopil povahu a charakter konkrétního žáka, nikoli k tomu, jestli práce byla žákem zvládnuta na jisté úrovni. Pomocí následujících kritérií se snažíme nalézt přístup k jednotlivému dítěti. Známkování by v žádném případě nemělo ovlivňovat práci v průběhu vyučovací hodiny.

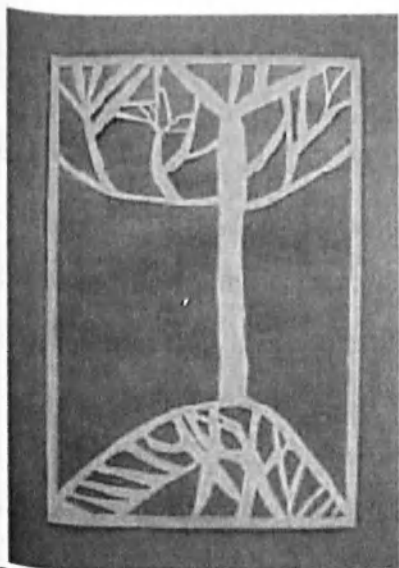
1. Posouzení kresby jako celku a způsobu provedení. Zjištění toho, co v kresbě dominuje.
2. Posouzení kresby podle velikosti samotné kresby a jejího umístění na formátu.
3. Posouzení kresby podle celkového dojmu, jakým strom působí.
4. Posouzení kresby podle síly a způsobu vedení čar a linií.
5. Posouzení kresby podle způsobů propojení a vzájemného spojení částí stromu.
6. Posouzení zralosti kresby.

Domov, kresba tužkou, Vít Hájek 15 let

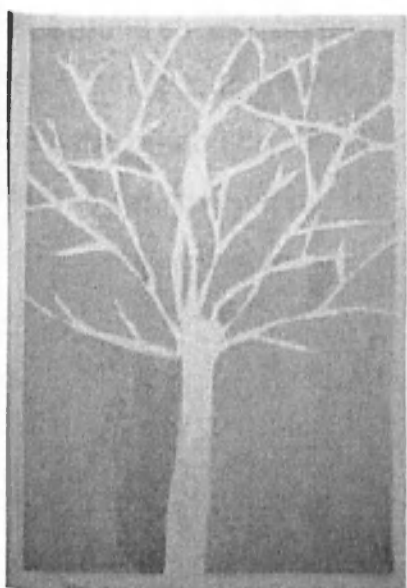
Pokud jde o posouzení kresby s ohledem na velikost stromu, tak velká kresba ukazuje na značné sebevědomí a snahu o sebeprosazení a sebezdrůznění

Technika, která se dětem velmi líbí, připomíná vitráž. Na obyčejnou bílou čtvrtku nakreslí strom souvislou linií. Aby kompozice zůstala v celku, kolem obrázku vytvoříme rámeček. Aby se práce nerozpadla jako puzzle, větve a kořeny stromu by se měly tohoto rámečku dotýkat. Pak vybereme plochy, které zůstanou vyřezané, a tužkou je zaznačíme. Řezáčkem vyřezáváme zbytečná místa, přitom dáváme pozor na tenké větve, které bychom mohli z nedbalosti nechtěně uříznout. Na práci dětí v hodině výtvarné výchovy by měl stále dohlížet pedagog, aby nedošlo ke zranění řezáčkem. Pokud čtvrtka, na které byl namalován strom, zůstala bílá, je možné jako pozadí použít papír jiné barvy, nejvhodnější jsou přírodní odstíny. Nebo naopak můžeme strom kreslit na barevný nebo černý papír a pro pozadí použít bílou čtvrtku.

Stromy, papírořez. 12 let

Stejně téma je možné zpracovat i technikou papírořezu. Tato technika je pro svou nenáročnost a zároveň atraktivitu vhodná zejména pro žáky šestých a sedmých ročníků. Žák na bílý karton nakreslí strom. Řezáčkem prořeže jen vrchní vrstvu kartónu. Opatrným pohybem sloupává větve a kmen stromu, pokud chce, aby měl strom šedoběžovou barvu, nebo všechno kolem stromu, pokud chce, aby strom byl bílý a pozadí přírodně šedé.

„Stromy“, papíroryt, 12 let

S tématem stromy je možné spojit procvičování teplých a studených barev v šestém ročníku. Děti si rozdělí tužkou papír formátu A3 na čtyři stejné obdélníky. Pak dostanou za úkol nakreslit strom ve čtyřech ročních obdobích: jaro, léto, podzim, zima. Úkolem je namalovat stejný strom v různých přírodních podmínkách. Žáci si tímto zároveň procvičí teplé barvy, připomínající sluníčko a poušť, a barvy studené, připomínající zimu a led.

Důraz je v tomto případě kladen na práci s barvami, avšak nesmíme zapomínat i na kompozici. Žáci řeší velikost a tvar stromů v proporcích k velikosti papíru. Tato práce navazuje na minulý ročník, ve kterém se děti učily základní informace o barvách (barvy duhy, barvy základní a doplňkové, světlost a tmavost barev). Žáci vyšších ročníků mohou chodit skicovat stromy do parků a zahrad. Celá třída může skicovat podle stejného společného modelu, nebo si každý žák může vybrat strom podle svých představ. Je na žákovi, jak rozhodne, zda bude kreslit celý strom, nebo jenom jeho část (kmen, část koruny, větev s listy). Učitel individuálně vysvětluje a pomáhá žákovi pochopit proporce modelu, jeho výšku a šířku, místa, kde se strom rozvětluje, hlavní a podružné větve. Stejně tak dítě má svobodu ve výběru technik, může to být muchláž, frotáž, uhel, kombinovaná technika – kresba suchým pastelem, mastným pastelem, temperou, apod.

Žáci skicují nejenom samotnou siluetu, výtvarně zkoumají také tvar a barvu listí, květ, korunu stromu, kořeny starých kmenů, které vyčnívají na povrch. Používají uhl, rudku, či jenom tužku. Pracují podle vlastních postupů, začínají nejprve siluetou nebo přímo obrysem. Poznávají a učí se vyjadřovat přírodní formy a zároveň získávají estetické cítění. Učí se hledat a objevovat.

„Strom v parku“ (vlevo), „Stará borovice“ (vpravo) perokresba, 12 let

Nesmíme zapomenout, že tématem práce je ukázat na neopakovatelnou formu a přírodní krásu stromů.

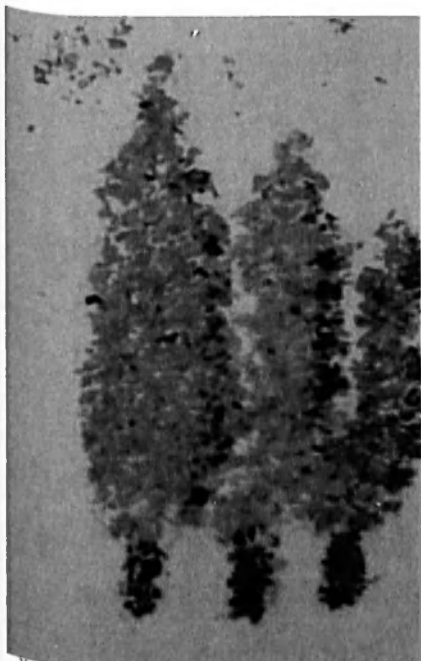

„Strom“, počítačová grafika, K. Francová, 15let

V kresbě stromu je možné poznat charakter člověka, jeho introverzi nebo extroverzi, způsob dětského emočního vnímání a prožívání. Proto při známkování je třeba si uvědomit, že kresba poukazuje nejenom na to, jak žák předepsaný úkol zvládl, ale má i diagnostickou hodnotu.

Poznávání a vyjadřování přírodních forem a tvarů je pro dítě velmi přínosné. Práce navazuje na předchozí ročníky a na zkušenosti získané v předchozích hodinách, a to nejenom výtvarné výchovy, ale také přírodopisu. Nesmíme zapomenout i na jiné předměty, které se na základní škole vyučují, a které mohou být užitečné pro hodiny výtvarné výchovy stejně tak, jako i výtvarná výchova může být přínosnou a užitečnou pro jiné předměty.

Výtvarné umění je možné spojovat s hudbou a literaturou. Při poslechu hudby je každý člověk schopen si představit nějaký děj, prostor, jakousi akci, nebo jenom formy a tvary. K vyjadřování světa stromů můžeme využít hudebních děl nebo jenom jejich částí. Přitom zvolená hudba nemusí mít nic společného s tématem „stromy“. Jedinou podmínkou je, aby hudba byla instrumentální, aby dítěti nechala volný prostor pro tok představ a myšlenek. Při malé dotaci hodin výtvarné výchovy by bylo nejlepší hovořit o hudbě v hodinách hudební výchovy.

„Čtvero ročních období, podzim“, koláž z suchých listů, Tomike Kasteladze, 12 let

Děti malují pod zněním hudby a představují si vítr, bouřku, nebo naopak tichý vánek, klid a v tom prostředí stromy. Při zpracovávání obrázků žáci sledují zjednodušování tvarů, které je pro toto téma nezbytné.

Pro zpracování stromů pomocí přírodních materiálů jsem volila hudbu na motivy Vivaldiho „Čtvero ročních období“. Děti poslouchají melodie podzimu. Jako materiál slouží spadlé suché listí různých odstínů od tmavě hnědých až po sytě červené. Listy se předem vyžehlí, a pak drtí do drobných kousků různých velikosti. Na papír se nakreslí námět, ve kterém hlavním bude strom. Předem určená místa se natrou lepidlem, pak se posypávají práškem z listů. Nesmíme zapomenout na střídání tónů a barevnosti suchých listů, které dodávají práci impresi a originalitu.

„Podzim, už nám zbarví listí...“ koláž z suchých listí, 12 let

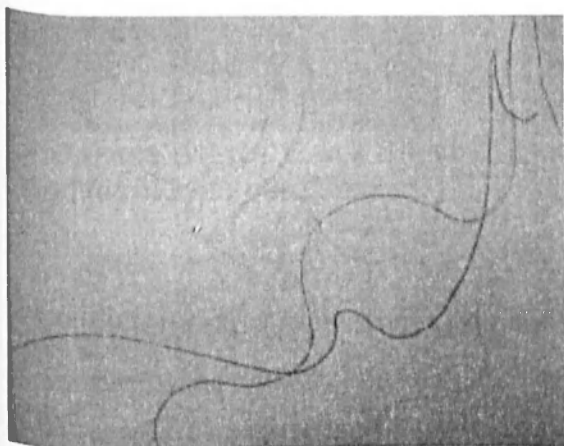
I když je to výtvarný projekt, chybí literární zpracování. Konec práce výtvarného díla ještě neznamena konec celého projektu. Další etapou by mělo být najít k práci vhodné literární dílo. Může to být sloka z písničky nebo úryvek z básně či povídky. Závěrečnou literární část projektu mohou vyzkoušet jak děti mladšího školního věku, tak i žáci druhého stupně základní školy.

5.2. Člověk a prostor

Téma je vhodnější pro vyšší ročníky základních škol a víceletých gymnázií. Je to téma, ve kterém děti pracují s liniemi a plochami. Inspirují se jak vlastními zkušenostmi, tak literárními či výtvarnými ukázkami. Hodí se k tomu libovolná technika od obyčejné kresby tužkou až po složitou trojrozměrnou kompozici z papíru, drátů, plastů či jiných současných umělých materiálů.

Toto téma poskytuje žákům vědomosti o způsobech, kterými člověk může formovat prostor kolem sebe. Ale nejenom člověk vytváří prostor kolem sebe, stejně tak i prostor působí na člověka a formuje ho. Proto je pro nás nesmírně důležité, co nás obklopuje, a jakou to má kvalitu. Působí to na nás zcela podvědomě a provází naše smyslové vnímání po celý náš život.

5.2.1. Čára, linie skvrna

„Bez názvu“, kresba tužkou, 12 let

Téma je rozděleno do třech podtémat. Prvním podtématem je čára, linie skvrna. Dítě se snaží pomocí jednoduchých čar vytvořit kompozici, která bude vyjadřovat prostor. Prostor může být statický nebo dynamický, může se rozpadávat nebo narůstat, objevovat se, mizet, může vyjadřovat určitý řád nebo naprostý chaos či náhodu.

Malujeme a zároveň si klademe otázku, co je prostor? Používáme při tom jednoduché parametry: čáry a linie. Přidáváme a ubíráme jen na tloušťce čáry a na intenzitě barvy a kontrastu. Čarou a linií se pokoušíme vyjádřit to, co je kolem nás, ať už to je hudba nebo tanec, vítr nebo bouřka, tichý tlukot srdce nebo hlasitý křik.

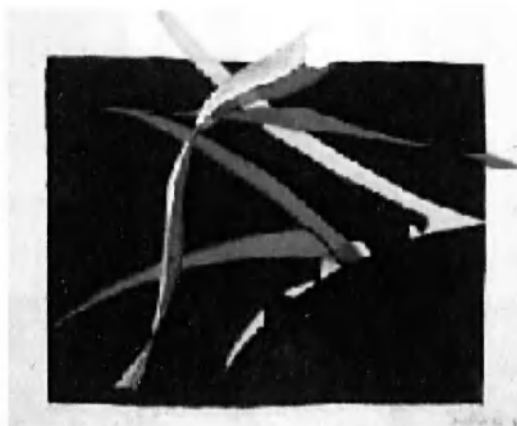
„Obilní pole“ (vlevo), Patrik Šnajdr, 12 let, perokresba, „Letní noc“ (vpravo), Šimon Blahovec, 12 let, perokresba

Malba temperou, pastelem nebo kresba tuží může vyjadřovat nejenom prostředí, ve kterém se nacházíme, ale i pocity, které v nás zůstávají díky působení našeho okolí na nás, například vzpomínky na tichý večer nebo prázdninový západ slunce. Pomocí barev a skvrn může práce vypovídat o tom, co člověk cítí, jak na něj působí určité prostředí nebo děj. Pracovat s barvami se dítě učí už v první třídě formou hry a pokusu. Ve vyšších ročnících přecházejí práce v postupné zkoumání a experimentování ve vyjadřování sebe sama.

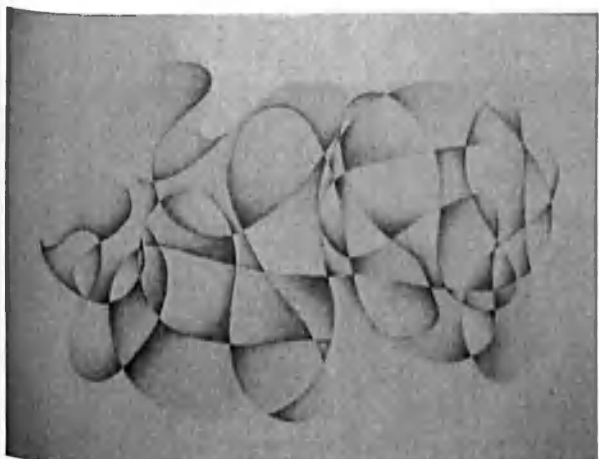
„Tichá řeka“ (vlevo), „Vltava, povodeň“ (vpravo), perokresba, 12 let. Pomoci jednoduchých tahů redisperem a tuží žákyně vyjádřila své pocity a vzpomínky na venkovní přírodu

Kompozice může být otevřená, kde máme pocit, že její „příběh“ pokračuje dál za hranice obrazu, nebo naopak její námět a energie se soustřeďuje v její určité části a je uzavřená.

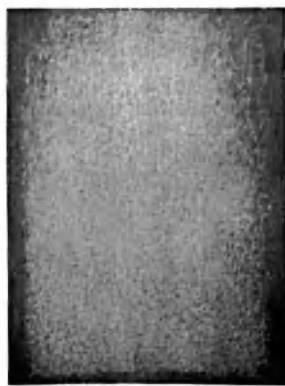
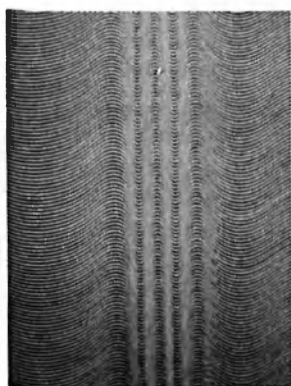

„Okno do světa“ (vlevo), malba temperou, 14 let „Tajemný pohyb“ (vpravo), malba temperou, 14 let. V prvním případě kompozice je uzavřená do černého obdélníku, ve kterém autor vidí okno, ve druhém, kompozice vyčnívá mimo černou pracovní plochu

Může být sestavena z určitých elementů - čar, křivek a meandrů, které se opakují, nebo naopak z neopakovatelných tvarů linií.

„Putování“ (vlevo), „Rovnováha“ (Vpravo), kresby tužkou, Barbara Zedkova, 15 let. Kontrast linie a pozadí při tom může vytvářet pocit jakési optické vypuklosti nebo naopak smrsknutí se

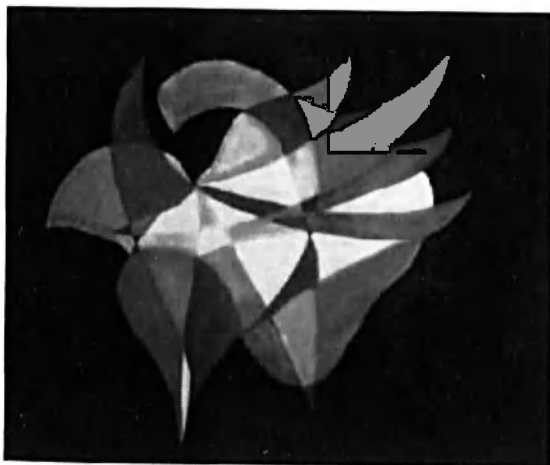
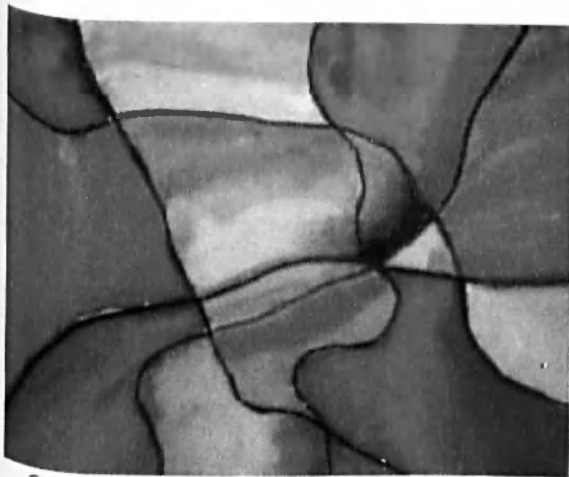
Current, (vlevo) 1964 Bridget Rileyová. V tomto díle britská umělkyně realizuje energii a pohyb tím, že vytváří pohyblivý prostor pomocí pohybových linií. „**Záření města**“, (vpravo) Mark Tobey 1994. Pomocí abstraktních grafických sítí autor ukázal na pocit při pohledu na noční ruch moderního velkoměsta.

Prolínat se, a tím vytvářet neopakovatelnou kompozici, mohou nejen linie. Stejnou úlohu mají i skvrny. Obraz, ve kterém spolupracují dvě nebo více skvrn s plynule navázanými liniemi, nevytváří žádný konkrétní námět, ale abstraktní pojetí prostoru. Škálu barev lze volit podle vlastního uvážení, od nejvíce divokých až po paletu tlumených nebo achromatických barev. Při zpracování námětu můžeme vo-

lit jak libovolnou techniku, tak libovolný materiál, například perokresba na bílou čtvrtku nebo šedý balicí papír, malba temperou nebo malba voskem a barvami na textil, malba pastelem apod.

Práce žáka 13 let Pomoci temperových barev vyjádřil pocit radosti. Kompozice „Jaro“, malba akvarelem, 15let

„Česty“ (vlevo), malba vodovými barvami na bílou čtvrtku, 14 let. „Ptáci“ (vpravo) malba temperou, 14 let

Nesmíme zapomenout, že hlavním tématem je prostor, a pocity, které díky němu vznikají, jsou jen dodatečné. Barvou a skvrnami tak můžeme vyjadřovat perspektivu, prostor, pohyb.

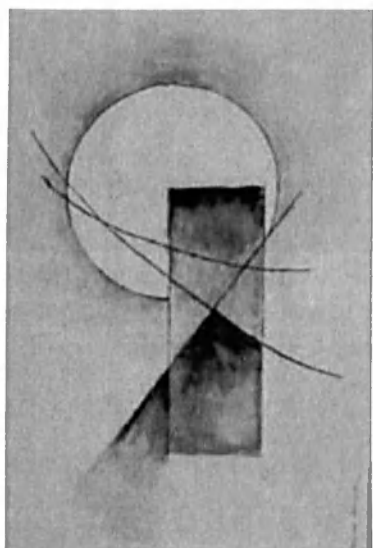
„Elektrické lampy“ (vlevo), „Pavučina“ (vpravo), perokresba. 15 let

Jedním z motivačních materiálů by mohlo být promítání diapositivů, návštěva Galerii moderního umění, reprodukce obrazů světoznámých malířů.

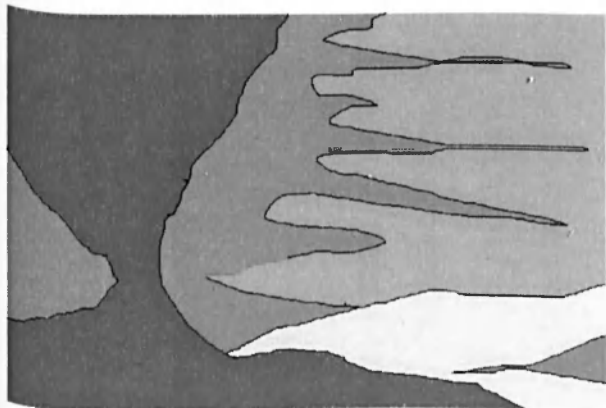
„Hlava s trčícími kniry“ (vlevo), Jean Arp 1926, humoristické dílo vyznačující se krajní jednoduchostí. „Konkrétní“ (uprostřed), Jean Arp 1923, tvar spojený s nekonečnem. Vasilij Kandinskij (vpravo), pomocí jednoduchých linií, teček a geometrických skvrn autor namaloval jezdce na koni.

Pro výtvarné práce je možné volit jak menší formáty A5 a A6, tak i náročnější, větší plochy.

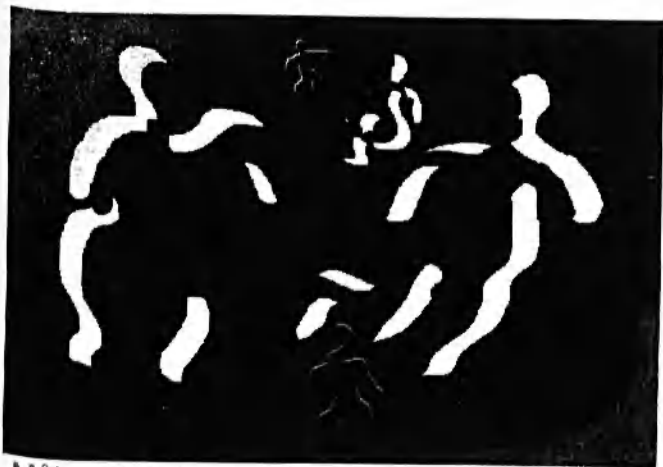

Kompozice „Prostor“ (vlevo), Anička Cinkajzlová 14 let. Zde na obrázku žákyni Aničky Cinkajzlové, vidíme geometrické konstrukce. Uprostřed obrazu se prolínají různé geometrické tvary, obdélník, kružnice, špička trojúhelníku ve sladěných černých a modrých barvách. Kompozice „Pohyb“ (vpravo), žákyně 14 let, pomocí geometrických tvarů vytvořila pohyb v prostoru

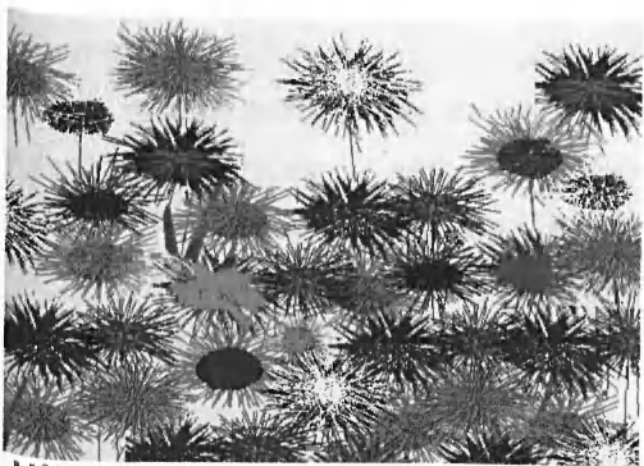
Podobný námět se dá vytvářet v grafickém počítačovém programu „Malování“ nebo „Corel Draw“. Spojením linií tónů a barev a z pomoci nabytých zkušeností z předchozích témat vzniknou zajímavé dětské práce.

„Podzim“, počítačová grafika, K. Francová, 15 let

„Můj sen“, Miroslav Hušek, 15 let, počítačová grafika. Žák zajímavým způsobem pomocí počítačové grafiky popsal příběh svého snu, v kterém putoval časem, prostorem, vzpomínkami a událostmi.

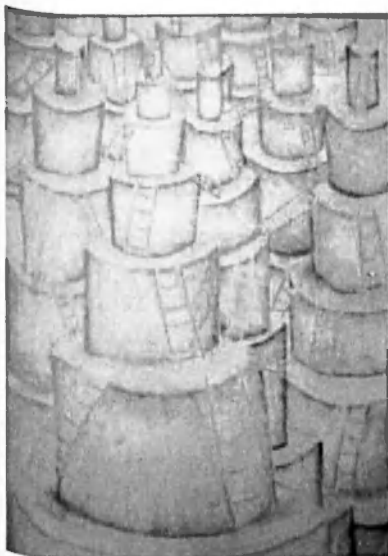
„Můj sen“, Petra Hojasová 12 let, počítačová grafika. Zde vidíme, jak stejné téma, ale s jiným, pro tento věk charakteristickým přístupem pojala žákyně 6. třídy.

5.2.2. Čas, svět, perspektiva

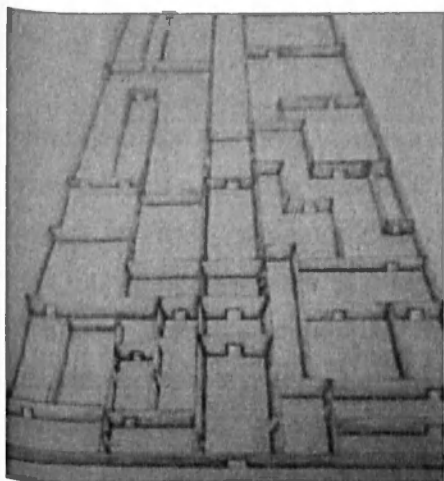
„Bludiště“, kresba tužkou, 13 let

Experimentování s linií a tvary je zajímavé, ale tím toto téma nekončí. Teď se dostáváme do další etapy práce, a tou jsou čas, svět, perspektiva. Je to svým způsobem prostor lidského života. Prostorem v čase může být například plasticky vytvořená maketa zeměkoule nebo středověká mapa mořeplavců s popisem objevených ostrovů a kontinentů. Příkladem motivu, který spojuje starověké civilizace a současný svět, je labyrint. Ten se stal v průběhu času symbolem nejenom bájných povídek starobylé Kréty, ale i lidských vztahů a lidských myšlenek.

„Bludiště“, kresba tužkou, 14 let

Děti mají za úkol motivovat se historií našeho světa a pomocí fantazie a vlastní představivosti vytvořit svůj labyrint. Fakt, že výtvarná výchova nemůže existovat jako samostatný předmět na škole dokazuje i to, že pro inspiraci daného tématu musíme sáhnout po historii starověkých kultur a civilizací. K tomu nám pomohou hodiny dějepisu. Pokusíme se lidskou představivost ukázat na příkladech dějin umění, které by mohly posloužit k inspiraci.

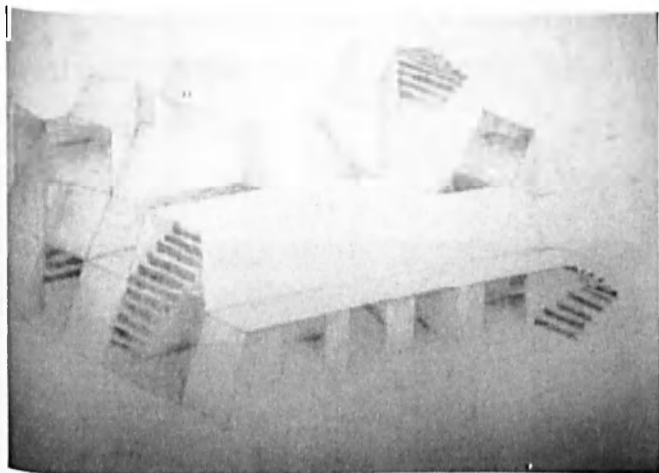
„Tajemné komnaty“, kresba tužkou, 14 let

Volba libovolné techniky nebude žáka svazovat a omezovat jeho myšlenky. Z technik se bude hodit textilní koláž, kolorovaná kresba, linoryt, suchá jehla, malba na mokrý podklad, tempera apod. Pro inspiraci můžeme používat otisky monet s Knossos nebo vzory mozaiky fasády katedrály v Chartres. Inspirovat se žáci mohou i myšlenkami představitelů moderního umění.

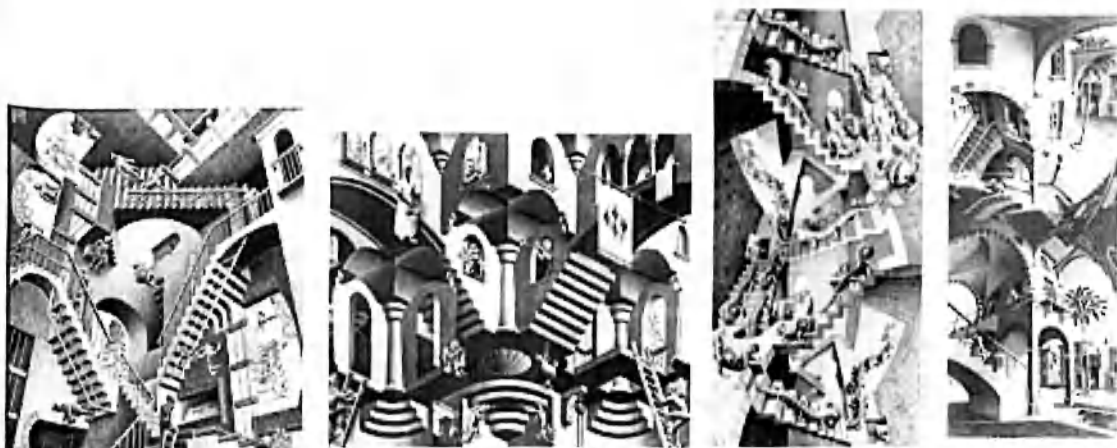
Žáci se mohou pokusit pomocí svých zkušeností nebo znalostí výtvarně vytvořit projekt labyrintu místa, času, událostí, prožívání, pocitů apod. Labyrintem může být složitá cesta života, kterou člověk musí projít, nebo chod lidských myšlenek, svět poznání, kterým člověk kráčí, historie lidské lásky.

Takto nakreslil labyrint světa Jan Amos Komenský. Na obrázku světa můžeme najít Bránu života, Bránu rozchodu, ulice šesti stavů, hrad Štěstí, náměstí a sídlo Moudrosti. „*Labyrint světa a ráj srdce, to jest Světlé vymalování, kterak v tom světě a věcech jeho všechněch nic není než matení a motání, kolotání a lopotování, mámení a šalba, bída a tesknost, a naposledy omrzení všeho a zoufání: ale kdož doma v srdci svém sedě, s jediným Pánem Bohem se uzavírá, ten sám k pravému a plnému myslí upokojení a radosti že přichází*“, napsal Jan Amos Komenský.

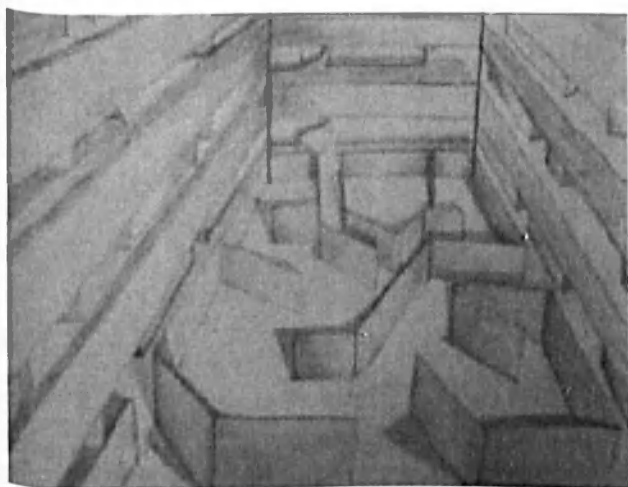

„Hrad Slavy“, kresba tužkou, Ondřej Kačer, 14 let

Jako inspirace pro téma labyrint by mohly posloužit práce Maria Cornelia Eschera, ve kterých autor představil architektonickou vizi prostoru. „*Relativity*“, „*Konkávni a konvexní*“, „*Nahoru a dolu*“, „*Dům se schody*“. Holandský malíř a grafik Maurits Cornelis Escher (1898-1972) proslul obrazy vytvářejícími optické iluze. Doslova kouzlil s perspektivou, se třetím rozměrem a s lidským vnímáním skutečnosti i obrazů.

Při výtvarném zpracování lze používat pravítko, kterým si žák může předkreslovat geometrické tvary vymyšleného labyrintu. Vhodnou volbou pro tento případ je kresba tužkou.

„Návrh na interiér galériei ve tvaru bludiště, Tereza Trefjagová, 14 let“

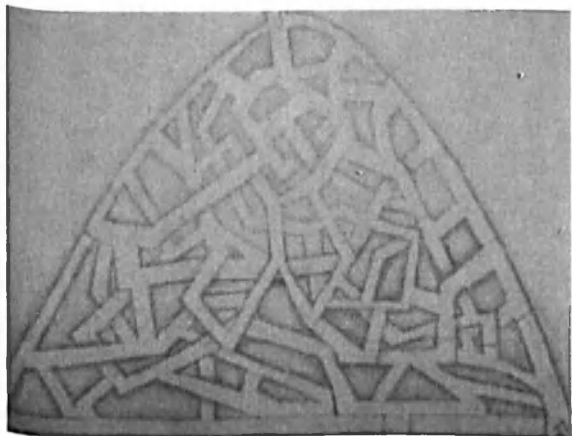
Dalším námětem by mohlo být dokreslování labyrintu podle vlastních žákových představ. Dle možností je důležité, aby učitel zachovával individuální přístup ke každému dítěti a respektoval při volném zpracování tématu žákem jeho tvůrčí názor a kreativní myšlenky.

K inspiraci poslouží kresby a malby labyrintu od renomovaných umělců, jedním z nichž byl francouzský malíř André Masson

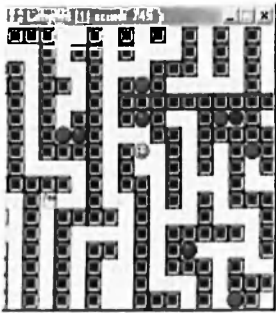

Jako zajímavá ukázka labyrintu lidské duše, slouží obraz André Massona „Labyrint“, kde autor uprostřed obrazu jakoby v břicho příšery umístil labyrint, který je obklopen propleteními motivy zkázy, zmaru, pronásledování a smrti, Tmavé barvy pozadí kontrastují se světlou barvou obludy.

Kresba jakéhosi vymyšleného labyrintu je svým způsobem relaxací a odpočinkem. A bude ještě více užitečná, pokud bude poskytovat možnost uvolnění a snížení napětí.

„Mraveniště“, návrh bludiště pro školní časopis, kresba tužkou, Karolína Roubalová, 13 let

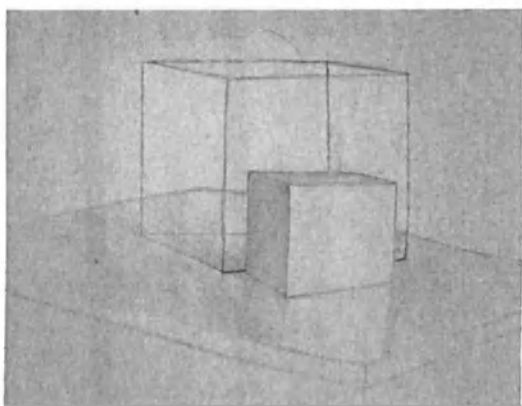
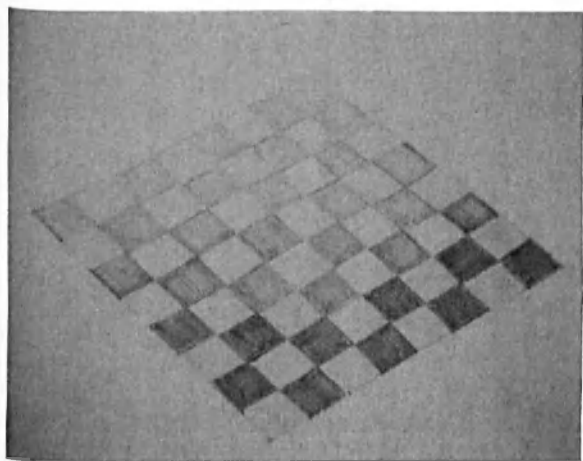

Labyrint bloudění, počítačová hra. Labyrintem lze dnes procházet i ve virtuální podobě. Moderní počítačové hry nabízejí velké množství vtipných a zajímavých labyrintů, u kterých člověk může odpočinout a zároveň procvičit své orientační smysly. Může i sám navrhnout bludiště pro počítačovou hru.

Žák, který ovládl vymyšlený labyrint, se může pustit do dalšího podtématu. Je jím perspektiva. Za inspiraci mohou posloužit práce známých umělců, kde pro vyjadřování prostoru perspektiva má velký význam.

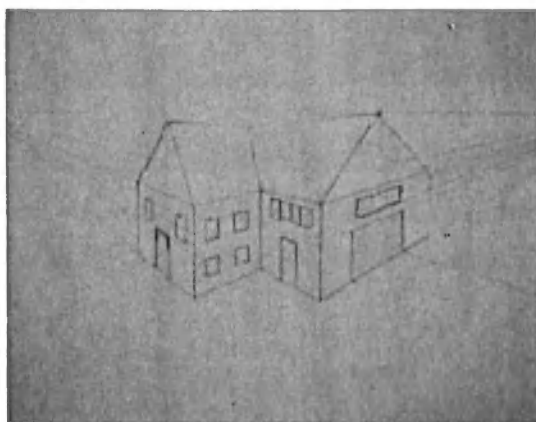
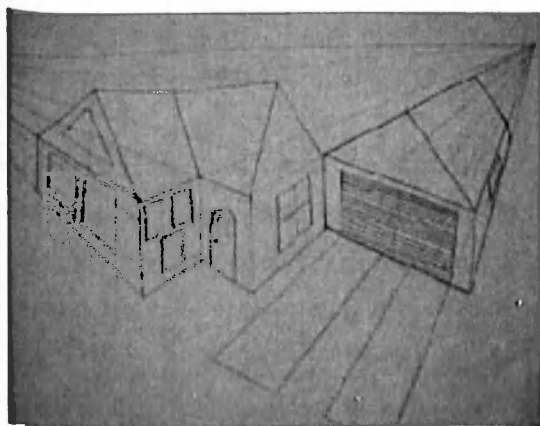

„Kabyline v akci“, Victor Brauner, Znepokojivé Múzy, Giorgio de Chirico, 1916, Postavy na schodech, Salvador Dali 1940

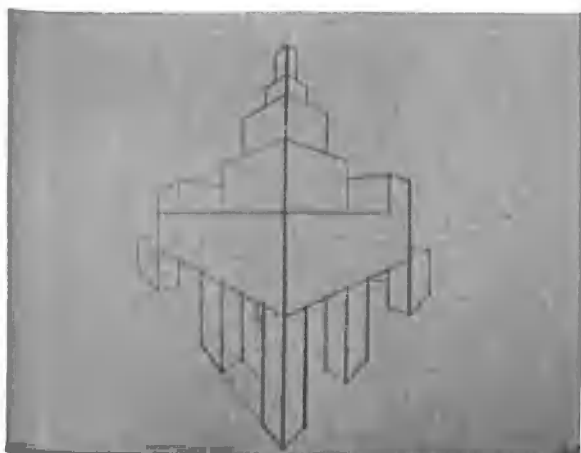

Perspektivu lze procvičovat klasickým způsobem, a to tak, že žáci procvičují zákony perspektivy kresbou klasického zátiší. Může to být obyčejná šachovnice s poházenými figurkami nebo množství naskládaných na sebe krabic. I když procvičování perspektivy není pro děti příliš zajímavým, rodiče žáků, které plánují studovat střední umělecké školy si toto téma přejí. Na většině středních uměleckých škol perspektiva je součástí talentové zkoušky.

Pro děti které perspektivě rozumí, je vhodné nabídnout volnější téma prostorové perspektivy, kde můžou kromě klasické perspektivy používat i vlastní fantazii.

Projekty domů, kresba tužkou na bílou čtvrtku, 14 let

Návrh na projekt moderního domu pro obchody a kanceláře. V. Šporh, 15 let

Spojením prostoru a času jsou mapy. Mapy staré, vyřezané na kůži, psané na papýru, vyryté v jeskyních, či mapy nové, vyfocené pomocí satelitu. Mapy kontinentu, států, měst.

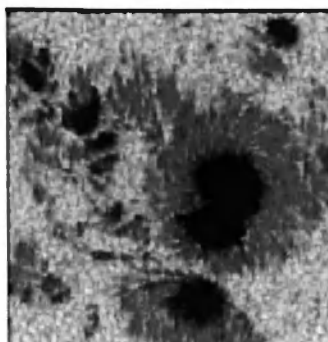
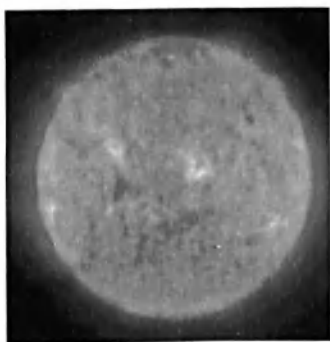

Kartografické obrazy Moravy (foto 1, a 2) Alegorická mapa Čech v podobě růže (třetí v pořadí). Rytinu vytvořil Kristián Vetter podle obrazu Pavla Aretina z Ehrenfeldu. Mapa (vpravo), namalovaná na gazelí kůži admirálem tureckého loďstva v roce 1513. Ve středověku existovala celá řada map mapujících Středozevní moře.

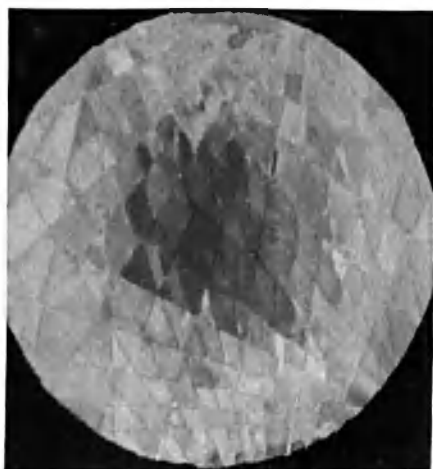
Žáci můžou vytvořit svou vymyšlenou mapu, technikou koláží z barevných odstřížků látky, nebo z přírodních materiálů, jako např. hrách, ryže, fazole apod.

Děti se hrají na starověké mořeplavce, a malují mapy vymyšlených míst. Malují a kreslí na šedý balicí papír, aby mapa byla nejopravdovější. Kromě kresby tužkou můžou volit malbu štětcem, kombinovat malířskou techniku s koláží nebo s kresbou uhlem či rudkou. „Cesta za pokladem“ (vpravo dole), malba voskovým pastelem na balicí papír, 11 let

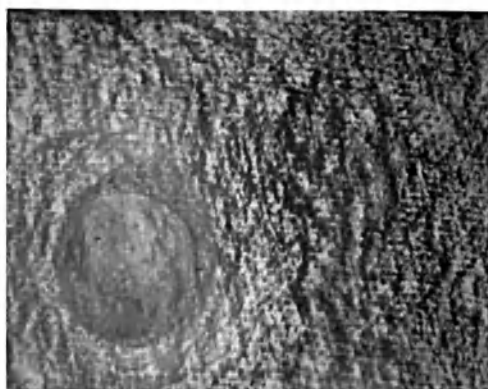
inspirovat se můžou nejenom mapami naší planety. K inspiraci poslouží i satelitní snímek povrchu Slunce, kde můžeme spatřit neopakovatelné barvy a skvrny, vzniklé z důvodu probíhajících chemických reakcí a erupcí.

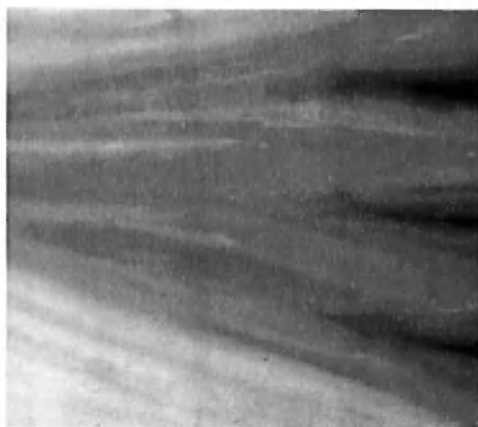
„Pohled na slunce skrz popraskané sklíčko“ malba temperou, 15 let

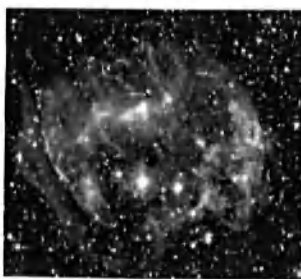
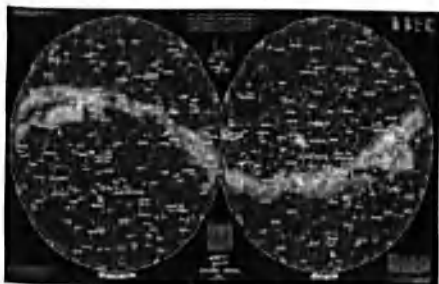
„Slunce“ malba pastelem, 12 let

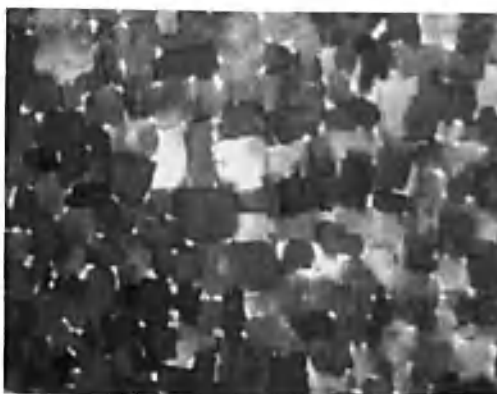
„Naše slunce“ malba temperou, 13 let

Existují však nejenom mapy různých míst na naší planetě. Zajímavou pro dětskou fantazii bude i hvězdná obloha.

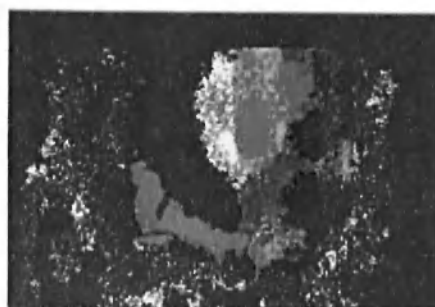

Mapa hvězdné oblohy (foto vlevo) Satelitní snímek hvězd ve vesmíru (foto uprostřed a vpravo)

„Satelitní snímek“ malba temperou, 14 let

Děti malují mapy, které by připomínaly satelitní obrázky. Při tom můžou pomoci větších nebo menších čtverců, „zvětšovat či zmenšovat pixely“

„Vesmír“ (vlevo), „Hvězdná obloha“ (vpravo), počítačová grafika, Patrik Šnajdr, 13 l.

5.2.3. Místo, město, architektura

Další projektovou etapou je místo, město, architektura.

„Malostranská mostecká věž“, perokresba, 12 let

Žáci malují místa, které nějakým způsobem zanechaly stopu v jejich paměti. Zážitky z cest, tématické návštěvy historických zřícenin a kulturních památek. Malují pastelem, uhlem, křídou, temperou, vodovými barvami. To všechno, co by mohlo co nejreálněji vyjádřit jejich pocity a vzpomínky na určité místo.

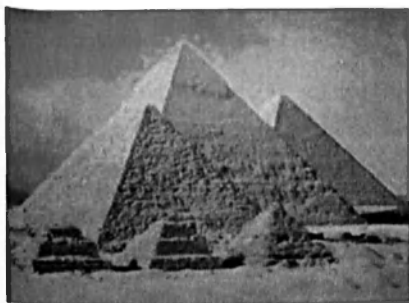
Cílem tohoto tématu je rozvoj chápání a estetického vnímání toho, co je kolem nás a co na nás vědomě nebo podvědomě působí. Vidíme kolem sebe systém prostorových forem s zajímavými tvary a barvami. Architekturní budovy hradů, zámků, parky a zahrady, vytvořené přírodou a rukama člověka, staré rotundy i současné moderní domy. Není to jenom statická záležitost, která se skládá ze čtyř stran. Je to i estetický dojem, proces rytmického přechodu jedné strany v druhou, jednoho tvaru v jiný, minule kultury v budoucí kulturu.

Hrad Svojanov, malba temperou, 14 let

Na tématické škole v přírodě na hradě Svojanov děti ve večerních hodinách skicovaly nejen okolní krajinu ale i sam hrad.

Prostorové výtvarné práce pomáhají dětem pochopit výtvarnou formu, a seznamují žáky s konstruováním prostorových objektů. Pomocí prostorové tvorby, zkoumáním forem a myšlenek žáci pochopí zásady a řád architektury. A nejenom architektury. Prostorovou tvorbou se dají vyjádřit i věci nehmatatelné, jakými jsou hudba, tanec, světlo, noc apod.

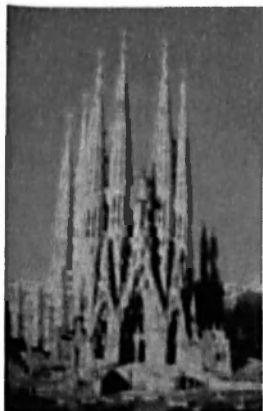

Pro vytvoření prostoru je vhodným se pustit do trojrozměrných projektů. K inspiraci může posloužit i 4 500 let stará Cheopsova pyramida. Její přesné tvary mají v sobě jednoduchost a zároveň dokonalou krásu. Její forma navazuje na pořádek a řád.

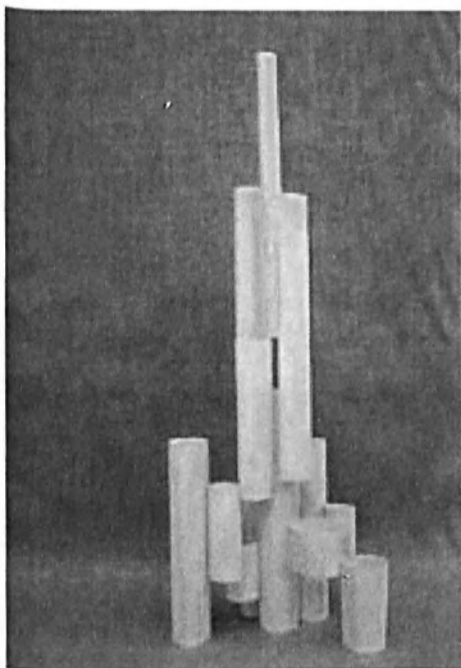
Pro nedostatek času, který je odveden na tak náročný projekt, toto prostorové téma se dá dělat ve skupinách o třech až pěti žácích. Pro práci ve skupinách děti rozdělujeme podle jejich schopností. Tímto předcházíme stresovým situacím. Žáci

s nižší úrovní celkového nadání jsou více sebejistí a mnohem tvořivější mezi žáky stejněnadánými.

Pro svou tvorbu žáci mohou používat obyčejný tvrdý papír, kartón, plech, zahradnické pletivo, fólii, různé umělohmotné materiály, které se dají tvarovat, a materiál, připravený k recyklaci. Uplatňují při práci zkušenosti, získané v minulých ročnících. Výsledkem práce by měla být harmonie barvy, správných a vyvážených proporcí a správná volba materiálu.

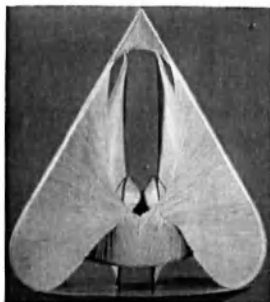
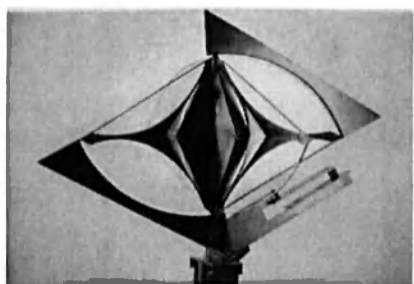
Antonio Gaudi. Kostel Sagrada Familia (svaté rodiny), 1884 – 1926

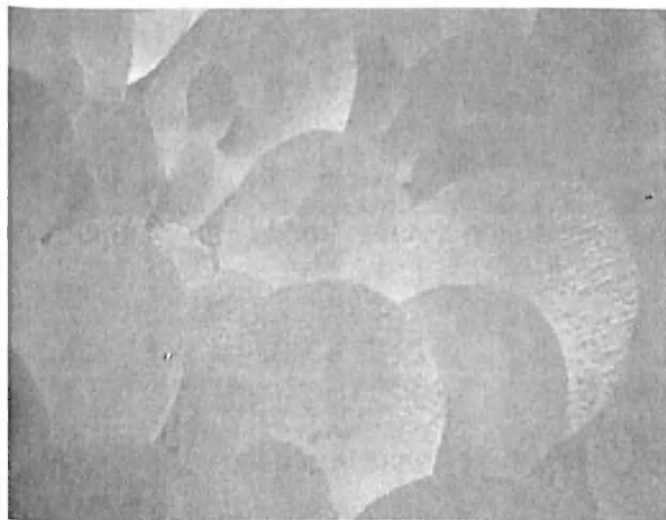
„Katedrála“, 14 let, k inspiraci posloužil kostel „Svaté rodiny“ Antonia Guadiho

Plastickou tvorbou vytvářejí architektonické objekty. Nemají v žádném případě za úkol vytvořit kopii, nebo naturalistický zmenšený originál. Musí kreativně

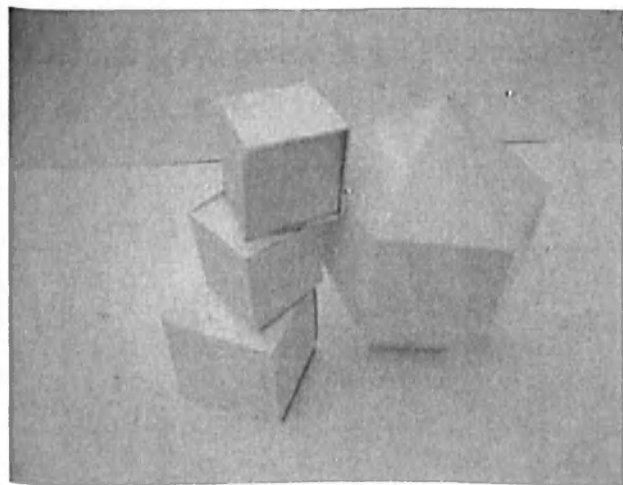
tvořit, stačí při tom používat jen obyčejný papír, protože i papír má svou přirozenou krásu.

Konstrukce v prostoru (vlevo), Antonin Pevsner. Konstrukce, spojená různými tvary v prostoru, připomíná pevný a dynamický stroj. Má v sobě jednoduchost a originální krásu. Svět (vpravo), 1947 Antonin Pevsner. Ponětí světa pomoci rovinných ploch a křivek vytvořených z drátů.

„Křídla hudby“, Jaroslav Brabec a Tadeáš Bečvář, 15 let kluci vystřihávali a nalepovali z papíru kužely, které svým tvarem připomínaly peří na křídlech

„Bez názvu“, Karolína Brumlová, 14 let, papír

- **Moje město.**

Naše vzpomínky a myšlenky hodně často jsou vázané z místem, kterému říkáme město. A rozsah působení městské architektury na naši psychiku je obrovský.

„Vzpomínky na večerní město“, malba temperou, Daniel David, 15 let

Město může mít stopy osad - zbytky starověkých zdí, ulic, brán mostů apod. Tyto architektonické památky vyvolávají v nás různé pocity, nutí nás k zamyšlení. Líbí se nám svojí jednoduchostí a mohutností, nebo naopak křehkostí a neopakovatelností křivek a tvarů. Je to místo propojení a společné komunikaci technických a průmyslových budov, architektonických památek, přírody, uměleckých soch, a v neposlední řadě i lidí.

„Malostranská mostecká věž“(vlevo), Patrik Snajdr, 12 let, perokresba, „Večerní Praha“(vpravo), linoryt, 15 let

Starověké hradby připomínají svým plánováním magické znaky. I starověká města byla postavena tak, aby se všechny ulice scházely v centru. Byla obklopena zdi a hradbami. Ta stejná města se s uběhnutím času měnila. Vedle starých budov vznikaly nové. A proto dnes je možné vedle umění gotického spatřit budovy doby renesanční, barokní. Město s uplynutím času se stává svědkem lidí žijících na stejném místě, ale v jiný čas. Vedle staré části vyrůstala nová a ta pak stárla, když vedle ní vyrůstala nová. Vznikaly jakési prstény, obklopující město. Latinské slovo *urbs* znamená město, a latinské slovo *orbis* znamená kruh . Zdá se, že podobizna těchto dvou slov není náhodná.

Satelitní snímek Paříže

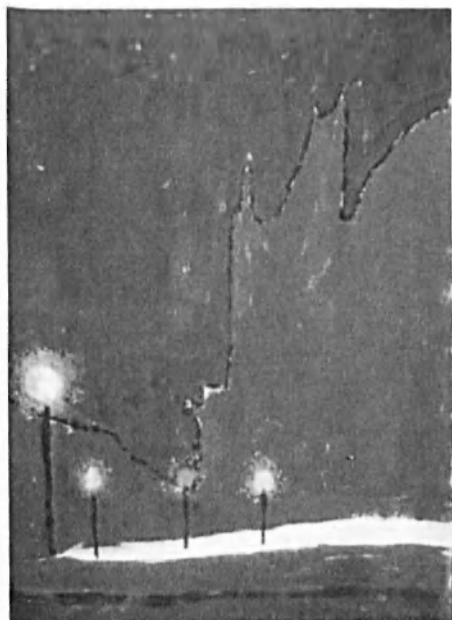

Mapa Prahy

Děti v hodině výtvarné výchovy můžou namalovat mapu svého vymyšleného města, kde si z ptáčího pohledu můžou pohrát s plánem ulic, domů, hradeb a zámků.

Samo město se nám může líbit nebo nelíbit. Všechno záleží na místě, odkud jsme se na město dívali. Staré a klidné ulice, střechy i okna fasád, a také vzpomínky, které nám zůstaly. Děti můžou vyzkoušet pomocí barev vyjádřit své pocity z návštěvy města. Město ráno, nebo město po západu slunce, Město staré a klidné, nebo město průmyslové se spoustou továren, znečišťujících životní prostředí.

„Podzimní večer v Praze“, 14 let, malba temperou

Kostel v Soestu, Christian Rohlf, 1918, tempera na plátně. Středověké městečko se špičkami kostelů objevil a namaloval barvou pastózních tonů. *Rouenská katedrála*, Claude Monet, 1892 – 1894 Stejný pohled na katedrálu v průběhu dne.

Téma, město v rámci rámcových vzdělávacích programů je možné zpracovávat ve spolupráci s předměty dějepisu, zeměpisu, přírodopisu, hudební či občanské výchovy. Děti v hodinách dějepisu proberou historii svého města. Formou přednášek a výletů poznají jeho kulturní a historickou minulost. Pomocí knih, internetu a časopisů nahlédnou do míst zapomenutých lidmi nebo zničených časem. Hodiny dějepisu pomůžou dětem pochopit kdy, jak a proč města vznikaly, a jakou historickou stopu v nich zanechala doba.

Téma „Stověžatá Praha“, 15 let, papírová vitráž

Neméně důležitou otázkou bude záchrana památek, a také ekologická situace ve městě. Všechny tyto otázky se mají probírat se vzhladem k věku dítěte. Zdalo by se, že takovéto otázky děti bavit nebudou. Odpověď je jednoduchá. Když to baví učitele, a je tím zaujat, motivuje tím i žáky.

„Karlův most“, Kristýna Kothánková, 15 let. Tisk na papírovou koláž. Práce je originální a zajímavou jak z pohledu kompozičního řešení, tak z pohledu techniky a volby barev. I přesto, že děti Karlův most skicovaly v dopoledních hodinách, dívka volila tmavší barvy a tóny, které spíše připomínají večerní Prahu. Při tom se vyhnula klasickému zobrazování, které můžeme vidět na pohlednicích v trafice nebo obchodě s dárky.

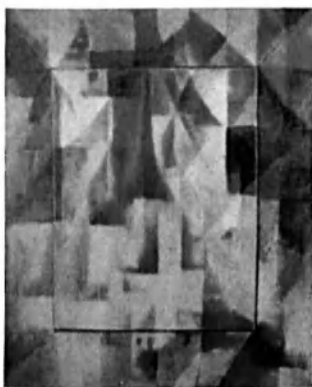

„Pohled na Malostranskou mosteckou věž“ Martin Kopeček, 15 let. Na obrázku vidíme ukázkou krásy Karlova mostu. Žák zvolil originální techniku tisku tiskacími barvami na papírovou koláž. Vrstvení nalepených papírů a pokrytí barvou jenom jejich vrchních vrstev dává možnost vytvoření pocitu perspektivy a prostoru.

„Dům v červené zahradě“, tisk na papírovou koláž, Jonatan Merta, 14 let. Tvorbě námětu pomohla báseň „Dům v červené zahradě“, která inspirovala žáka k dost modernímu zpracování tisku. Rotundu v románském slohu vytvořil v tmavočervených odstínech, jako i zahradu vedle budovy

Přednášky, které zajistí dětem škola v rámci vyučovacích hodin a galerie i výstavy, pořádané muzei ne jenom v době vyučování, ale i v mimoškolní době pomůžou dětem více poznat své město, pochopit jeho problémy, minulost i současnost. Neméně důležitou cestou k poznání bude prohlídka fotografií, filmů, časopisů či knížek.

Okno k městu (vlevo), Robert Delaunay, 1912, olej na plátně. Originální abstraktní pohled z okna na město, používá při tom hru světla a barev. Rám obrazu je pomalován, a tím doplňuje sám obraz. Téma pokračuje mimo plochu plátna. Rám zde slouží jako okno, ze kterého vidíme městskou architekturu. Zelené špičky kostelů nám připomínají letní teplý den, a slunce osvětluje bíle zdi budov. Obraz vyvolává pocit radosti a dobré nálady, jakoby se člověk sotva probudil, podíval se z okna a uviděl nádherné město, zalité letním ranním sluncem. Autor obohatil kubistickou malbu světlem, barvou a abstraktním projevem. Barva je uzavřená do ploch, a podléhá zákonům rytmu a pohybu. Kdo má vnímavé oči, vidí, že barvy vytvářejí modulace, monumentální spojení, hloubky, vibrace, hry, že barvy dýchají.“ charakterizuje své práce sám malíř. *Krajina v Montreuil (vpravo)*, Albert Gleizer 1914, olej na plátně. Na obraze vidíme rozložené geometrické tvary jasných tónů, které nám připomínají stromy, a domy.

Pro menší děti druhého stupně základní školy, které ještě nemohou zvládnout linoryt, je dobré nabídnout místo lina plastelín. Na A4 děti si nanesou tenkou pětimilimetrovou vrstvu plastelínu. Ostrým předmětem, kružítkem nebo tužkou nakreslí podle předlohy, kterou předem sami navrhli, obrázek. Pak tupým rydlem na linoryt vyřezávají místa, která na konečném otisknutém obrázku budou světlé. Postup je stejný jako při linorytu, s tím rozdílem, že se z modelínové plochy tvary vyřezávají lehčeji než z lina. Při tom pracují v jednoduchých geometrických tvarech. Po vytisknutí vznikají originální dětské práce. Matrici můžou děti používat několikrát, při tom po každé při nanášení na plastelínovou desku jiné barvy, vzniká jiný obrázek. O volbě barevnosti a tónu rozhodují samotné děti.

„Toulky starou Prahou“, „Moje město“, plastelínové sgrafito práce žáků 13 let

„V Praze prší“, „Pražská renesance“, plastelínové sgrafito práce žáků 13 let

Děti šestých až sedmých ročníků při zpracování téma „Moje město“ mohou volit jednodušší techniku papírořezu nebo papírorytu.

„Renesanční Praha“ Lenka Netušilová 12 let

Na tvrdý karton, který je z jedné strany bílý, a z druhé přírodně šedý, děti kreslí obrázek obyčejnou tužkou. Kresba má maximálně dva odstíny: světlý a tmavý. V místech, předurčených stínům, se opatrně, pomoci řezáčku sloupává vrchní bílá vrstva. Světlá část zůstává nedotknutelná. Toto vyřezávání na bílý kartón děti baví proto, že se jedná o poměrně jednoduchou techniku. Práce není zdlouhavá a nepotřebuje příliš času. Kromě toho, děti v tomto školním věku přirozeně dávají přednost rychlejším technikám.

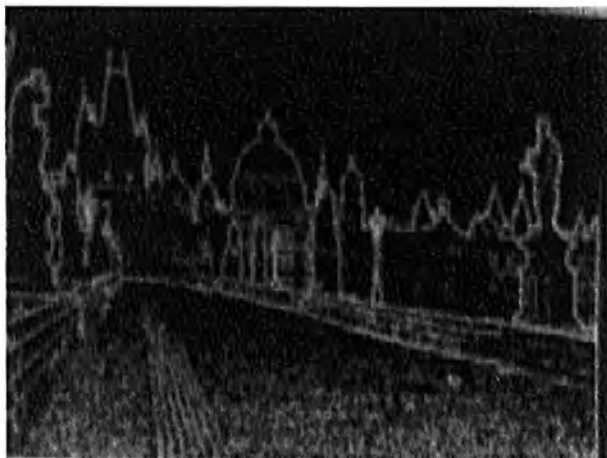
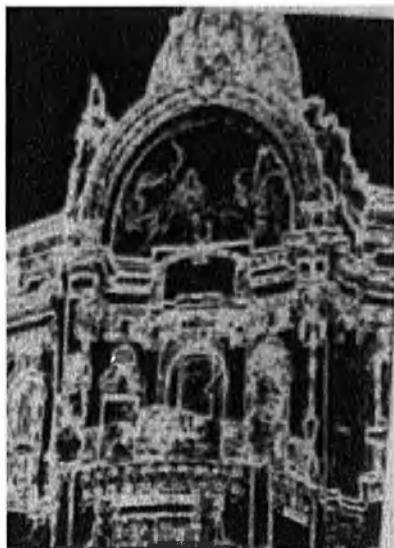

„Praha“, Štěpán Uherek, 11 let

Výtvarné téma lze zpracovávat v grafických počítačových programech.

„Moje město“ Michal Vaniček, 12 let, počítačová grafika vykonaná v grafickém editoru Malování

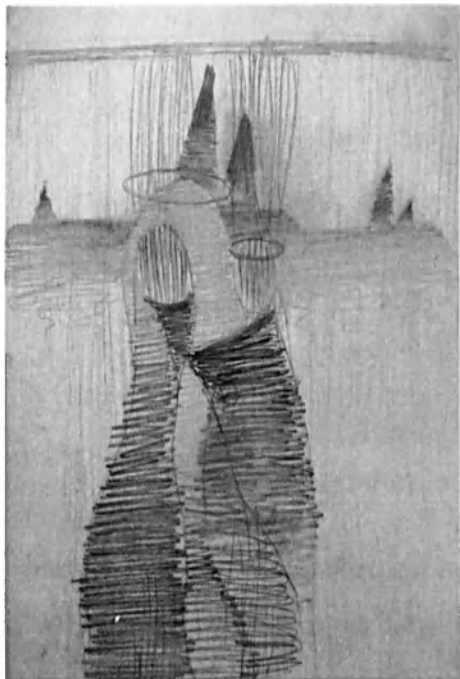
„Obecní dům“ (vlevo), Milan Sova 13 let, počítačová grafika, „Karlův most“ Jan Pour 13 let, počítačová grafika

Na těchto čtyřech obrázcích můžeme vidět rozdíl grafického výkonu mezi dětmi 6. a 9. tříd. Děti 6. tříd spontánně malují v grafickém editoru Malování svoje město: Žáci 9. třídy práce vytvářejí pomoci fotografií v složitém počítačovém programu Corel Draw.

Děti starších ročníků a děti více nadané mohou téma „Moje město“ zpracovat ve výtvarném atelieru, pokud škola je dobře vybavená a má dobré pedagogy – odborníky. Pokud je práce objemnější a prostorově větší, pracují ve skupinách.

Na starý rám se natáhne osnova, která musí být z provazů nebo silných nití, aby se při práci neprotrhla, jinak by bylo složitě práci opravovat. Děti si nakreslí návrh, podle kterého budou gobelín tkát. Návrh rozmístí pod osnovu a nitě podle barevnosti proplétávají mezi nitěmi osnovy.

Tématem bylo město v době Vánočních svátků. Žáci vytvořily postavu Madony s Ježíškem. V pozadí vidíme Karlův most. Téma spojuje jak historii a architekturu města, tak i lidové tradice obyvatel Prahy.

Předběžný návrh na gobelín „Vánoční město“, skupinová práce.

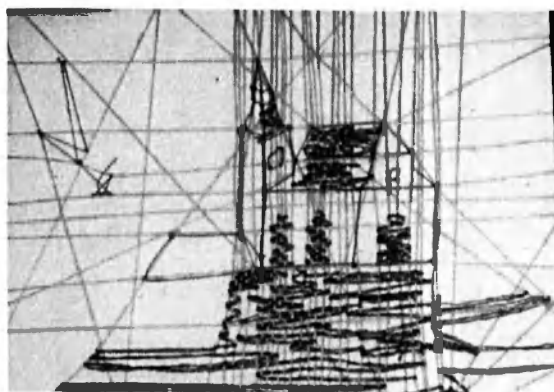
Nad gobelínem pracovala skupina žákyň deváté třídy. Pomocí tkaní byl vytvořen Karlův most, hlava Madony a miminko. Zbytek gobelínu tvoří volně spadající nitě, které přidávají gobelínu lehkost. Tento způsob tkaní je vhodný právě pro základní školy, protože práce není tak objemově náročná.

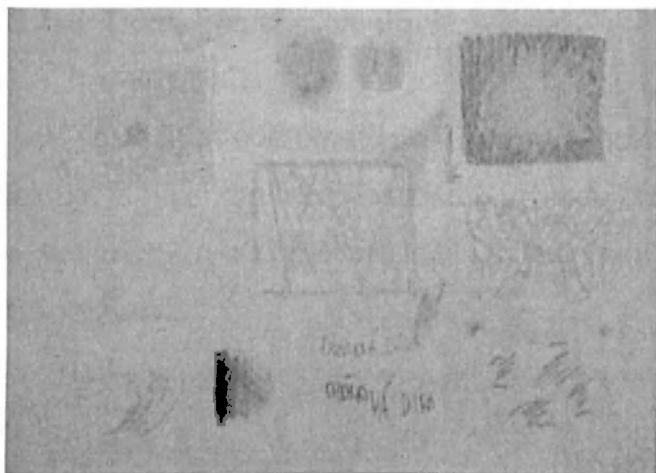
„Praha - Vánoční město“ skupinová práce, 15 let 200x200cm

Menší děti můžou vyzkoušet své možnosti ve tkaní mini-gobelínů.

Při výtvarných pracích s textilem se děti učí chápat materiál a získávají k němu vztah. Jenom přímou prací s textilem žáci poznají jeho možnosti využití ve výtvarné výchově. Taková textilní technika není náročná na čas i na finanční možnosti žáků a školy. Pokud by práce byla objemově větší, může nad ní pracovat větší skupina dětí.

„Gotická katedrála“, Anička Cinkajzlová, 13 let

Návrhy na niťak, 15 let

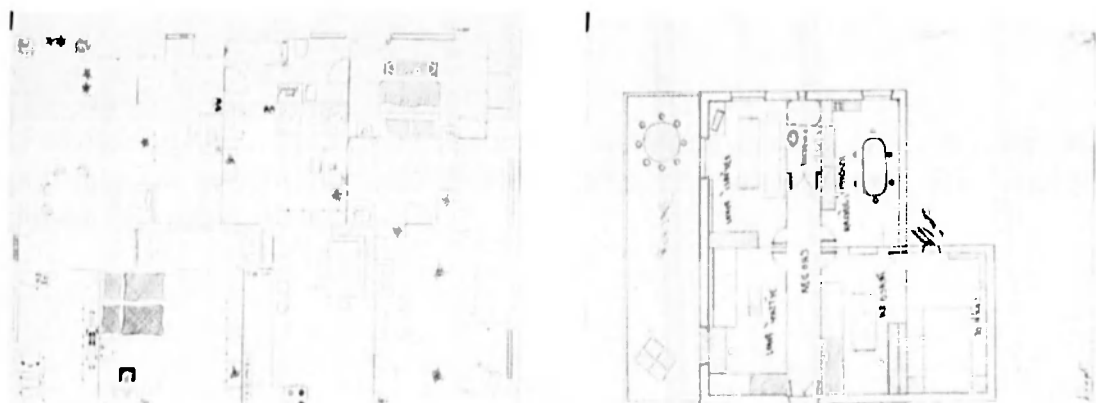
Děti, kteří rádi pracují s barvami, mohou vyzkoušet malovat barvami na sklo. Inspiraci můžou posloužit vitráže gotických katedrál. Postup je následující. Na bílý papír velikosti skla namalují tužkou obrázek tématu. Na papír položí sklo, a černou barvou na skle omalovávají z papíru kontury postav a předmětů. Poté, když černá barva uschne, se můžou pustit do vybarvování průhledných čtverců, trojúhelníků, různých obdélníků, které připomínají svojí formou barevná sklíčka.

„Svatá rodina“, malba na sklo, skupinová práce, 12 let

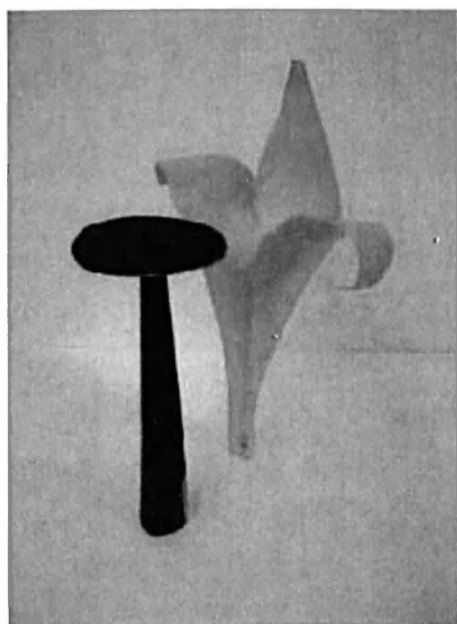
5.2.4. Dům, interiér, design

V posledním podtématu se budeme věnovat designu. Protože součástí projektu je nejenom řešení vnějšího vzhledu architektury, ale i její vnitřního vzhledu – designu. Aby architektura ladila s designem musí se navzájem doplňovat a respektovat.

Děti mají za úkol navrhnout svůj vysněný byt. Rýsují půdorysy bytů, v kterých rozmísťují koupelny, kuchyňské linky, nábytek, apod. Pracují a zároveň diskutují o tom, jakým by měl být nábytek v té či jiné místnosti, kde má stát stůl, aby se racionálně využívalo denní světlo, a další důležité otázky, které vznikají při zařizování bytu

V dnešní době design existuje v různých odvětvích výtvarného umění, od designu nábytku až po oděvní návrhářství.

„Židle banán“, návrh na židli a stůlek do cukrárny, 15 let

„Polohovatelné lehátko“ „Aby se nám na zahrádce lenošilo opravdu pohodlně, potřebujeme si pořídit polohovatelné lehátko... a k tomu pár polštářků“: autor Janek Čížkovský 13 let.

Pro toto téma učitel potřebuje řadu ukázek, které by dětem posloužily inspiraci. Naštěstí existuje řada populárních časopisů o bydlení, veletrhů nábytku, výstav galerií apod.

Salvador Dali, křeslo s rukama 1936, pohovka 1936

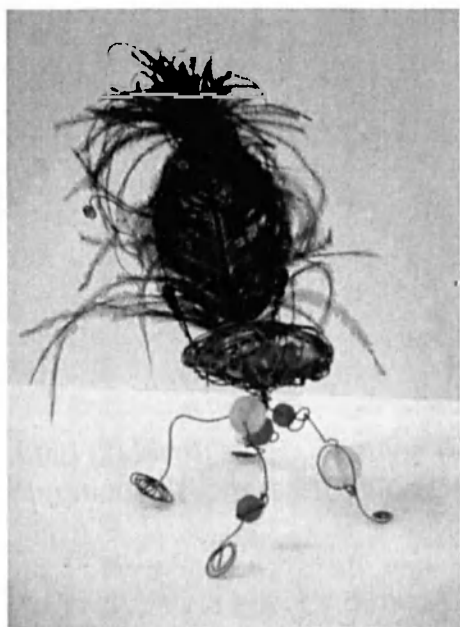
Dnes designéři se inspirojí historií židli a sedáků od starých Egyptanů či antických Řeků přes gotiku, renesance až po nábytek secesní či kubistický. Nábytek se vyrábí jak ve velkých sériích, tak i v malých, podle návrhů renomovaných designérů.²¹

²¹ „Výtvarná výchova v 7. a 8. ročníku“, str.320, Šamšula P., Gutnová J., Leština V.

Židle s podnožem Martina Dlouhá 13 let, pohovka s bílými polštářky Aneta Kulhawiková 13 let

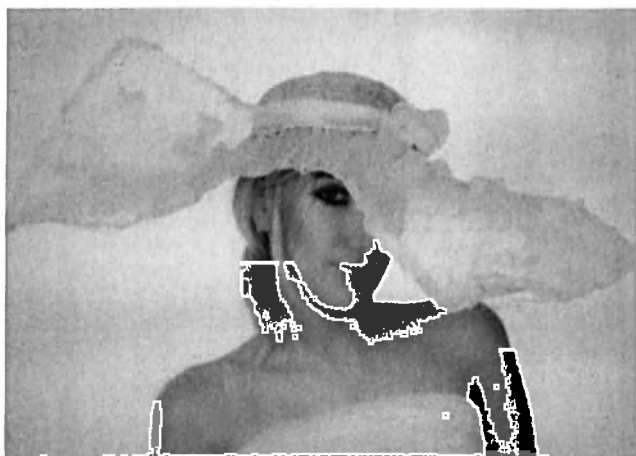
Děti v hodině výtvarné výchovy navrhují a sami podle svých návrhů vytvářejí židle, lehátka, sedací soupravy apod. Dokonce je občas těžké podle fotografie zjistit, jestli se jedná o opravdový nábytek, nebo jen o dětskou miniaturu.

Židle „Kabaret“ autor Lenka Brabcová 13 let

Neméně důležitým je návrhářství oděvů. Při tom je kultura oděvu významnou součástí celkové lidské kultury.

Toto téma je svou kapacitou velice objemové, a proto je možné ho rozdělit do několika témat.

„Svatební kreace“ ze série „Klobouky“ Eva Fišerová, 15 let

„Léto I“ (vlevo), klobouk, autor Tereza Polánková, 15 let, „Anna Kareninová“ (vpravo), Kristina Dimmerová, 15 let

Přednášky a besedy o módě je možné spojit s módní přehlídkou, kde cílem je pochopení správné barevnosti, souladu barev, materiálů a střihů. A samozřejmě i ve vhodnosti oděvu pro ty nebo ony účely.

Návrhy kostýmu, téma POPART (vlevo), skupinová práce, 12 let, ironické pojetí „Božské komedie“ (vpravo) Lenka Brabcová 14 let Ondřej Kačer, 14 let

6. Závěr

Děti, které dokázaly samostatně vymyslet a připravit tato výtvarná díla, prokázaly, že jsou schopny v budoucnu samostatně a kreativně pracovat. Umějí se inspirovat, dokáží si vybírat z okolí to nejlepší a nejvhodnější pro jejich práci. Důraz je však třeba položit nejen na inspiraci, ale také na zpracování shromážděného materiálu. Protože inspirace bez důkladné přípravy vede k chybám. A tvorba bez inspirace není tvůrčím procesem. Tvůrčí proces má dvě fáze: jsou to právě zmíněná inspirace a zpracování materiálu. Obě etapy jsou stejně důležité. Inspirace je tvůrčím poryvem, směřováním k něčemu velkému. Je to výdech a zároveň nádech. Inspirace sama o sobě nestačí – musí ji doprovázet také fantazie a ochota pracovat.

7. Použitá literatura

- ADAMEC J., ŠAMŠULA P., Průvodce výtvarným uměním II, Praha 1995
- BERAN V. a kol., Učím s radostí. Zkušenosti lekce, projekty Agentura Strom 2003
- BERNEROVÁ P. H., LOUIS M. SAVARY. Jak nevychovat dítě s pocitem méněcennosti. Portál 1998
- BIGDULPH S., Proč jsou šťastné děti šťastné, Portál 1997
- BLÁHA J., SLAVÍK J., Průvodce výtvarným uměním V, Praha 1997
- BLÁHA J., ŠAMŠULA P., Průvodce výtvarným uměním III, Praha 1997
- BOGDANOWICZ P., Człowiek a przestrzeń, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Warszawa 1998
- BRDEK M., VÝCHOVA H., Evropská vzdělávací politika, ASPI 2004
- CANFIELD J., SICCONI F., Hry pro výchovu k odpovědnosti a sebedůvěře. Pro učitele a vychovatele dětí od 10 let a mládeže, Portál 1998
- CERVER F. A., Akvarelová barva pro začátečníky, nakladatelství Slovart, 2001
- CIKÁNOVÁ K. Malujte si s námi, Aventinum 1993
- CIKÁNOVÁ K. Objevujte s námi textilie, Aventinum 1996
- CIKÁNOVÁ K. Objevujte s námi tvar, Aventinum 1995
- ČAP J., MAREŠ J., Psychologie pro učitele Portál, Praha. 2001
- ČERNOCHOVÁ M., KOMRSKÁ T., J. NOVÁK, Využití počítačů při vyučování, Portál 1998
- DELAROCHE P., Rodiče nebojte se říkat ne, Portál 2000
- DOBROVSKÁ D., Pedagogická a psychologická příprava učitelů odborných předmětů, ISV nakladatelství Praha 2004
- Doc. PhDr. ČAČKA O. Psychologie dítěte. Sursum Tišnov 1994
- Dr. CAMPLELL R., LIKESOVÁ P. Znáte mě vůbec Návrat domů 1999
- Dr. CLOUD H., Dr. TOWNSEND J., Děti a hranice. Návrat domů. Praha 1999
- Dr. CLOUD H. Dr. TOWNSEND J., Jak vychovat báječné děti?, Návrat domů 2002

- EINONOVÁ D., Naše dítě, Rozvoj tvořivosti, Fragment 2002
- FERRUCCI P. Děti nás učí, výchova jako dobrodružství,
- FEŘTEK T., Ředitelská kuchařka AISIS. Občanské sdružení 2002
- FULKOVÁ M., NOVOTNÁ M., SLAVÍK J., SMOLÍK J., SMOLÍKOVÁ K.,
Výtvarná výchova pro 8. a 9 ročník, a víceletá gymnázia . Nakladatelství Fortuna
Praha, 1997
- HOBDAYOVÁ A., OLLIEROVÁ K., Tvořivé činnosti pro terapeutickou práci
s dětmi. Portál Praha 2000
- HORKÁ H., HRDIČKOVÁ A., Výchova pro 21.století. Brno 1998
- HOUŠKA T., Škola je hra! Václavkova 2, Praha 6 1993
- HUTNÁŘOVÁ Z., Tvoříme s dětmi, Mladá fronta 2004
- CHAPMAN G., Dospívající a pět jazyků lásky, Návrat domů, Praha 2003
- JEŽKOVÁ V., SYŘIŠTĚ I., CHALUPOVÁ M., Evropská čítanka. Praha 2002
- KAMSOVÁ M., Jak budovat dobrý vztah mezi učitelem a žákem. Portál 1995
- KIRBYOVÁ A., Nešikovné dítě, Dyspraxie, a další poruchy motoriky, Portál
2000
- KIYOSAKI R. T., LACHTER SH. L., Bohaté dítě chudé dítě, nakladatelství
PRAGMA
- KRAUS B., POLÁČKOVÁ V. et al. Prostředí, člověk, výchova. Brno 2001
- KRET E., Učíme (se) jinak. Portál 1995
- LEINZ GOTTLIEB, Malířství 20. století, Rebo Production, Praha 1996
- LEIRMAN W., Čtyři kultury ve vzdělávání. Praha 1996
- LOKŠOVÁ I., LOKŠA J., Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole
Portál 1999
- LOSOS L., Techniky malby, Aventinum 1994
- MÁDROVÁ E., Zkuste být dítětem Portál 1998
- MAREŠ J., Styly učení žáků a studentů. Portál 1998
- MARTIN M., WALTMANOVÁ-GREENWOODOVÁ C., -ed., Jak řešit problémy
dětí se školou, Portál, Praha 1997

- MIŠURCOVÁ V., SEVEROVÁ M., Děti, hry a umění, ISV Praha 1997
- MONKS F. J., YPENBURG I. H., Nadané dítě. Grada 2002
- MORRISH RONALD G., 12 klíčů k důsledné výchově, Portál, Praha 2202
- MOUSSOVÁ Z. HADI, DUPLINSKÝ J. a kolektiv. Diagnostika
- NĚMEC J., Od prožívání k požitkářství, Brno 2002
- OLMEDO S. G., Jak malovat pastel, Svojka a Vašut, Praha 1995
- PARRAMÓN JOSÉ M. a QUESADA JULIO, Jak malovat krajinu akvarelem, nakladatelství Svojka a Vašut 1996
- PÁVKOVÁ J., HÁJEK B., HOFBAUER B., HRADLIČKOVÁ V., PAVLÍKOVÁ A. Pedagogika volného času, Portál 1999
- PFEFFER S., Rozvíjíme emoce dětí. Portál 2003
- PIJOAN J., Dějiny umění, 1 / 10, Odeon, Praha 1984 / 1986
- ROESELOVÁ V., Námět ve výtvarné výchově, Sarah, Praha 1995
- ROESELOVÁ V., Techniky ve výtvarné výchově, Sarah, Praha 1996
- ROSEOVÁ A., WEISSOVÁ L., Rozvíjíme sebedůvěru dětí. Portál 1997
- RÝDL K., Peter Petersen a pedagogika jenského plánu, IST nakladatelství, Praha 2001
- SHAPIRO L. E., Emoční inteligence dítěte a její rozvoj, Portál 1998
- SILBERMAN M. za pomoci LAWSONOVÉ K., 101 metod pro aktivní výcvik a vyučování. Portál 1997
- SLAVÍK J., Iluze a skutečnost, ACADEMIA 2000
- SLAVÍK J., Od výrazu k dialogu ve výchově Artefiletika, Univerzita Karlova. Nakladatelství Karolinum, 1998
- SMUTNÝ R., ŠAFROVÁ A., Využití výpočetní techniky při reedukaci specifických poruch učení. Paido. Brno 1997
- SPOUSTA V., Krása umění a výchova, Masarykova Univerzita v Brně 1995
- STOPCZYK S. K., Plastyka, Warszawa Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Spolka Akcyjna 2000
- SVOBODOVÁ M. (ed.) KREJČÍŘOVÁ P., VÁGNEROVÁ M., Psychodiagnostika dětí a dospělých Portál, Praha 2001
- ŠAMŠULA P., ADAMEC J., Průvodce výtvarným uměním IV, Práce, Praha 1995
- ŠAMŠULA P., GUTHOVÁ J., LEŠTINA V., Výtvarná výchova v 7. a 8 ročníku ZŠ, metodická příručka. Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1991

- ŠAMŠULA P., HIRŠOVÁ J., Průvodce výtvarným uměním IV, Práce, Praha 1994
- ŠAMŠULA P., LEŠTINA V., Výtvarná výchova v 7. a 8 ročníku, metodická příručka. Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1982
- ŠAMŠULA P., Obrazárna v hlavě 1,2. Práce, Praha 1996
- ŠAMŠULA P., Obrazárna v hlavě 3. Práce, Praha 1997
- ŠPOČKOVÁ R., 111 námětů pro tvořivou hru, Portál 1998
- TELCOVÁ J., ODEHNAL L., Úvod do pedagogické psychologie Edice: informace, Brno 2002
- VIEHOFFOVÁ H., REUYSOVÁ E., Jak s dětmi trávit volný čas. Portál 1996
- ZADRAŽILOVÁ K., Život studentů v USA. Vydává ASSE ve spolupráci s vydavatelstvím Dům 1999
- ZELINKOVÁ O., Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program. Portál. Praha 2001

Jiná literatura:

- Analýza vzdělávací politiky*, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. 2002
- Bílá kniha EU o mládeži*
- Civitas. Vedoucí autorského kolektivu PhDr. Radmila Dostálová, ISV nakladatelství. Praha 2001
- Hodnoty vzdělání*. Pedagogická fakulta UK. Praha 1997.
- Pedagogicko- psychologické poradenství II* UK v Praze- Pedagogická fakulta Praha 2002
- Sociální psychologie pro učitele*. Vybraná témata Učební texty Univerzity Karlové v Praze Vladimír Hrabal Praha 2002
- Správa a řízení školství v Evropě*. Ústav pro informace ve vzdělávání, Praha 1997
- Tvořivost v práci učitele a žáka*, Nakladatelství Paido, Brno 1996
- Výchova k občanství*. Vedoucí autorského kolektivu PhDr. Radmila Dostálová. NS Svoboda. Praha 1997
- Vzdělání a svoboda volby*. Sborník s konference Praha 7.-9. června 1993. Občanský institut. Stav rozvoje vzdělávací politiky. Praha 1995

Elektronické dokumenty:

www.kritickemysleni.cz

www.ucitelske-listy.ceskaskola.cz /měsíčník pro příznivce změn/

www.vuppraha.cz /výzkumný ústav pedagogický v Praze/

www.cpds.cz /česká pedagogická společnost/

www.grafika.cz /časopis o počítačové grafice/

www.dnesnisvet.cz /nový výukový program pro střední a základní školy/

<http://pressportal.cz/skolstvi>

<http://epedagog.upol.cz> /e-pedagogium. Nezávislý odborný časopis určený pedagogickým pracovníkům všech typů škol/

<http://jyxo.cz/>

<http://intimate.cz/umeni/cz> časopis o umění

<http://artmuseum.cz> /časopis o umění/

Časopisy:

BYDLENÍ, bytová kultura, architektura, design, životní styl.

DOMA atd., časopis o bydlení, více nápadů, více inspirace, více stylu.

HOBBY, dům, byt, zahrada, časopis o bydlení,

MODERNÍ BYT, časopis o bydlení

PANEL PLUS, časopis o bydlení nejen pro čtyři miliony obyvatel panelových bytů.

RODINA A ŠKOLA, časopis pro školní a mimoškolní výchovu dětí a mládeže

UČITELSKÉ NOVINY, týdeník pro učitele a přátele školy.

VÝTVARNÁ VÝCHOVA, časopis pro výtvarnou výchovu ve škole